

Titulus septimus

quedā passio. vñ 2 p̄tus dicit q̄ iuuenes sunt magne spei. Hoc est cōmune nobis 2 brutis. p̄ experientia enī videm⁹. q̄ canis mouet ad insequendū lepore. 2 accipiter aues. 2 b̄ quidē nō faceret nisi q̄ sperat asseq̄. causat b̄ passio in vi irascibili q̄ est enā in brutis. fm̄. b. t. p. in. iij. sen. di. xxvij. Cū ei ois passio sit i cōcupis. l. irascibili. ois illa passio de cui⁹ intellectu est appetitus in bonū vel ueniēs. simplr̄ ē in cōcupisibili si cut amor. delectatio 2 h̄. 2 opposita hor. Omis aut illa passio de cui⁹ intellectu est mot⁹ i bonū cū circūstātia difficultat. est i irascibili. Et h̄. sūt oia illa q̄ importat bonū vel malū. cū duratōne alicui⁹ q̄ntitatē sic ira q̄ erurgit ex magna lesione quā q̄s p̄t vindicare. sed nō in p̄mptu timor nō est de quilibz malo. s̄ de magno cui nō p̄t resisti. l. difficult. Spes importat modū appetit⁹ in aliq̄ bonū cōmesuratū appetēti. Nō. n. ē de bono 2 tanto ad q̄d nullo mō p̄t p̄ueniri. Nec tñ de tā puo q̄d p̄ nullo habeat. s̄ de eo q̄d est difficile h̄ri. p̄pter q̄d d̄ arduū. Et sic arduū addit q̄ndā specialē rōez uirtutis. s̄ p̄ciositatez q̄ndā ex hoc ipso q̄ nō de facili pōt h̄ri sic d̄. Omne rarū carū. Differt aut in b̄ ab audacia. q̄ audacia importat extensionē appetit⁹ in aliq̄ arduū ut repellat malū. spes aut extensionē appetit⁹ i arduū bonū ut acq̄rat. s̄ q̄ de spe put est passio dictū est sup̄ i p̄ria p̄te. iō b̄ nō aliud de ea. Naturalia tñ nō sunt uicia nec virtutes. Spes virtutis est virt⁹ theologica. de q̄ p̄s. lxxi. Tu es dñe spes mea. 2 est ibi de p̄catō p̄ cāz. i. tu es causa spei mee. Vbi etiā sciendū fm̄. l. in. iij. sen. di. ij. q̄ spes ultra acceptionē p̄dicatā. s̄ p̄ passione. fm̄ q̄ sumit in bonū accipit q̄drupl̄. Vno mō put noiat h̄ritū inclinātez ad actiū voluntatē sicut actiū spei q̄ est passio p̄t sensitue ut ibi. i. Cor. xij. Hic manēt fides. spes. charitas. Secūdo mō put noiat actiū p̄cedentē a tali h̄ritū. 2 sic est actus virtutis ut ibi in p̄s. lxx. Joab olla spei mee. Joab significat malos q̄ sūt olla. faciētes sua p̄secutiōe feruere 2 coate. i. p̄ficere spe n̄ras. Tertio mō put noiat rē p̄fectā 2 speratā. 2 sic ē obiectū virtutis. ut ad t̄p̄tum. ij. Expectātes brāz spes. i. uisionez brām speratā. Quarto mō put noiat certitudiez q̄ sequitur spē ut ibi ad Ro. v. p̄batio uero spei. i. spei certitudinem. et sic noiat statū p̄fectiōis in virtute q̄ntū ad certitudinis intentionē. Est enā sciendū q̄ spes q̄ ē uirt⁹ nō opponit timori q̄ est uirt⁹. quāuis illa sit de bono futuro. iste de malo futuro. Et rō est. q̄ spes se extendit in deū ex cōsideratiōe diuine largitatis timor uero dicit resiliōne ex cōsideratiōe p̄prie punitatē. 2 ira nō est fm̄ idē resiliōne timoris 2 extēsiō spei. Vñ nō sunt d̄ria cū contraria sūt fm̄ idē. Spes criminali solo noie 2 improprie d̄ spes p̄pter aliquā appetentē similitudinē quā h̄z cū ipsa. de q̄ d̄ in p̄s. Nolite sperare i iniquitate. Et i euā.

Lu. vi. Virtutū date nihil inde sperantes. Hāc talis spes q̄ tñ improprie 2 large d̄ spes. in mutuo inducit usurā. et de usu. s̄tuluit. Nō intelligit q̄n talis spes est cā p̄cipal̄ mutui. De ista tñ materia plene habes sup̄ in. ij. p̄te. i. i. Et dicitur spes fm̄ etymologia. q̄ est spes p̄grediēdi ad ardua. q̄n p̄s dicta. ut dicit in catholicon.

Nota secunduz istā .ij. I largā acceptiōem spei. s̄ in malū fm̄ guil. i summa uirtu. q̄ ip̄a est triplex. P̄ria est cōfidentia de seip̄o. sc̄da est cōfidentia de alio. tertia est cōfidentia de aliq̄ uano. De p̄ria d̄ puer. xxvij. q̄ cōfidit in corde suo stult⁹ est. Vere aut stult⁹ est cōfidens de se q̄ p̄p̄i loquēdo p̄sumptio est. Nā h̄o non est sufficiens ex se. nec ad sustinendū. nec ad defendendū se. nec ad merēdū. q̄ h̄o nec aliq̄ alia creatura sit sufficiens ad sustinendū ex se cōdit gre. di. Esse oim q̄ de nihilo sunt in nihilo tenent. nisi ea oim actu manu regim̄is retineret. Sc̄do non est sufficiens defendere se ab hostibz suis. imo a uenōibz cito perimeret nisi a deo p̄tegeret. Treñ. iij. Misericordie ei⁹ q̄ nō sumtis cōsup̄ti. Tertio est insufficiens ad merēdū. q̄ nec ex se sufficit bonū p̄nuz inchoare seu bonā uitā accipere. ij. Cor. ij. Nō q̄ sufficientes sumus aliq̄d cogitare a nob̄ q̄si ex nobis r̄. Cogitatio aut p̄mū opus esse uidet. Potest h̄o se perimere. sed nō se resuscitare. Hee. xij. Perditio tua ex te isrl̄ tñ in me auxiliū tuū. Sc̄do est insufficiens i bono inchoato p̄seuerare. Bre. Cito bonū amittit nisi a largiente custodiatur. Tertio in bono insufficiens est p̄ficere. p̄s. lxx. Beatus uir cui⁹ est auxiliū abs te r̄. Cōfidentia seu spes in alio h̄ie est fallax 2 fundēs boni minē. Isa. xi. Cōfundent ab ethiopia spe sua. 2 cōfidit h̄ies in altero aliq̄n rōe p̄tatis. sed d̄ h̄is Isa. xxxi. De q̄ descendit in egyptū ad auxiliū sperandū. 2 nō sunt cōfili sup̄ sc̄m isrl̄ r̄. Aliq̄n rōe consanguinitatē. Sed d̄. Biere. xvij. Maledictus uir qui cōfidit in h̄se. 2 ponit carnem. i. parentelā brachium suū. i. robur suum. Aliq̄n rōe malicie 2 iniquitatē. p̄s. lxxi. Nolite sperare in iniquitate p̄ astucias h̄im putantes obtinere q̄ uolūt. Cōfidentia in re uana est cōfidentia vel in uita t̄pali q̄ breuis 2 momentanea est. Sap. v. Spes impū q̄si lanugo q̄ a uento tollitur. Vel cōfidere in diuitiis. i. ad t̄p̄. vi. Diuitibz huius seculi p̄cipe nō sperare i incerto diuitiaz. sed in deo uiuo. Vel cōfidere in fama et opiniōe h̄im Job. vij. Spes hypocrite peribit. Quid enī hypocrita in cunctis suis operibus sperat nisi honore. reuerentiā. gloriā laudis. a melioribz metui. sanctus ab oibz uocari sed p̄bit ista spes. q̄ eternitatez non q̄rens figit quod tenet. q̄ eius intentio in illa gl̄a non figitur que sine fine possidetur. Job. sicut tele

Capitulum Primum

araneorum fiducia eius .s. hypocrite . Omnis g
ista mala improprie dicta spes abicienda est.

Spes que est uir . §. II.

us theologica sic diffinit a magistro sen. in. iij
Spes est certa expectatio future beatitudinis ex
meritis et gra pueniens. Vbi tangunt tria de
ipa. Primo eius actus. ubi certa expectatio. scdo
eius obiectus. cu subdit future beatitudinis. ter
tio meriti. cum dicitur ex meritis et gra pueniens
Quantum ad primum. s. cuius dicitur certa expectatio
est sciendum q sicut omnes alie virtutes pncipant
aliqd a charitate. s. desideriu summi boni ppter
qd opant. Ita iste actus q est expectare pnci
palus puenit spei. et ille virtutes qbo puenit ille
actus expectatiōis. vt patientia longanimitas.
et magnanimitas pncipat ipm actū a spe. Na
expectatio patientie est expectatio diuini auxiliij
in piculis. p longanimitate expectat qd diuinus
auxiliū in laboribz. tendēs diu i aliqd bonū ar
dūi obrinendū. Per magnanimitatem expectat
qd diuini auxiliū vt tendēs in aliqd bonū ar
duum ipale. Et expectatio spei est expectatio bo
ni ardui eterna ppossibil' adipisci. qlis est eter
na beatitudo obiectū spei. b. tho. Est aut act' ppi
us spei expectare. nō sperare futurā. s. beatitudines
Duius rō est. qz cū spes tendat i bonū possibile
nob adipisci. si spes tendat in bonū obrinendū
fm ppiā virtutes sic dicitur spes sperare tm Sed si
tendat in aliqd bonū obrinendū p virtutes ali
enā. sic ppiē spes dicitur expectare. Et hec duo tan
git apls ad Ro. viij. Si qd videm' speramus p
patientia expectam'. b. tho. ppiā se. Ita autē ex
pectatio dicitur certa vt pti in diffinitione ad osten
tendū q spes pssupponit facultatē et facit certitu
dinē pueniendi in beatitudines futurā. Vnde
apls q habebat certitudinē illius beatitudinis. et b
nō nisi p spes dicebat. q. ad thi. ij. Scio cui cre
didi et certus sum. qz potēs est depositū meū ser
uare etc. Si aut arguat sic in ppiū. certitudo es
se nō pot. de eo qd pot deficere. Sed mlti viato
res hntes spem deficiunt a psecutione beatitudinis
s spes viatorū nō hnt certitudines. Andeo q ali
qui hntes spem future beatitudinis. hnt certi
tudine psequendi eā ex quinq. Primo ex auxi
lio diuine omnipotentie. Secdo ex auxilio diuine mi
sericordie immēse. Tertio ex infinita dei libera
litate. Quarto ex eterna dei ordinatione. Quin
to ex liberi arbitrii ab peccati inflexibilitate. qz
se nō ponunt obstaculū supradictis alicui' pec
cati. Et hanc certitudinē hnt vel habuerūt oēs
in gra cōfirmati. Aliqui vero hntes spem futu
re beatitudinis deficiunt a psecutione ei'. nō qui
tem ex defectu diuini auxiliij qd in pdictis qrtu
or consistit. sed ex defectu liberi arbitrii ponētis
obstaculū peccati. ita q certitudo spei quam. s.
spes hnt obrinēdo vitā eternā causat ex qrtu

or supradictis. s. ex dei omnipotentia. misericordia
liberalitate et eterna ordinatione. certitudinaliter
et infallibiliter. qntū est de se ordinatibz nos in
vitā eternā et dirigētibz. Sed qz qdū sum' in
hac vita pot esse accidentale impedimētū pti
mortalis. ne spes q de se certitudinē hnt sinez su
um psequatur. id in hac vita cū spe hnti vitāz et
ternā adiungit timor separationis a deo. b. tho. in
ij. sen. di. xvi. Addit tertio in diffinitione fu
ture beatitudinis. Nam propriū et primum obie
ctum spei est beatitudo futura. q in dei visione
consistit. Vn apls ad Hebr. vi. Habem' spem si
cut anchoraz tutā et firmā incedentē vsqz ad in
teriora velaminis. Expositio. habem' .i. hnt de
lemus. s. anchorā tutā. s. ab omni malo tuentē. et
firmam. i. in omni bono nos cōfirmantem. inces
dentes. i. incedere facientē. vsqz ad interiora ve
laminis. i. celestem beatitudinē nobis velatā
in via. In cuius figurā Exod. xvi. dicit q vel
lum ponebat inter sancta et sancta sanctorū. qd
significat beatitudinē nobis velatam hic. i. ad
2. cor. ij. Oculis nō vidit etc. ratio ad hoc est. qz
spes innitit virtuti infinite dei. sed ppiū est in
finite virtutē ad bonum infinitum pducere qd
est vita eterna. que in dei pfecta fruitione cōsi
stet. Ergo spes est expectatio future beatitudinis.
beat' tho. se. se. et nota q sicut finis respicit prin
cipaliter deum. secundario respicit etiam alia
que ordinantur in deum vt mysteria incarnati
onis. sacramēta. et que continent in facta scri
ptura. ita spes principaliter respicit beatitudi
nē supnam. secundario aliq alia inqntuz ordi
nat nos ad psecutionē beatitudinis. Nō enī licet
sperare aliquod bonū pter beatitudinē sicut vlti
mum finem. sed sicut id quod est ordinatum
ad consequendū beatitudinē. sicut remissio pec
catorū. augmentū grē. subleuationē in piculis
ne deficiat et h'. Et signatē dicitur in diffinitione fu
ture. qz spes est de inuisibilibz nō habitis s ha
bendis. et nota q pdestinat' p spem expectat vi
tam eternā et futurā quā est habitur'. et qntum
ad suā extirpationē et fm reueritatē. Prefertur
autē qvis nō sit habiturus vitā eternam. et ita
nō sit ei futura i reueritate. tm est ei futura fm
suam extirpationē. als enī nō expectaret. Tho.
in. iij. sen. Vnde ponit medium seu modū
attingendi premiū et psequēdi ipm. cū dicit in
diffinitione mag' sen. ex meritis et gra pueniens
Nō aut dicit spes ex meritis et gra. eo q ipse ha
bitus spei p quā aliquis expectat futurā beati
tudinem causetur ex meritis. sed pure ex gra
tia vnde est habitus infusus. vt fides et chari
tas. Sed dicitur spes puenire ex gratia et meri
tis precedentibz. qntum ad duo. Primo qntuz
ad actum spei formate. in quātum dei gratia et
merita precedentia pducunt actum spei. Vbi
nota q spes nō pssupponit merita in actu. sed in

Titulus septimus

Posito. Non enim alijs sperat propter merita. quasi merita existētia producit actū spei. sed quia pro merita quae ponit ad beatitudinē se puenire sperat. **Secundo** modo spes dicitur ex merito puenire quantum ad obiectū. scilicet quantum ad ipsam rem expectatam. puta scilicet alijs sperat se beatitudinē adepturū ex dei gratia et merito precedentibus. **Et** propter hoc dicit magister sen. in. iiij. dis. xvi. sic sine meritis aliquid sperare. non spes sed presumptio dici potest. **Et** in. iiij. dis. xvi. et **Rai.** in summa.

Pro maiori declaracione. §. III

ratione ultime partis diffinitionis spei. Sciendum quod modi causae efficiētes sunt quattuor. ut dicit **Auicena** in metha. sua. Prima causa efficiēs est quae in ducendo formā substantialem vel accidentalem ultimam perfectionē causat. Secunda causa efficiēs est disponens. quae ad receptionē forme materiae preparat vel disponit. Tertia causa efficiēs est coadiuuans. quae ad partem causae effectū operis praestat. Quarta causa efficiēs est consiliās quae alteri finē et formā agēdi ostendit. Istis quattuor modis potest alijs esse causa alteri ad beatitudinē consequendam. Prima est causa efficiēs ut patet scilicet diuina gratia vel misericordia. per gratiam et gloriam dabit dominus. Secunda causa sufficiens ut disponēs sunt opera meritoria. **Unde** apostolus. i. ad Corin. **Unusquisque** pro propria mercede accipiat secundum suum laborem. ubi etiam notandum quod opera nostra si considerantur secundum quod procedunt a propria voluntate seu sunt propriae eorum virtutē sic non possunt mereri vitam eternam de iudicio. propter maximam distantiam nostri meriti ad vitam eternam propter quod apostolus ad rom. viij. ait. **Non** sunt condigne passiones etc. **Merent** tamen ipsa opera nostra de congruo. **Quia** et congruum est ut homini operanti bene secundum suam virtutē. deus secundum suam virtutē intelligētiā recompenset. **Si** autem considerantur opera nostra puta procedunt ex gratia spiritus sancti inhabitantis animas. Sic de iudicio merentur vitam eternam. eo quod opus nostrum habet efficaciam ex parte dei mouentis. **Et** hoc patet se. q. cxiij. **Et** bern. hic dicit super cant. **Et** totum hominis meritum si tota spes sua ponat in eo quod totum saluum fecit. Tertia causa efficiēs ut coadiuuans ad beatitudinē est alterius oratio deuota. **Nulli**. n. licet sperare de aliquo homine vel de aliquo creatura. sicut de agente principali. sed sicut de agente scolario et instrumentali. pro quod alijs adiuuat ad quatuor bona consequenda in beatitudinē ordinata. **Et** hoc modo ad sanctos nos conuertimur et alij quae ab hominibus perimus. **Et** hoc se. q. cxvij. **Et** sic virgo maria deus spes nostra. scilicet suffragium a quo delemus precipue sperare adiuuari. ut cum scolario agente. et de hac causa coadiuuante ait apostolus. i. ad Cor. ix. **Cooperatores** sumus dei. **Adiuuamus**. n. deo ad ordinandum alios in futuram beatitudinē non propter defectum virtutis eius. cum sit virtus infinite. sed in quantum deus suus pro nos exequitur actionem. sic dominus pro seruū. et agentis principale pro instrumentale. **Est** autem oratio in agentis creatum et increatum. quod agens creatum sine medio

agere non potest. quia est finite virtutis. sed agens increatum. scilicet deus cum sit infinite virtutis potest agere sine aliquo medio pro seipso. **Agit** tamen multa per medias causas. **Et** hoc specialiter propter tres rationes. **Prima** propter modum decoris. **Nam** modus decoris et pulchritudo in se consistit. quod quaedam sunt aliorum cause. et quaedam eorum effectus. **Secunda** est propter dei perfectionem. **Nam** cum deus sit virtus infinite suam bonitatem voluit rebus creatis communicare. non solum quantum ad hoc quod sint scilicet etiam quod sint aliorum cause. **Tertia** est propter nostri instructionem. sic. n. appetit in naturalibus quod sol non solum in se est lucidus. sed etiam est alius causa luminis. sic nos delemus esse causa beatitudinis non solum nobis sed etiam alijs. **Iac. v.** **Qui** conuertit fecerit peccatores etc. **Quarta** causa ut consiliās est exhortatio vel instructio vel eruditio fraternalis ad beatitudinē consequendam. ad Ro. xij. **Qui** docet in docendo qui exhortatur in exhortando etc. **Rai.** in summa.

Deinde videndum. §. III

est de spe quantum ad eius fructum quem producit. **Secundo** quantum ad eius subiectum in quo agit. **Tertio** quantum ad eius actum quem producit. **Quarto** quantum ad eius obiectum quod respicit. **Et** quantum ad primum sciendum quod spes operatur quattuor magna bona. **Est**. n. primum dilectionis effectiua. scilicet delectationis productiua tertio operatiōis perfectiua. quarto primum dilectionis collatiua. **Quia** autem spes sit dilectionis effectiua probatur ratione et auctore. **Ratio** quod dicitur. quod ille qui sperat bonum aliquid quod obtinere. si sua virtute vel a seipso non possit illud bonum obtinere. illud diligit cuius virtute et auxilio sibi possit illud perire. **Cum** ergo spes sit expectatio future beatitudinis. quam non possumus consequi nisi de virtute. ex hoc incipimus deum diligere. **Aut** virtute quod dicitur idem ostendit. dicit apostolus ad col. i. **Dilectione** quam habet in sanctos propter spem quam reposita est vobis in celis. **Et** quod sequitur. quod si spes celestis primum est causa quae diligitur sanctos. multo magis ipsa spes facit nos diligere deum tanquam principale obiectum beatitudinis suae et causa. **Super** illo etiam **1. Cor. i.** **Abraam** genuit ysaac. ysaac autem genuit iacob. dicitur glo. sic fides genuit spem. spes vero dilectionis. et sic dilectio ex spe causatur. **Secundo** spes est delectationis productiua. **Non** est. bonum apprehensum conueniens delectatur. **Si**. n. bonum ut conueniens apprehendatur ut patet. sic sensus quae est boni patetis conueniens est causa delectationis. delectatur. n. sensualitas in videndo pulchra. in audiendo armoniam sonorum. in gustando dulcia et huiusmodi. **Si** autem bonum ut conueniens apprehendatur ut patet. sic memoria causatur delectationem. **Unde**. n. quae actualiter recordatur aliquorum gestorum in quibus afficit. siue bona opera quantum ad bonos. siue mala quantum ad prauos sic delectatur. **Si** vero apprehendatur bonum conueniens ut futurum. sic spes causatur delectationem. **Unde**. n. quae sperat adipisci magnam dignitatem. utilitatem. primum et hominibus. inde delectatur primum time. cum sperat primum eternum. inde habet causas

Capitulū Primum

delectatiōis et gaudiū. **A**pl's ad ro. xij. Spe gau-
dentes ubi glo. **A**mb. Nō nisi eterna sperentis
et in gaudebiq. **B**auditi aut ipozrat delectatiōez
create rōnal. **I**te ad ro. xv. **D**e' at spei i pleat
nos oī gaudiō. **E**t ps. Ego at in dño spauī. ex
ulralo et letatoz in mia tua. **N**ec est qd dōz p
uerb. xij. **S**pes qd differit affligit aīaz. qz nūmiz
qdiu differit spes eternoz affligit aīe fidelū
Ubi beda. **S**pes eterni pmiq affligit aīam. qā
nūmiz qd differitur spes eternoz affligunt aīe
fidelū. **N**ā spes alia rōe est cā afflictōis. alia
rōe cā est delectatiōis. **U**ā. n. afflictōis ē rōe
dilatōis pmiq etni de q est spes. **L**ū. n. spes sic
de eterna bñtudie. qz tale bonū n est pns. sed
differit ad dōcndū vsqz in finē rōe sue dilatio
nis tristat. **S**ic et mī de suo filio absente et gau-
det et tristat. gaudet in qstū spāt ipm quē amat
reuerfuz cū mag' honore et sui vtilitate. **T**ristat
tur ex dilatiōe dōcndū pncipue picula que ei
pnt accidere ne reuertat. **D**ñ ps. lxi. **F**uerunt
mibi lachryme mee pa. die ac no. dñ dōz mi. p
figlos dies ubi ē de' tu'. **T**ertia spes ē opera-
tionis pfectiua et auxiliatiua. **D**ñ ps. xxxvi.
Spera in dño. et statim subdit. **E**t fac bonita-
tem. **S**pes. n. adiuuat et fortificat ad opandū
tripli. **P**rio rōe ei' qd aspicit. scō rōe ei' qd
efficit. tertio rōe eius qd pficit. **E**t qstū ad p-
mū rōe ei' qd respicit. **R**espicit qdē spes ad bea-
titudinē futurā. q cum sit difficil ad hñduz. co-
naturū et opatiōem inēdit. **D**ñ apl's. s. cor. i. ix.
Qui arat debet arare in spe fruct' pncipiēdi. vñ
aug'. **Q**ui arat. i. pdicator q corda hōim ad fi-
tem aperit. vel qcumqz alius minister dñi et
cooperator dōz arare. i. pdicare vñ alia bōa facere
in spe stipendiōz spñaliū nō pnt spē tpaliū.
Hoc ē vñ nāria vite q nō pnter illa pncipa-
liter pdicat. **P**iero. et seneca. **O**mne opus leue
fieri solz cū pncipiū ei' cogitat. **E**t spes pmiq so-
latiū sit laboris. **S**cōdo spes adiuuat ad opan-
dū rōe ei' qd efficit. **N**ā spes delectatiōem cau-
sat vñ dōc' ē in. s. pcedēti. **D**electatiō aut pñc
opus fm pñm. **T**ertio spes adiuuat ad opan-
dū rōe ei' qd pficit. **N**ā spes pficit volūtatē in
qntū facit diligere vñ dōc' ē. s. in. i. s. hui' capli
Sed diligens facit et fortius opat. ita dicit au-
gust. i. li. p'f. **Q**ui amat non laborat. **O**mnis
labor amantib' nō est grauis. **S**olus amor est
qd nomē difficultat' erubescit. **Q**uarto spes
est pmiq collatiua. **D**ñ ps. xxxvij. **D**ñis vir c'
est nomē dñi spes e'. **D**ō exponēs august. ait
Beatus vir q tpalia ab eo non sperat. sed illō
quod indicat nomē eius. i. salutē. i. bñs q ipz
deū non aliud a deo sperat. **I**dem qui gaudet
in spe tenebit et rem. **D**ec quattuor q predicta
sunt ponit **R**ay. pisanus in summa sua.

Et potest huic addi .s. v

quod hñ in summa dñi. s. septem pñia seu vtili-
tates dōcndes ex spe. **P**rima ē qz est pñe di-
rectiua et incitatoria. **N**ull' n. pnterit nisi spa-
ret vñia. **A**mb. **N**emo digne agere pñ pñiam
nisi q spauerit indulgētiā. de pe. di. i. **I**n hui'
figurā sunt pceptū deū. xxij. **N**ō accipias lo-
co pignozis molā supiorē n' inferiorē. **S**ola
supior q depumit opa hōis q fac ne eis eleuet
est timor. **S**ola inferior q tenet materiā
ne in terrā descendat est spes q retinē hōiem a
motu deparōis ne absorbeat tristitia. inf ista
debet esse mor' corpis in pñia. et non sp dōz hñe
apud se in mente. **S**cōda qz est in angustis et
periculis magnis fortificatiua. **E**sa. xl. **Q**ui spe-
rāt in dño mutabūt fortitudiez. vi. xlvij. omīs.
Duius exēplū hñm' d' illa sanctissima mliere
de q dōz. q. mach. vij. q paretēs septē filios sub
vnius diei tpe dōcndes bono aio ferēbat. pñe
spem quā in deū hēbat. **T**ertia qz ē intelligen-
tie aperitiua. **S**ap. iij. **Q**ui dōcndū intelligēte
ritatem. **E**xēplū in abraam q ex magna spe
quā hñit in deū fuit illūiat' ad dōcndū quō
debet se hñe in illa perplexitate cū descendit i
egyptū circa vxorē suā. **A**ug. **F**ec qd pñit qd
nō pñit deo cōmisit i quē spauit. nec eū fides
aut spes fefellit. xxij. q. q. que vt. **Q**uarta qz
est in mal' literatiua. ps. xxxi. **I**n te spauerūt
patres nostri. spauerūt et libasti eos. **E**xēplū
de susanna liberata a calūnia senum et morte
Erat. n. cor. eius fiduciā hñs in dño. vt dōz da-
niel. xij. **Q**uinta qz est tentationū dyaboli
triumphatiua. ps. x. **I**n dño spauī n' tielo qd
faciat mihi hō. i. dyabolus. **I**n figurā dauid n'
armatus armis proprie dōcndie. s. confiden-
tia dñi pstravit goliath. s. reg. xvi. **S**exto est
capitis. i. intentiōis hōis pñuatiua. **D**ñ dōz ab
aplo. galea que caput custodit. i. thymo. v. **S**a-
leam salut' assumite. i. spē salutis. **E**t intētiōe
aut iudicat' opus homis. qui autē spāt in deū
in opib' suis. non pnt nisi vti bona intentione.
Septima qz est honozū multiplicatiua. ps.
lj. **E**go aut sicut oliua fructifera i torno dei spe-
raui i miscōia dei mei et. ps. cxxix. **A** custodia
matutina. vt. ad n. spe. i. i. d. **A** custodia matutina
vel vigiliā fm aliā lram q est qī mīriū diei sig-
nat pncipiū q alicui incipit apparere sol vsus
rōnis. **P**or significat finē vite. qī d. a pncipio
vsqz in finē semp speret anima. **D**el custodia
matutina significat tēpus quo christus resur-
rerit. quia illa hora resurrexit. **P**or est finis
mundo. israel iplus fidelis. qī d. ex tempore
surrectōis christi qui inclinauit beatitudinē de-
lemus sperare vsqz in finem. **E**t nota qd dōz
osee. xij. **S**pera in deo tuo semp. ad ostēdendū
q omni tempe delemus in domino sperare.
Precipue delemus sperare in dño tempe ten-
tationis. afflictionis. defectionis et offēsiōis.

Titulus Septimus

Primo delem^o sperare in deo tpe tentatiōis. vt
scz resistam^o vt non cadam^o vt vincamus. Nā
spes quā hēmus in deo liberat nos ab omni ten
tatione. puer. iij. **C**lipes est sperantib^o in se.
Non aut spat q̄ inq̄cit sibi laq̄os. nō vitando
occasiones pctōz. h̄ p̄sumit talis. Non sperat
qui tantū p̄siderat fragilitatē suā et non penā.
Non sperat q̄ in tentatiōe ad deū non recurrit
orādo. ps. xxvij. **I**n dño spauit cor meū. et ad
iutus ius. **S**cdo dēm^o sperare in deo tpe affli
ctionis. et b̄ triplici rōne. Prima qz de^o tribula
tos non deserit. **J**udith. xij. **Q**ui nō deseruit
spantes in se. **S**cda qz deus tales eripit. q̄. ad
cor. i. **Q**ui de tantis picul^o nos eripuit et eruet
in quē spam^o. **T**ertia qz de^o in se spantes secu
ros reddit. in ps. x. **I**n deo speraui n̄ timebo
quid faciat mihi h̄s. **A**mb. **D**e diuina misericō
dia sic spandū ē ampl^o. cū p̄sidia h̄iana defece
rint. **E**t greg. in. x. moralium. **L**anto spes in deo
solidior surgit. q̄nto quisqz grauiora p̄ illo per
tulit. vñ **D**iere. xvij. **S**pes mea in die affli
ctionis. **E**t ecci. xij. **F**elix q̄ nō h̄uit animi sui
tristitiaz. nec excidit a spe sua. **D**erponit sic.
Felix. s. britudie vie. et postea patrie. qz h̄ mō
habuerit tristitiā carnis vel mūdi. nō tñ h̄uit
tristitiā animi p̄ quaz exciderit a spe dei. vel sic.
Felix q̄ non h̄uit tristitiā. i. cām tristitiē q̄ est
pctm. et qui n̄ excidit. s. p̄ pctm a bonis opib^o
quib^o patitur et sperat beatitudo. vt sic **F**elix qui
n̄ h̄uit tristitiā. i. accidit p̄ quā q̄s excidit a spe
venie. **T**ertio dēm^o in deo sperare tēpe defes
tionis. **S**icut. n. filius in dño diuite et largo
sperat. **S**ic tpe paupertat^o i dño ē spanduz. **E**t b̄
triplici rōe p̄p̄ quā paup^o in diuite spat. **P**ria
ratio est p̄pter cibum vt nutrimentū. ps. lxxij.
Parasti i in dulcedie tua paupi d̄s. **S**cda est
p̄p̄ auxiliū. **E**sa. xxi. **F**act^o es fortitudo paupi.
Spes a turbine. vmbra culuz ab estu. **J**ob. v.
Saluū faciet egenū a gladio oris eoz. et d̄ ma
nu violenti paupem. et erit egeno spes. **V**bi
sciend^o qz trib^o mōis inducit aliq̄s ad peccandū
scz vel contritiā et adulatoria p̄suasione. **E**t d̄
b̄ d̄. **S**aluū faciet egenū. i. illū q̄ se putat ege
re auxilio dei a gladiis eoz. i. iniq̄ p̄suasione.
laude. et tritiā. vt adulatōe q̄ est gladi^o. puer.
penl. **B**eneratio q̄ p̄ ventib^o h̄z gladios. **S**cdo
inducit aliq̄s ad peccandū iniurie illatiōe. **E**t
propter b̄ d̄ de manu violenti. i. p̄tate tyranni
qui alios opprimat i ps. lxxi. **L**ibavit pau. a po
tente. **T**ertio inducit aliq̄s ad peccandū t̄pal
boni defectiōe. et d̄ b̄ d̄. **E**rit egeno spes. i. illi
qui est t̄pal boni auxilio destituit^o erit spes ade
ptionis boni spūalis. **E**t merito. qz spes ē cer
ta expectatio future britudis. vnde mens cu
ius spes ē in eternis solidata. nec adulatione
nec detractōe deq̄c̄. nec p̄suasione emollit. nec
aduersitate frangit. qz inicit soli deo. **Q**uar

to delem^o sperare i deo tpe offensiōis. **N**ō h̄ c̄st
qz si est medic^o aliq̄s corpalis q̄ vellet scire et
posset oēs infirmitates curare. tunc q̄libz infir
mus teleret i tali medico p̄fidere et sperare. **A**
lia medicus est deus q̄ vult scire et p̄t oēs pec
catores curare sanare vt saluare. ḡ r̄. i. ad t̄xi
morb. i. vult oēs h̄iēs saluos fieri. **A**ug^o. sup
iob. **Q**uāti est i medico sanare venit egrotū
r̄. **D**ñ ecci. ij. **R**espiciate filij natiōes hoim. et
scitote qz null^o spauit i dño et p̄fusus ē. p̄man
sit in mādaris eius et derelict^o ē. **A**ut q̄s ino. a
uit eū et desperit eū. **B**lo. coll. hic tria dic̄ **P**
mo qz null^o speras in dño ē p̄fusus. i. i spe sua
est frustrat^o. ad ro. v. **S**pes n̄ p̄fidit. i. nō facit
erubescere spantē. **C**ui rō est. qz aliq̄s p̄fundit
quādo qd sperabat nō inuenit vt nō impleuit
sicut p̄tingit illi q̄ sperat in h̄ie p̄pter quod d̄
h̄ie. **M**aledictus q̄ p̄fidit in h̄ie. **S**pes aut
nō p̄fundit. qz est in deo qui non fallit nec fal
tere potest. **S**cdo dicit qz null^o opans ex cha
ritate nō ex timore vt cupiditate est derelict^o.
Ecc̄s. viij. **Q**ui custodit p̄ceptū n̄ expietur q̄c
q̄ mali. ps. xxvi. **J**unior sui r̄. **E**t nō vidi iu
stum derelictū simplr. videlz et si ad tps expo
nat eum tribulatiōib^o. **T**ertio dicit qz null^o in
uocans ex fide est respectus. **D**ñ subdit. **A**ut
quis inuocauit r̄. i. intus ex corde vocauit si
deliter. humilr et p̄seuerant^o t̄pando. et despe
rit eū nō exaudiedo. q. d. null^o. ps. cxliij. **P**ro
pe est dñs oib^o inuocantib^o eū r̄. **L**icz. n. cre
dere priusqz sperare et diligere sit. tñ nil petitur
ex fide nisi sit spes h̄ndi et diligat. **E**t tō in di
ctis verbis vltimo ponit fides. primo spes. **S**c
cudo charitas. **I**xc sūt h̄ug. cardinal^o i postilla.
De subiecto spei. i. in quib^o spandum sit.

Capitulum secundum.

De subiecto spei. id
est in quib^o spes reperitur. vbi scien
dum qz spes p̄t est virtus theolo
gica non fuit in xpo. nec ē in celo. i. in b̄tis an
gelis et aiab^o. nec i inferno. i. dānat^o et demōib^o
Sz est in mō. s. in fidelib^o. in purgatorio vñ
aiabus ibi ex̄tib^o. et fuit in limbo i p̄tib^o anti
quis. dñ stercit in limbo. **P**rimū sic p̄bat. s. qz
spes nō fuerit in christo. i. ps simul fuit comp
hensoz et viator. et neutro modo habuit spem
proprie. **R**atio est quia inq̄atuz fuit ipe com
prehensoz. semp actu fauebat^o visione diuina
clarius q̄ sancti in patria. sed spes est de non
visis fm apostolū ad ro. viij. ergo in eo n̄ erat
hoc modo spes. **S**ed nec etiaz inq̄atuz via
tor seu mortalis eam habuit. **N**am q̄uis vt
mortalis expectaret aliqd quod nō habebat. s.
gloriam impassibilitatis quam videtur postu
lasse. cum dixit iohānis. xvij. **P**ater veni h̄ra
clarifica filiū tuū fm expositiōz. **A**ug. **N**ō tñ

Capitulū Secundū

ex hoc pot' dici proprie habuisse virtutem spei
Nō est qz principale obiectū spei ē beatitudo et
na q' consistit in visione et fructōne diuina quā hz
gia enā absqz corpe. Et hāc visionē et fructōes
ips' duz enā erat mortal' hēbat. qz i instāti cō
ceptionis sue ala fuit glificata. Nec obstat qz
psal. xxi. dicit in eius persona ad p'ēm. In re
dñe spau' n' est in. in eterni. qz ibi large sumit
spes p' expectatōe illius p'mū accidental'. s. gl'e
seu resurrectōis corpis gl'iosi q' expectatio nō
est proprie spes virtutis. **Th. in. iij. di. xvi.**

In angel' bonis et aiab' beat' filii nō est spes
Nō est. qz spes vt dictū est. est de nō visis. **Q**d
em videt q's nō sperat ait apl's ad ro. viij. Sed
angeli sp' vident faciē pat'ri. vt dicit mat' h. xviij.
Et de sanctis dicit. s. iob. Videbit' eū sicuti ē.
Et. j. cor. xij. Tūc aut' facie ad faciē. s. eū vide
bimus. g' in eis nō est spes s' res sperata h'ic ē
scz beatitudo pfecta. Probat' idem alia rōne.
Nam si haberēt spem aut eam hērent de bono
quod expectant alijs. aut de bonis quod expe
ctant sibi. **P**rimo mō nō pot' dici q' habeāt
spem. qz spere alijs beatitudinē nō p'inet app'ie
ad spem virtutis s' mag' ad charitatē. Sic ille q'
habet charitatē dei. eadē charitate diligit et p'ri
mū. et p'sequit' appetit et sperat illi beatitudinem.
Si de bono q'd sibi expectant dicant' h'ic spem
hoc etiā nō pot' dici. qz spes nō est de habitis s'
de h'icis reb' q' quis nōdū hz. S' angeli iam
h'nt dēi et sancti. g' rē. Et si dicat' q' licz non ex
pectant bonū q'd h'nt. s. visionē dei. expectāt tū
continuatiōem boni ipi' q'd h'nt. vt sic nos spe
ram' adeptōes boni q'd nō hēim'. ita ipi' sperāt
continuatiōes boni q'd nō h'nt. Nam certitudo de
continuatiōe est de eēntia beatitudinis. **H**ūde o q'
angeli et sancti q' fruunt' deo efficiunt' q'dāmo
to p'icipes diuie eternitat'. q' cū omne tps exce
dat nō diuersificat' per p'teritū p'is et futurū. sic
tps facit. et iō fruētēs diuina visione eēntialit' n'
h'nt spem de continuatiōe ipi' beatitudis. qz non ē
ibi continuatiō futuri. **Th. in. iij. di. xvi.** **S**ic
sancti q'uis expectant gl'iam corpis sui q' erit
in vltima resurrectōe. nō tū ista expectatio p'ri
net ad virtutē spei. **T**um qz vt d'cū ē. obiectū
spei est p'ncipal' gl'ia aie. tū qz gl'ia corpis est
quid minimū resp'cū ad gl'iaz aie. tū qz h'ns
iam gl'iam aie hz sufficientē cām gl'ie corpis.
gloria. n. aie redidans ad corp' fac' eū gl'iosus
Th. vbi. s. **I**n dānatis et temōib' non est
spes. q'd p'bat'. **P**rimo q'd sic. spes causat gau
dium. sicut dicit ad ro. xij. Spe gaudentes. sed
dānati et temōes nō sunt i gaudio s' in dolore
et luctu. s'm ill' d'cū. lvi. Serui mei laudabūt
pre exultatiōe cordis. et vos clamabūt p' dolore
et p' cōtione spūs rē. **S**ecō oñdit' idem sic.
Spes nō est de impossibili. s' temōes et dāna
ti cū sint in malicia pfirmari. sunt certi q' nū

q's p'nt euadere eternā dānatiōe et p'ueire ad
beatitudinē. g' non h'nt spes. **S**icut. n. requiritur
ad verā beatitudinē q' alijs sit certus de p'pet
tuitate beatitudis sue. alioq'n nō quietare et vo
luntas eius. ita ad penā dānatorū requiritur
certitudo de p'petuitate dānatiōis. **Q**n sicut
beati non h'nt spē ita nec dānati. **Th. se. se. q.**
xviij. Et notandū q' h' dānati et temōes habere
possunt et hēant fidē informē de deo et alijs. **Q**n
iac. iij. dicit. Temōes credūt et tremiscūt. nō tū
habent spem. **L**ui' aug'. rōes assignat in enche
ridion. dicit q' fides ē bonaz rep' et malaz pre
sennū p'teritaz et futuraz et suaz et alienarum.
Spes aut' nō est nisi bonaz rep' et ad se p'inen
tium. **Q**n qz bona diuina nō sunt dānatis fusa
possibilia. s' sunt eis sp' absentia. iō non in eis
spes esse pot' sic fides informis. **P**ot' aut' esse
spes i viatorib' vtz vt h'is q' erāt in limbo dñi
ibi erāt. vel h'is q' sunt in purgatorio. vel h'is q'
versant' in mūdo. q'd oñdit' triplici rōe **P**rima
est talis. **Q**uicūqz cupit aliq'd q'd nōdū habet
expectat illud. S' omīs viatores p'dicti cupie
bant beatitudinē quā non h'nt. vel non hēbant q'
erant in limbo. vt qui sunt i purgatorio. et qui
viuūt in mūdo. **E**rgo expectabāt vel expectāt
beatitudinē quā nō hēbant vt nōdū h'nt. et per
p'seqns hēbant spem q' erāt in limbo. et h'nt eaz
qui sunt in purgatorio et fideles in mōdo **S**ecō
ratio est talis. et est pfirmatio pcedent'. **S**ic
fides nō euacuat' vel tollitur nisi p' id q'd videt
vel q'd credit. ita spes nō euacuat' nisi p'm b' q'
aliquis actu habz id q'd spauit **S**ed illi q' erāt
in limbo non hēbant actu beatitudinē. nec il
li qui sunt in purgatorio vt etiā in mūdo ha
lent actu beatitudinē de qua est spes. et iō spes
eorū quā in hac vira habuerūt non est euacua
ta. **T**ertia ratio est talis. **I**lli qui apprehendūt
aliquid vt apprehendebāt sub rōne boni ardui
futuri et possibilis. spē hēbant et h'nt. s' omnes
p'dicti sunt h'mōi. g' rē. Et si obijciat' in p'riū
qz spes pcedit ex merit'. **S**ed illi qui erant in
limbo. non erāt in statu merēdi. Et similit' qui
nunc sunt in purgatorio nō sunt in statu me
rendi. ergo nō videtur in eis esse spes. **H**ūdeo
q' quīs nūc nō sunt in statu merēdi tales. s.
illi qui sunt in purgatorio. vt illi qui fuerunt
in limbo in statu merēdi. tamē prius in mū
to isto meruerūt. et ex illis meritis pceden
tibus procedit spes eorum. **Th. scōa secunde**
q. xvij. et in. iij. senten. **E**st autē spes vt est
virtus involuntate sic in subiecto. **Q**d sic pro
bat'. **A**nima non est capax dei nisi p'm mentē
in qua est memoria. intelligentia. et voluntas
vt p'z per aug. in li. de trini. **S**pes aut' est virtus
rationalis h'ns deuz p' obiecto. et cum non sit
neqz in mēoria. neqz in intelligentia q' p'inent
ad vim cognitiuaz. sequit' q' sit in voluntate

Titulus Septimus

fit in subiecto. **P**ro h' maiori declaratioe scien-
tia q' p' actus h'itus cognoscunt. Actus autem
spei est quida' mot' appetitive p'ris. cu' obiectu'
ei' sit bonu'. Cu' aut' duplex sit appetit' in hoie
scz appetitus sensitiv' qui dividit' in concupisci-
bile' & irascibile'. Et appetitus intellectiv' q' dicitur
voluntas. Si' es aut' mot' q' sunt in appetitu i-
feriori cu' passione. sunt in appetitu superiori si-
ne passioe. Actus aut' dicitur spei non p' p'ne-
re ad appetitu' sensitivum. qz bonu' qd' e' obiectu'
principale hui' virtutis no' est aliqd' bonu' sensi-
bile s'z divinu'. Et ideo spes virtus no' est in appe-
ritu inferiori sensitivo. s'z superiori appetitu que
dicitur voluntas sic in subiecto. Sic. n. obiectu' iras-
cibil' est arduu' sensibile. q' respicit spes pur'
est passio. ira obiectu' virtutis spei est arduu' in-
telligibile. v' potius sup' intellectu' ext'is. Non
obstat h'is q' spes h'z certitudinē. v' p'z ex diffi-
nitioe eius. & certitudo p'inet ad intellectu' no'
voluntate'. Nam certitudo invenit' in aliquo
dupl'r. scilicet essentialit' & p'icipative. Essentialit'
quida' repit' in vi' cognitiva. Participative aut'
in omni eo qd' movet' a vi' cognitiva ad fine' su-
um infallibile'. s'm que' modu' dicit' q' natura opat'
certitudinalit' tanq'z mora ab intellectu' divino
certitudinalit' movete' vni'quodq' ad fine' suu'
Per h'nc etiā modu' virtutes morales cert' ar-
te dicunt' opari. inq'ntu' p' modu' nature movet'
a rōne ad suos act'. & sic etiā spes certitudina-
lit' tendit i' fine' suu' q' p'icipas certitudinē a
fide que est in vi' cognitiva. **l. b. se. se. q. xvij.**

De ipsa spe quomodo .s. i

est virtus theologica distincta ab alijs. Et de
h'is que h'nt exercitare & iuvare actū ei'. **Q**ues
fit virt' sic declarat. Virtus s'm p' b'm. q. et b. sic
diffinit'. q' est q' facit bonu' h'ntem. & op' eius bo-
nu' reddit. Spes at' facit actū h'is bonu' & h'iez
bonu'. Act'. n. h'nis dicit' bonu' p' h' q' attingit re-
gulā v' mensurā p'riā. Propria aut' regula seu
mēsurā actū h'ianoz e' duplex. vna e' p'ima
scz rō qua mēsurant' actus morales. alia est su-
prema et excellētissima. s. deus. q' mēsurat' act'
virtutū theologica'. Per actū aut' spei attingi-
tur ipsa regula & mēsurā sup'ima q' potior e' alia
scz rōe. inq'ntu'. s. spem' aliqd' v' possibile nob'
per divinu' auxiliu'. Dñ' erq' actus ei' e' bonus
ipsa est virtus. **Q**ues sit theologica p'z. qz apl'us. i.
ad cori. xij. commiserat eaz cum alijs theologici-
cis dicens. Nūc manēt fides spes et charitas
hui' rō est. qz virtus theologica dicit' q' deū valet
p' obiecto et p' fine. h'mōi at' est spes. Obiectu'
em' hui' & finis e' deus. Respicit. n. deū v' causā
efficientē. inq'ntu' eius auxiliu' innit'. Et sicut
vltimā finalē cām inq'ntu' in eius fructoē bea-
titudinē expectat. Et sic p'z q' est theologica.
Ques sit distincta a ceteris theologiciis. p'z p' gre. in

i. moralit' dicens has tres esse virtutes. Fides
scz spem & charitatē. **Q**ues sic ostendit. Virtus ali-
qua dicitur theologica. et h' q' h'z deū p' obiecto cui
inheret. **P**ot' aut' aliq's inherere alicui duplici-
t' **P**ro mo' p'pter seipm. alio mo' inq'ntu' ex eo ad
aliud veniunt. Charitas aut' facit h'iem inherere
deo p'pter seipm voluntate' h'is vni' deo
per amoris affectū. Spes aut' & fides faciunt
h'iem deo inherere sic alicui p'ncipio. erq' aliq'
nob' pueniunt. De deo aut' puenit nob' & cogni-
tio veritatis & adeptio vnitatis p'fecte Fides igit'
facit nos deo inherere inq'ntu' est nobis p'nci-
pium cōg'cendi veritatē. **C**redim'. n. ea vera
esse q' nobis dicunt' a deo. Spes aut' facit nos
deo adherere inq'ntu' e' nobis p'ncipiū vnitatis
p'fecte. inq'ntu'. s. p' spem diviu' auxiliu' inni-
mur ad beatitudinē obrinendā. Et sic diversa rō
obiecti qd' est deus facit virtutes ipas eē diuer-
sas. Facit q' spes p' actū suū tendere in deū. sic
in quoddam bonu' venale adipiscendū. et sic
in quoddā adiutoriu' efficac' subueniendū. **l. b. se. se. q. xvij.**

Si aut' queratur .s. ii

virtū liceat sperare in hoie vel in aliquo creato
Rūdet b. t. p. se. se. q' spes duo respicit. s. bonu'
quod obtinere intendit & auxiliu' p' qd'. illud obri-
nerit. Bonu' qd' quis sperat obrinendū h'z ra-
tionē causę finalis. Auxiliu' h'z p' qd' quis spe-
rat illud bonu' obrinere. h'z rōem causę efficiē-
tis. In vtraq' aut' causa invenit' p'ncipale et
secundariū. P'ncipal' em' finis e' finis vltim'
secundariū aut' finis est bonu' qd' est ad fines
Similiter p'ncipalis causa agens est p'imum
agens. secundaria vero causa efficiēs est agēs
secundariū siue instrumentale. Spes aut' re-
spicit beatitudinē sicut finem vltimū. Divi-
num vero auxiliu' sicut p'ima causam indu-
centem in beatitudinē. Sicut ergo nō lig' spe-
rare aliquod bonum p'ter beatitudinē sicut
vltimū finem. sed solum sicut id quod est ad
finem beatitudinis ordinatū. et sic potest spe-
rari substantia temporalis a deo haberi. et sa-
nitas & subleuatio in miseris et adeptio vir-
tutum et huiusmodi inq'ntū possunt iuua-
re ad beatitudinē & non aliter. ita etiam non li-
cet sperare de homine aliquo vel de aliqua crea-
tura sicut de agente p'imo seu de p'ima cau-
sa mouente in beatitudinē. Nam contra tales
dicitur Hieremie. xvij. **M**aledictus vir q' con-
fidit in homine. licet autem sperare de aliq' ho-
mine vel creatura sicut de agente secundo
et instrumentali. per quod aliquis iuuatur ad
quecunq' bona consequenda in beatitudines
ordinata. et hoc etiam modo ad sanctos re-
currimus sperantes iuuari meritis et p'eci-
bus eorum et ab hominib' aliqua petimus

Capitulū Secundū

esperantes obtinere. et vituperant illi s quibus q̄s
confidere non p̄t ad auxiliū ferendū. iux̄ illud
h̄iere. ir. **Dn̄** a primo suo custodiat et in om̄i
fratre suo non habeat fiducia.

De actu spei data .§. III

sunt precepta in veteri testō. iux̄ illud ps. **Spe**
rate in eo om̄is congregatō ppli. et in pl̄ibz alijs
locis. **Ad** aut̄ exp̄sa data sūt in decalogo. **Dn̄**
hui⁹ est. qz fm̄ b. t̄. se. se. .q. xxij. Preceptorū
que in sacra scriptura inveniuntur. q̄dā sunt p̄
ambula legis. et quedā sunt de substantia legis
Preambula q̄dem ad legē sunt illa quibz nō
er̄nt̄ lex locū habere nō possz. **Hui⁹** aut̄ sunt
p̄cepta de actu fidei et de actu spei. qz per actuz
fidei mens hom̄is inclinātur ut recognoscat au
ctoz legis talē cui se subdere d̄z. **Per** spem ve
ro prem̄ hō inducitur ad obsequiā p̄ceptoruz
De substantia leḡ sunt q̄ hom̄i iam subiecto
ad obediendū pato imponit̄ p̄nētia ad recti
tudinē vite. **Et** iō ipsa p̄cepta statim in ip̄a la
tione leḡ p̄ponunt̄ p̄ modū p̄ceptoruz. **Sed** p̄
cepta fidei et spei non erāt p̄ponenda p̄ modū
p̄ceptoruz. qz nisi hō iaz crederet et speraret. fru
stra ei lex p̄poneret̄. **Sz** sicut p̄ceptū fidei fuit
p̄ponendū p̄ modū denūciatōis v̄l̄ m̄mō
rationis ut dictū est. ita p̄ceptū spei fuit p̄po
nendū p̄ modū p̄missionis. **Qui** igit̄ obediē
tibus p̄mia p̄mittit. ex hoc ip̄o incitat eos ad
spem. **Dn̄** om̄ia p̄missa q̄ in lege p̄tinent sūt
spei et citamina. **Sz** lege iā posita p̄tinet ad sa
pientes viros ut nō solū inducāt h̄ies ad ob
sequiā p̄ceptoruz. s̄ mltomaḡ ad fundamētuz
legis. **Et** iō post p̄mā leḡlationē in sacra scri
ptura multip̄t̄ inducunt̄ hom̄ies ad spanduz
et p̄ modū admonitōis vel p̄cepti. et non solū
per modū p̄missionis. **Quāvis**. n. natura suf
ficienter inclinēt ad sperandū bonū nature p̄
portionatū hūane. **Ad** spandū t̄n̄ bonū sup̄na
turale oportuit induci auctoritate diuine legis
partim p̄missis. partim admonitōibz v̄l̄ p̄cepti
Per p̄missiones aut̄ positas in p̄mo et q̄tro p̄
cepto decalogi. inducebātur ad spem. lic̄ als
in ip̄o decalogo non fieret de hoc p̄ceptū rōne
iam dicta. **Contra** spem sunt vicia ista duo. p̄
sumptio et despectio. de q̄bz in sc̄da p̄te h̄etur.

Ad actū spei seu .§. III

ad sperandū adiuvāt tres species meditationū
seu cōsiderationū. **Prima** est cōsideratō diuine
bonitatis et largitat̄ circa nos. **secunda** ē cōside
ratio n̄re op̄positatis. sc̄z eoz que p̄ deo agimus
et sustinem⁹ nos. **tertia** est cōsideratio beatorū
suffragioruz charitatis factoruz erga nos. **Quan**
tum ad p̄mū dicit̄ b̄n̄. in q̄dam ser. de septez
p̄m̄bz. **Tria** cōsidero i quibz tota spes mea cō
sistit. charitatē adoptōis. veritatē p̄missionis

potestatē redditionis. **Scio** cui credidi et cert⁹
suz. qz in charitate nimia adoptavit me. qz ve
rar̄ ē in p̄missionē. qz potēs ē in exhibitiōe. **Hic**
est fumcul⁹ triplex q̄ difficile r̄p̄it. quē nobis
a patria nostra in hūc carcerē dimissuz firmē
obsecro teneam⁹. ut ip̄e nos subleuet. trahat et
p̄trahat vsqz ad cōspectū gl̄ie. **Dec** b̄n̄. **Et** de
primo. sc̄. charitate adoptōis d̄z. j. ioh. iij. **Di**
cere q̄le charitatē dedit nob̄ deus ut filij dei no
minemur et simus. **Julij** h̄z monere h̄iem
ad spandū. hoc cōsiderando qz d̄ est pat̄ n̄r.
Dn̄ glo. sup̄ illud math. vi. **Pater** noster. in b̄
dat fiducia. **Quid**. n. negabit filijs qui iaz de
dit qz pater est. **L. xi.** **Si** vos cū sitis mali. no
stis bona dare filijs vestris. q̄nto maḡ p̄
vester r̄c. **Ad** hanc cōsideratōem. sc̄. de spe venie
et reconciliatōis. multū facit p̄bula de filio p̄
digo r̄verso et recepto a patre ita festiue. **lu. xv.**

De sc̄do sc̄z veritate p̄missionis patz in scri
ptura de multis p̄missionibz dei q̄ mentiri nō
p̄t. sed fidelis est i oibus v̄bis suis. ad ro.
xv. **Per** patientiā et cōsolatōez scripturaz sp̄e
halem⁹. **Jaco. i.** **Beatus** vir q̄ suffert̄ tentatio
nem. qm̄ cū p̄batus fuerit accipiet coronā vite
Psal. cxviii. **Memor** esto verbi tui suo tu i q̄
mihi spem dedisti. **Quo** ad tertium potestas
dei cōsiderata multū p̄t iuvare ad spanduz
Cum. n. eque facile sit liberare a magnis picu
lis ut a parvis et saluare in multis et in pauc̄.
Et solo v̄lo p̄t suas implere p̄missiones. **Ec̄c̄s.**
viij. **Sermo** ei⁹ pietate plen⁹ ē. **Itē** cōsiderato
qz ip̄e est creator n̄r d̄ns. gubernator bon⁹ et mi
serator. multū h̄z iducere ad sperandū. **Artifer**
em̄ naturalit̄ amat op̄ suuz adeo ut vix possit
audire qz ei detrahatur. **Et** sic veritate est qz arti
fer omnium deus amat opa sua p̄cipue hominē
quē ad sui imaginē et similitudinē creavit. **gen̄.**
p̄mo. **Dn̄** spandū est ab eo q̄ dedit ut sit qz pa
rat⁹ sit ei dare ut b̄n̄ sit. **Itē** cū sit d̄ns n̄r et na
turalit̄ amat h̄ies q̄ sua sūt cōsuat̄ ea. et si p̄di
derint gaudēt cū recuperaverint. **Verisile** ḡ est
qz deus velit cōsuare oēs q̄ sunt boni. et p̄ctores
q̄s p̄didit recuperare. **Ad** qd̄ facit p̄bula enāge
lica de centū ouibz et de ē dragmis **luce. xv.** **Et**
cū inter h̄ies debeat suus d̄ns fidem. ut sc̄z ei
in oibus obediāt. et d̄ns velit suo ut ei subue
niat p̄tegat et defēdat. **Dn̄** certū ime d̄z hō spe
rare. q̄ ab hoste inuisibili impugnat⁹ qz si ten
tatio sit sup̄ vires. deus ei in succursum venit
et nec deseret eū nisi in culpa ei⁹ steterit. qz ne
gligens in mittendo ei nunciū orationis fue
rit. vel infidei vltro se reddiderit. **j. cori. x.** **Fi**
delis deus qui nō patitur. et nō permittet vos
tentari sup̄ id quod potestis r̄c. **Exempluz** de
beato martino quando in alpiibus incidit in
latrones. **Item** cū deus sit summe bonus. et
displiceat ei malicia. verisimile est qz paratus

Titulus Septimus

fit iuuare eū qui vult deserere maliciā et hēre bo-
nitate. Et cū sūme sit misericors nō min⁹ vult
miseros a miseria liberare q̄ ipsi velint libera-
ri. Dñs leo papa. multiplex miscōia dei. ita las-
phibō hūanis subuenit vt nō solū p gratiā ba-
psim. sed etiā pnie medicinā spes vite repa-
ratur eterne. de pe. vi. j.

Secūda cōsidera .j.v

no que excitat nos et iuuat ad spandū ē alioz
suffragiū qd est triplex. s. christi inq̄tū hō. vir-
ginis marie. et brōz alioz angeloz et hominū.
Quantū ad p̄mū dicit apls de xpo ad ro. viij
Qui etiā interpellat p nob. Et. i. ioh. ij. Si q̄s
peccauerit aduocati hēm⁹ apd patre iesu chri-
sti iustū. Bre. in mora. Prelet apud deū homi-
fiduciā deus hō. Aug. de ciui. dei. Sra dei nō po-
tuit granus cōmēdari. q̄ vt ipse vnic⁹ dei fili⁹ in
se incōmutabilr manēs indueret hoīem. et spē
dilectōis sue daret hoīb⁹ hoīe medio q̄ ad illuz
ab homib⁹ veneret. Bern. Secūz accessuz ad
deū. s. p fiduciā hēs o hō. Vbi mī stat añ filiuz
fili⁹ añ patre. Mater oñdit filio pectus et vbera.
filius oñdit patri latus et vulnera. Nulla ḡ
ibi poterit esse repulsa. vbi sunt tot amoris in-
signia. Item h̄ero. Dñs n̄ iesus christus vo-
luit nō solū de alienigēis. s. etiā d adulterinis
cōmixtiōib⁹ nasci nob ex b̄ magnā fiduciā pre-
stans. vt q̄licunq̄ mō nascamur. duz tñ eius
vestigia imitemr. ab ipius corpe nō sepe m̄. di.
lvi. dñs. Itē suffragiū qd p nob faciūt san-
cti et angeli. multū h̄ incitare nos ad speran-
dū diuina bñficia. Dñ ps. cxx. Leuaui oculos
meos ad mōtes. i. ad sc̄os qui dicūt montes
pp̄ter cōtēplationē et p̄fectionē spando. inde
auxiliū. Non q̄ delectam⁹ ab ipis sc̄is sperare
obtinere grāz vel dona. s. a domino meritis et
p̄cibus sc̄oz. p̄pterea subdit ps. cxx. Auxiliū
meū a dño rē. Si em̄ sancti cū in mūdo erāt
iuuabāt miseros. p̄cipue cū se eis cōmēdabāt
multo maḡ nūc spandū ē q̄ iuuāt p̄fectiores
in charitate. Dñ de brō dñico canim⁹. O spes
mirā quā dedisti rē. Quantū ad sc̄dm notā
dñl q̄ virgo maria d̄ mī sc̄e spei. Eccī. xruj. qz
sc̄z ipa eā nob pcurat. et eius lenignitatē et mi-
sericordiā cōsiderando erga nos. inducit nos
ad spē dñi adiutoriū. Et in seq̄ntia. Spes reo-
rū es maria pctōz mater pia. Dñ ad h̄b. iij.
Aldeam⁹ cū fiducia ad thronū gr̄e ei⁹ vt mise-
ricordiā cōsequimur. Dicit aut̄ in q̄dam seq̄ntia
Thronus veri salomonis. i. christi inq̄tū. s. in
ventre eius stetit et in gremio ei⁹ puul⁹ sedit
Sicut aut̄ ad thronū salomōis ascendebatur
ser gradib⁹. ita ad h̄ginē ser clausul⁹ q̄ p̄tinent
in āgelica salutōe. de throno salomōis q̄ erat
eburneū. et signat castitatē coop̄tū auro. qd si-
gnificat charitatē h̄re. i. q. Re. j. Ser sunt que

possumus et debemus sperare. et ista ipa pcurat ef-
ficacissime nobis vt merito dicat in ātrip̄ona
Salue spes nra. Et p̄mū q̄ debemus sperare vt ni-
am et purgatiōez pctōz. Job. xij. Si occiderit
me. s. p cōtentionē sp̄alo in eū. s. q̄ pcat et veniā
p̄stet. Et p̄pterea dicit b̄a virgo maria mūda-
trix vitioz. Aqua. n. mūdāt lordes. gen. i. Cō-
gregatiōezq̄ aq̄z appellauit maria. Maria q̄
mare. Eccī. i. Omnia flumina. s. grāz intrāt ma-
re. i. in maria inuāt. Dñ in p̄ma clausula salu-
tarōis d̄r. Ave maria. ave. i. sine re actuali pec-
cati vixit ipa sola. inter puras creatas in mōdo
Maria. i. mare mūdans a pctis meritis et p̄-
cibus suis. Dñ in seq̄ntia. Mediat r̄ hoīm.
abluturq̄ cūminū. pctōz venia. Sc̄dm qd
debemus sperare est tonoz et virtū copia. Ec-
clesiastici. xruj. Spes vite et virtutū. s. est in eo
qui h̄z verā sapiētiā sc̄cū. s. xruj. Et p̄pter b̄ d̄z
archa th̄lauroz. Heb. ix. s̄m tabernaculū qd
dicit sanctasanc̄toz h̄ns archaz rē. Archa ista
significat virginē gl̄iosam in tabernaculo ec-
clesie triūphantis. in q̄ fuerūt et sunt manna
dulcedinis gratie et pietatis. virga potestatis.
et tabule sapientie claritatē. Dñ d̄r in sc̄cūda
clausula gratia plena. Eccī. xruj. In me ois
gratia. Hiero. Ceteris sanctis p partes data ē
gratia. marie h̄o plenitudo gr̄e se infudit. Et
bern. De plenitudine ei⁹ oēs accipiūt ipa. s. nō
dante sed pcurate. Tertū qd debemus sperare
gl̄iam seu p̄mū celoz. Proverb. i. Expectatio
iustoz leticia. sc̄z sup̄e gl̄ie. Diffinit em̄ spes
q̄ est expectatio certa future b̄itudis. Et p̄pter
hoc d̄r regia celoz. repatriat angeloz. vt intro-
ducat illuc quē vult. Dñ dicit a deo. Te enim
assumā et regnab̄ mecū. In figurā hui⁹ h̄ster
que interpretat̄ humilis fuit assumpta in spon-
sam et reginā ad regnandū cum assūero rege
monarcha mūdi qui interpretatur beatitudo
Hester. x. Et ideo in tertia clausula dicitur. do-
minus tecum ad regnandū. Et omnis honoz
qui fit matri. reputat̄ filius sibi fieri. Ita enīz
dicit an̄selmus. Dilexit deus pater virgines
vt filiū vnicēntū cōmunē fecit sibi et virgini
vt sicut ipse s̄m diuinitatē est naturalis eius
filius. ita s̄m humanitatē sit naturalis virgi-
nis filius. Domin⁹ ergo tecum. Quartū qd
debemus sperare est iuuamen et subleuatio
a miseris et tribulatiōib⁹. puer. xxix. Qui spe-
rat in dño subleuabitur. Et propter hoc d̄r iu-
uatrix miseroz seu mater misericordie. Bern
Sileat misericordiā tuam o beata virgo. qui-
cunq̄ in necessitatibus suis te inuocantē sibi
senserit te defuisse. Dicit etiā oliua speciosa in
campis. Eccī. xruj. Vnde in quarta clausula
dicit. Benedicta tu in mulieribus. i. sup̄ om̄s
mulieres. Cōmuniter mulieres sunt pie et mi-
sericordes ad cōpatiendū. Et iō d̄r. eccī. xruj

Capitulū Tertium

Ubi non est mulier ingemiscit eger. qz scilicet nō fiscalis opatiuntur iuuat. S; btā maria sup omīs misericors et subleuatric est. In figuraz iudith q; liberauit pplz a miseria obsidionis illi' holofernis cui in laude dictū fuit. Bndicta tu sup oēs mltiores. tu gla' hietim rē. Quinū ē illuminatō in ābiguis et agendis. ps. xxxvi. Spe ra in eo et ipse faciet et educet qsi lumē iudiciū tuū. Et ppter b; btā maria illuminatrix stella ut in sequētia. Ave mar' stella. Angel' p' filij na tus est de virgine. sol de stella sol occasus nesci ens rē. Illuminavit autē pmarime mediāte fili o suo q; est lux q; illūnat oēm hō. ut in hūc mundū. Ubi d; in qnta clausula. Bndic' fru ctus ventri tui. Per ipm fuerit pater q; erat in limbo a tenebris educi i lumē glē. Bern. Re spice stellā. inuoca mariā. non recedat a corde tuo. nō recedat ab ore. Ipam seqns n̄ deuias Ipam rogās nō desperas. Ipaz cogitās non deinde erras. Pō autē aliūde lumen nob porri git n̄ p bndictū filiū suū. Tertū est auxiliū et victoria in tentatiōib; s; demōes. mūdus et carnē. Gōfodite qz ego vici mōm. iob. xiiij. ps. xxxj. Sperantē i dño mīa circūdabit. Et ppter b; dicit aduocata pctōz in antiplō. Eya g; aduo cata nostra. Ipsa aduocat in curia celesti con tra demōes q; nō cessant accusare nos. et p̄cipue in hōra mortis. Ubi d; virga esa. xi. Egredietur virga rē. qz ab ipa pcutit dyabolus ut patz in multis exemplis. Et ideo in vltima clausula dicit. Sancta maria mater dei ora pro nobis nunc et in hōra mortis. amen.

Tercia cōsideratio. §. VI

que excitat in nob actū spei est n̄e opositatis et ista est triplex. Prima ē opatio bonoz q; faci mus. ps. iij. Sacrificate sacrificiū iusticie et spe rate in dño. Sacrificiū iusticie sunt opa btuo sa q; tunc sacrificant cū deo debite offeruntur. Et inde hō sumit sibi audaciā opandi. Tertii net enā ad iusticiā stritio et p̄fessio. Et ut dicit ambro. Confessio spei saluādi tribuit. et pe. di. ecce nūc. Scōa est tolerātia labor et tribu lationū ipi' amore. Ro. v. Tribulatio patriam opatur. patiētia p̄bationē. p̄batio vero spem. Greg. Bonoz mēs qnto duriora p veritate to lerat eo eternitatē. p̄mia certius sperat. Exem plum vni' ex septē fratrib; q; cū p obfuatione diuie legis torqret et mēbris tricaretur. dixit E celo ista possideo. et propter d; leges nūc hęc ipa respicio. qz me ea receptūz spero. q. mach. vii. Tercia est p̄petratio pctōz. q; deus tādiu expectat magnos pctōres. et tandē p̄uersis ma gna tona largitē vltra veniā pctōz. S; vltū hoc habz inducere ad spem. ut cōuersio magdale ne. latromis. mat' xi. pauli. aug. marasie. thai/ dis. pelagie. marie egyptiace et alioz. Dñ osee

q; dicit. Dabis vallē achōz ad apiendū spem Vallis vbi p̄currūt imūdicie et luti sunt pec catores p̄fundati in luto vitioz et terrenozū. Achōz interpretat' turbatō. vallis g; achōz ē ma gnus pctōz. turbatus p p̄niam et opūctōem. Et isti sunt dāti nob ad apiendū. i. ad dilatā dam et āphandā spem in nob de venia et grā et glā. Et valde notandū est q; cū quis flagellat' vel tristat'. si nō ita cito liberat' ut petit. non dy diffidere a spe dñi auxiliū. Dñ greg. xv. mo raliū. exponēs illud iob. Etiam cū dixeris nō p̄siderat iudicare corā deo et expectat eū. sic ait Fortasse dñi clamoz n̄ si negligit. spes q; cordi inpreat in. h̄rmat' supna adiutoria defusa cre dimus. qz tardi' impetram'. ac pene incōsider rata deo esse ingemiscim' q; multa toleram'. S; cum ista nos despariōis pcella turbat cō cussa mēs citius i portū spei collocat se. si cau sas suas cū dño subitit pensat. si bona eius ad memoriā reuocat. si mala q; hōis ei' reddidit apud semetipam callide nō excusat. Si p̄pen dit qd ab eo iuste meruit et qd clementer acce pit. Si vitā suā viuaciter discunt. Si ante dei oculos oē qd agit examiat. si semetipaz sibi mer nō abscondat. Si factā se qd nō erat meminit Si illūinatā se atq; subleuatā q; in tenebris ia cebat agnoscit. Dec g; cūcta in semetipa recol ligens. dñi bona accepta p̄siderat aduersā q; to lerat nō accusat. nec desperatōe frangit q; tāto rum munēz p̄solatione roborat. qz spem de fu turis recipit dum trāfacta bñficia recognoscit. Dicit itaq; etiā cum dixeris nō p̄siderat. scz de us iudicare coram eo. expectas eū. ac si dicerz Cum id certo deus p̄siderare non credit. quia tarde miseret. intima cognitōis ingredere. atq; qz illuc corā eius oculis cause tue iudiciū su scipe. et q; ipse viuendo p̄tulisti. vel q; misericordi ter p̄cepisti discernere. et tunc ad spei fiduciam reddis duz bona tante benignitatis erulescis quatin' inter aduersa fidenter expectas quē et post delicta p̄prium recolis. Dec grego.

De obiecto spei scilz beatitudine huma ne vite. Capitulū. iij.

Dultimo fine hūa ne vite qui et beatitudo dicitur que est obiectum spei. Et primo scien dum q; oportet necessario ponere vltimū finē humane vite. Nam s̄m btū thomā prima se cunde. q. i. Impossibile est in finib; procedere in infinitū per se loquendo ex quacūq; parte. In omnibus enim que per se habent ordi nem ad inuicē. oportz q; remoto primo remo ueantur et ea q; sunt ad primū. Unde p̄bs. p̄bat viū. phisicōz q; non est possibile in causis mo uentib; procedere in infinitū. quia non esset primū mouēs. quo subtracto alia moueri nō

Titulus Septimus

possunt. cum nō moueant. nisi p hoc q mouē-
tur a primo mouente. In finibz aut inuenit
ordo duplex. scz ordo intētionis 7 ordo execu-
tionis. Et in vtroqz ordie oportz esse aliqd pri-
mum. Id em qd est primū in ordine intētionis
est finis qsi principiu mouens ad appetitum
Dñ subtracto pncipio appetitus a nullo mo-
ueret. Id aut qd ē pncipiu in executōe est ope-
ratio. Vnde isto pncipio subtracto null' inci-
piet opari aliqd. Principiu aut intētionis est
vltim' finis. Principiu xō executōis ē primū
eorz q sunt ad finē. Sic g ex neutra pte possi-
bile ē in infinitū pcedere. qz si nō esset vltim'
finis nihil appeteret. nec aliq actio terminaret
nec intentio agent' quiesceret. Si aut non esset
pncipiu in his q sūt ad finē. null' inciperet opa-
ri. nec terminaret' silū. s; in infinitū pceder-
et. Ea vero q non hnt ordies p se s; p accidēs
sibi inuicē coniungunt. nihil phibet infinitatem
habere. Causa em p accidēs indeterminate sūt
Et hoc etiā mō pue. ut eē infinitatē p accidēs
in finibz 7 in alijs q sunt ad fines. Et id si ob-
ijciatur q bonū 7 finis est obiectū voluntatis
sed voluntas p̄t reflecti sup seipam infinites
qz possit aliqd velle. et exinde me nolle illud
velle. 7 sic vltim' i infinitū g rē. Rñdeo q illa
multiplicatio actū voluntat' reflectere sup seipam
p accidēs se h; ad ordinē finū. qd p̄t ex b q
circa vnū 7 eundē finē indrūter set vlt' pluries
sup seipam voluntas reflectit. Sic etiā in nūes-
rando ratio p̄t pcedere in infinitum. qz p acci-
dens vnitas additur numero p̄sistenti.

Q, est impossibile .§.I.

q voluntas hominis vnus siml se habeat ad di-
uersa seu tendat in pla vt vltimos fines. Dui'
ratio ē fm b. th. p̄ma scde. q. i. Quia cū vnū
qdqz appetat suā p̄fectionē. illud appetit aliqd
vt vltimū finem qd appetit vt bonū p̄fectuz et
completū suū p̄suis. Vñ dicit aug. in. xix. de ci-
uitate dei. Finem homin nunc dicimus non q
consummat vt nō sit. sed q p̄ficiatur. vt plenu
sit. Oportet g q vltim' finis ita impleat totū
hominis appetitū. q nihil cē ipm appetendum
relinq̄tur. qd esse non p̄t. si aliqd extraneū ad
ipsius p̄fectionē req̄ratnr. Vñ non p̄t esse q l
duo sic tendat appetitus. ac si vtrūqz sit bonū
p̄fectuz ipsius. Itē ad idem. Illud in q quie-
scit aliqd sicut i vltimo fine hominis. affectu to-
minat. quia ex eo totius vite sue reglas acci-
pit. Vñ de gulosis dr ad phil. iij. Quoz deus
venter est. qz scz p̄stituunt fines in delicijs vent-
ris. S; sicut dr math. vi. Nemo p̄t duobz to-
minis fūire adinuicē. s. nō ordinat. g impossi-
bile est esse duos vltimos fines vni' hominis ad in-
uicē non ordinatos. Nec obstat qd august. dic
in. xix. de ciui. dei quosdā vics posuisse vltimū

finem in q̄tuor. s. in voluptate. pulcritudine
quiere. 7 hui' pncipqs nature et virtute q vris
qz sunt plura. Nam oia ista plura accipiebāt
illi rōne vni' homi p̄fecti ex his constitunt.

Q, omnia que .§.II.

vult homo vult p̄pter vltimū finē. qd pbat b.
th. in p̄ma scde. q. i. duplici rōne. et prima est
qz quicqd homo appetit. appetit sub rōne boni
quod qdem si nō appetit vt bonū p̄fectū. qd ē
vltim' finis. necesse est q appetat vt tendēs
in bonū p̄fectū. quia semp inchoatio alicui' or-
dinat' ad p̄summatōem eius. Sicut p̄t taz in
his que fiunt a natura qz in his q fiūt ab arte.
Et ideo hominis inchoatio p̄fectōis ordinat' in
consummatā p̄fectōem q est p vltimū finem
Scdo quia vltim' finis b mō se habet in mo-
uendo appetitū. sicut se habet in alijs morio-
nibus prim' mouens. Manifestū est autē q
secunde cause mouentes non mouent nisi ses-
cundū qd mouent' a p̄mo mouente. Vñ scda
appetibilia nō mouēt appetitū nisi in ordine
ad p̄mū appetibile qd ē vltim' finis. Pro tert-
io p̄t induci auctoritas aug. dicent. xix. de ciui.
dei q illd est finis boni nri. p̄ter qd amant' cel-
tera. illud aut p̄pter seipm. Quāuis aut scien-
te speculatiue p̄pter seipam q̄ant. queruntur m̄
et appetunt vt bonū speculatis qd p̄penditur
sub bono cōpleto qd est vltim' finis. Itē scien-
dum q nō oportet q aliqd sp cogitet de vltimo
fine q̄cūqz aliqd appetit vel opat. s; virtus
prime intētionis q est resp̄cu vltimi finis. ma-
net in q̄libet appetitu cuiuslibz rei. etiā si de vl-
timo fine actus n̄ cogitet. Sicut q vadit p viā
nō oportet q in q̄libet passu cogitet de fine vie.

Si aut qrat vtz alia pueniāt in vltimo fine
tū areatura rōali. Rñdet fm b. th. q cū finis
dicat' duplx fm p̄bm. s. cur' 7 quo. i. res in qua
ratio boni inuenit' 7 adeptio eius. Sicut finis
auari est pecunia 7 adeptio eius. Primo g mō
in fine omnia pueniunt q talis finis est deus.
qui est vltim' finis hois 7 oim aliaz rez. Scdo
mō sumēdo finē. s. p adeptōe seu p̄secutiōe fi-
nis. sic in fine vltimo hois non cōicant creatē
irrationales. P̄taz hō 7 alie creatē rōnales cō-
secunt vltimū finē cogiscendo 7 amando deū
q nō competit alijs creatur' q adipiscunt vlti-
mum finē. inq̄ntū p̄cipiāt aliquā similitudines
dei. s. fm q sunt vt viuūt vt agiscunt. V. anru
to aut nominat adeptiōem vltimi finis.

Vtrū omniū ho .§.III

minū sit vn' 7 idē finis vltim'. Rñdet b. th.
prima scde. q. i. q d vltimo fine possum' loqui
duplx. Vno mō fm rōem cōem vltimi finis.
Et sic omēs hoies pueniūt in appetitu vltimi
finis. qz omēs homines appetūt iuā p̄fectōem

Capitulum Quartum

adimplere. q̄ est rō vltimi finis. Alio mō fm̄ id in q̄ consistit rō vltimi finis. Et sic nō oēs ueniunt in appetitu vltimi finis. Nā q̄dā appetunt diuitias tanq̄ summam bonū. q̄dā voluptatē q̄dā aliqd̄ aliud. Sicut gustui delectabile ē dulce. s; q̄busdā marie est delectabil' dulcedo vini q̄busdā dulcedo mell'. q̄busdā aliud. Illud tñ o; esse delectabile meli' simplr. in q̄ marie delectat q̄ h; optimū gustū. Sicut illud bonū d; esse cōpletissimū qd̄ tanq̄ vltimū finē appetit hñs affectū bñ dispositū. Ex h; uenit agē q̄cumq; agit ppter finē. Nō est fm̄. b. l. i. se. qz ille sole actiōes q̄ sūt ab h;ie pprie dicunt hñane. q̄ sūt h;is inq̄ntuz est hō. Differt autē hō ab alijs creaturis irōnabilib; in b; q̄ est dñs actū suoz. Nō ille sole actiōes vocant hñane. q̄ru; hō est dñs. Est autē hō dñs actū suoz p rōem et voluntatē. Nō ille arbitriū d; facultas voluntatē et rōis. Ille ḡ pprie dicunt actiōes hñane. q̄ ex deliberata voluntate pcedūt. Si q̄ alie actiōes cōueniant h;i. pnt dici h;is. sed non hñane pprie. Omnes autē actiones q̄ pcedunt ab aliq̄ potentia. causant ab ea fm̄ rōem sui subiecti. Obiectum autē voluntatē est bonum et finis. Unde oportet q̄ om̄s actiōes hñane sint ppter finē.

De agere propter. §. III
finē nō soluz uenit h;i. sed etiā alijs creaturis. Nō p̄s in. q̄. pbicoz dicit. q̄ nō solū intellect' sed etiā natura agit ppter finē. Sed fm̄. b. l. i. vbi sup̄. Aliqd̄ sua actiōe vel motu rēdit ad finē dupl'r. Uno mō sicut seipm̄ mouēs ut hō. Alio modo sicut ab alio mouēte ad finē. sicut sagitta tendit ad finē determinatuz. ex eo q̄ mouet a sagittante q̄ suā intentionē in finē dirigit. Illa autē q̄ rōem hñt mouēt se in finē. qz hñt dñuz suoz actū p h;ie arbitriū. Illa q̄ rōe carent tendūt ad finē p naturales inclinationem q̄si ab alio mota. nō autē a seipis. cū nō agnoscat ratiōnē finis. et iō nihil in finē ordinare pnt. s; solū in finē ab alio ordinant. Nā tota natura cōparat ad deū sicut instrumentuz ad agens principale. Et iō ppriū est nature rōnal' ut tendat i fines q̄si se agens vel dūcēs ad finē. Natura vero irōnabil' q̄si ab alio acta vel ducta. siue i finem applicatuz sic bruta animalia. siue in finē nō appropinquat. sic ea q̄ carēt oino agnitōe. et sic om̄ia agūt ppter finē. Ex autē b; sit v; et necessarium pbat sic. b. l. i. Causaz ordinataz si p̄ia subtrahit. necesse est alā subtrahi. Prima autē iter oēs causas est cā final'. Cui' rō est. qz materia nō sequitur formā. nisi fm̄ q̄ mouet ab agēte. Nihil eni se reducit a potētia in actū. Agens autē nō mouet nisi ex intentionē finis. Si eni agens nō esset determinatuz ad aliquē effectū. nō magis ageret b; q̄ aliud. Ad b; ergo q̄ effectū determinatum pducatur. necesse est q̄ determinetur ad ali-

qd̄ certū. qd̄ h; rōem finis. **De autē determinatio sic in creatura rōnali fit p rōnalez appetituz. qui d; voluntas. Ita in alijs fit p inclinationez naturalē. q̄ dicit appetit' natural'. Ex act' hñmani inq̄ntū morales fortunē specie a fine. s; b. l. i. vbi sup̄. Nō est. qz vnū qd̄q; sortit' specie fm̄ actū et nō fm̄ potētiā. Nō ea q̄ sunt cōposita ex materia et forma cōstituunt in suis speciebus p pprias formas. Act' autē hñani dicunt' ut dictū est inq̄ntū pcedunt a voluntate deliberata. Obiectum autē voluntatē est bonū et finis. et iō manifestū est q̄ et principium hñanoz actū inq̄ntū sunt hñani. est finis. sicut termin' eozum dem. Nā id ad qd̄ terminat' act' hñanus est id qd̄ voluntas intēdit tanq̄ finē. sicut in agentibus naturalibus forma generati est pformis forme generant'. Et cū vnūquodq; habeat species a principio intrinseco. finis nō est aliqd̄ extrinsecum oino ab actu. qz cōparatur ad actū ut principium vel termin'. Et hoc ipm̄ est de rōne actus ut. s. fit ab aliq̄ q̄ntuz ad actionē. et fit ad aliqd̄ q̄ntū ad passionē. Scdm̄ autē qd̄ est prior in intentione sic p̄inet ad voluntatē. Et b; mō dat specie actui hñano siue morali. Item vn' act' numero fm̄ q̄ egredit' semel ab agēte nō ordinat' nisi ad vnū finē primū. a q̄ h; specie. s; p̄ ordinari ad plures fines remotos. quoz vnus est finis alteri'. Nihil autē phibet actus q̄ sunt idē fm̄ spēm nature. sicut occidere ppter iusticiam. et occidere ppter odiū. sint diuersi fm̄ spēs moris. Nā prim' est act' brut'. scdm̄ act' vitij et**

De beatitudine et multiplicitate. Ca. iij

De beatitudine que
est obiectū spei. Boetius in. iij. de cōsolatiōe sic diffinit beatitudinē. Beatitudo est stat' oim̄ bonoz aggregatiōe pfectus hanc autē oēs naturaliter appetit. Nō ipse dicit q̄ ois cura mortalitū quā multipliciū studiorū labor exercet. diuerso q̄dez calle pcedit. ad vnū tñ beatitudis finē nitit' puenire. Et Aug. in. x. de ciui. dei in. p̄i. ait. Om̄iuz hñm̄ q̄ rōe quoquo modo vti pnt certa snia est. Beatos esse om̄es hōies velle. Qui autē sint vel vñ fiant dñi mortalis q̄rit infirmitas. mltē hinc prouersie cōcitate sunt. in q̄b; p̄bi sua oria et studia p̄riuerē.

Est autē triplex bea. §. I
ritudo. q̄ pōt notari in illo versu ps. c. lxxij. Beatum dixerūt pplm̄ cui h;e sunt. beat' p̄ls cuius dñs deus ei'. Et prima est beatitudo falsa et deceptina. ibi. Bea. dix. po. cui h;e sunt. Scdm̄ ē beatitudo imperfecta et dispositiua. ibi. bea. po. cui' dñs. Tertia est beatitudo perfecta et obiectiua. ibi. deus eius. Quāntuz ad primū. vtiq; hō mines mundi reputant beatū illuz pplm̄ et illos hōies qui abundant rpalib;. de quib; fuerat lo-

Titulus Septimus

cutus supra ps. Et aliqui reputat beatitudinem diuitias vt auari. qz oia faciunt vt cumulent diuitias. extirpantes illas vt summū bonū maius alijs. Ad hunc finē dirigunt oēm suum actū. affectū. cogitatū. studiū et laborē. ppter hoc possidentes dei mandata. et sic magis nummū q̄ deū diligentes. Dñ ap̄ls appellat auariciā idoloꝝ seruaturē. Alij tanq̄ beatitudinē querunt honores mundi. vt ambitiosi. Alij gloriā et famam. vt vane gloriosi. Alij potentia dominandi alijs vt supbi. Alij carnales delectationes. vt luxuriosi. Alij conseruationē vite sp̄alis cū salutate. et alijs alijs comodis ponunt beatitudines. vt deliriosi. Alij in cognitiōe rerū vt p̄bi curiosi. Sed cōtra omnes hos dicit dñs p̄ Isaiā. c. ij. Popule meo qui beati te dicunt. s. ppter ista habita. ipi te decipiunt. Nā impossibile est in aliq̄ bonū esse beatitudinē veram. qd̄ p̄bat. b. l. v. prima se. q. ij.

Sed videt q̄ hoc nō sit verū. s. q̄ omnes appetant beatitudinē. Nullus. n. p̄t appetere quod ignorat. qz bonū apprehensū est obiectū appetitus. vt dicit. iij. de anima. Sed multi ignorat qd̄ sit beatitudo. qd̄ p̄t ex hoc. qz q̄daz voluerūt eas in voluptate corporis. alijs i diuitijs et h̄. ergo r̄. Bñder. b. l. v. prima se. q. v. art. viij. qz beatitudo p̄t dupl̄r cōsiderari. Vno mō fm̄ cōm̄ rationē beatitudinis. Et sic necesse est q̄ ois hō beatitudinē velit. Ratio autē cōis beatitudinis ē qz sit bonū p̄fectū. Cum autē bonū sit obiectū voluntatis. Perfectū bonū alicui est qz totaliter eius voluntati satisficiat. Dñ appetere beatitudinem nihil est aliud q̄ appetere h̄ qz voluntas eius sarietur qz quilibet vult. Alio mō possum loqui de beatitudine fm̄ specialē rōem. q̄ntum ad id in q̄ beatitudo consistit. Et sic nō oēs cognoscunt beatitudinē. qz nesciūt cui rei cōis rō beatitudinis pueniat. Quidā. n. putat hanc reperiri in diuitijs. alijs in voluptatibz et h̄. et p̄ oīs nō omēs appetūt beatitudinē. Rō eni p̄fecte beatitudinis puenit hinc rei. s. vñ homi diuine essentiae. In hoc eni est status oīm bonoz perfectus. qui est beatitudinis. Dñ dixit. Jo. xvij. Hec est vita eterna. vt cognoscant te solū verū deū et c. Et hoc h̄ quietare appetitū hōis. Dñ ps. xvi. Satiabor cum apparuerit gl̄a tua. hoc autē. s. videre deum certū est qz multi nō appetūt sup oia alia. sed magis alia terrena. vt p̄t in pctōribz. Vnde et deus p̄ d̄iere. ait. ij. c. Duo mala fecit populus meus. Ne dereliquerunt fontē aque viue. et foderunt sibi cisternas dissipatas.

Qz in diuitijs consistat beatitudo hōis est impossibile. Rō est fm̄ b. l. v. prima se. q. ij. Beatitudo est vltimus finis hōis ad quē oia alia ordinant. et ipse nō ordinatur ad aliud. Sed diuitie nō p̄nt esse vltimū finis hōis. Nāz diuitie aut sunt naturales aut

artificiales. Naturales dicunt q̄b̄ homini subueniunt extra defectū naturales tollendos. vt cibis. potibz. vestimēta. vehicula. habitationes et h̄. Ista autē q̄nt nō p̄t se. sed ppter aliud. s. ad sustentandū naturā hōis. Artificiales diuitie sunt q̄bus natura nō iuuat fm̄ se vt de narij. sed ars eos adinuenit ppter facultatē cōnumeratiōis. vt sunt q̄si mensura q̄daz rerum venialium. Iste autē diuitie artificiales nō querunt nisi ppter naturales. nō eni q̄rerent nisi p̄ ea illa alia emerent ad vsum vite. Neque ergo h̄nt rōez vltimi finis hōis. sed ipse ordinant ad bonū sicut ad finē. Nam ordine nature oia h̄ sunt infra bonū et facta ppter bonū. Iuxta illud ps. viij. Omnia subieciisti sub pedibz eius. Ergo in diuitijs nō est vltimū finis hōis. nec p̄ cōsequēs beatitudo. Scda rō est. b. l. v. qz bonū hōminis consistit magis in retinēdo beatitudines q̄ in emittendo ipas. Sed bonū hōis circa diuitias magis consistit in emittēdo et euerēdo q̄ retinēdo etiā q̄ntū ad deū. ppter qd̄ dixit d̄ixit. Mar. vi. Nolite thesaurizare r̄. Thesaurizate autē thesauros in cel. s. erogando indigentibz. Et q̄ntū ad mūdi honore. Dñ Boe. iij. de consolā. Diuitie diffundēdo magis q̄ exaceruando meli⁹ lucent. Siquidē auaricia semp̄ odiosus. claros largitas facit. P̄t assignari tertia rō qz beatitudo q̄rat et sariat appetitū fm̄ illud ps. xvi. Satiabor cū apparuerit gl̄a tua. S̄ diuitie nō quietant appetitū. Jo. iij. Qui bibit ex hac aqua sitiet iter. puer. penul. Due sunt sanguisuge que dicūt. affer affer. i. auaricia et luxuria. Amb. xvij. di. sic hi ait. Nec sarietas vnq̄ nec finis aderit cupiditati. Exempluz in alexandro magno q̄ h̄ns dñum mūdi cū audisset a q̄bus dā p̄bis esse plures mōdos. suspirās et illos alios desiderabat. Est autē appetit⁹ diuitiaz artificialiū infinit⁹. qz desiderit cupiditē inordinate q̄ nō modificat fm̄ p̄m. Aliter tñ est infinitū desiderit diuitiarū. aliter desiderit summū bonū. Nā summū bonū q̄nto magis p̄fecte possidet. tanto magis cognoscit ipm̄ et amat. et alia p̄tēnt. qz q̄nto magis habet. tanto magis cognoscitur. Dñ Eccl. xxiij. Qui edūt. me adhuc esurient r̄. Sed in appetitū diuitiaz et quozū cūq̄ sp̄alium est contrariū. Nam cū nō habent appetunt. qz estimat magnū bonum in eis esse. Cū iam h̄ntur ipa p̄tēnt. et alia desiderant. Et hoc ideo. quia eorum insufficientia tūc magis cognoscitur cum habentur.

Qz in honoribus consistat beatitudo hōis est impossibile fm̄ be. l. v. prima se. q. ij. Et rō est. qz honor exhibetur alicui propter aliquā eius excellentiā. et ita est signū et testimonitū quoddā eius excellentie. q̄ est in honorato. Excellentia autē hōm̄ maxime

Capitulum Quartum

attendit fm beatitudinē que est hōis perfectus
bonū. 7 fm ptes eius. i. fm illa bona ex quibus
aliqd beatitudinis picipiat 7 picipiat. Et iō ho
nor pōt conseq̄ beatitudinē. Sed principaliter
in eo nō pōt consistere beatitudo. Et q̄ honor p̄seq̄
tur beatitudinē. hinc est q̄ sicut naturaliter desi
teratur beatitudo. ita naturaliter appetit honor
psequens ipam. Dñ Aug. in li. de civi. dei. alle
gans ciceronez ait. Bonos alit artes. quiq̄ ad
studia accedunt glā. **Sc̄da** rō est fm. b. thō.
q̄ beatitudo est i beato Sed honor nō ē in hono
rato. sed in honorante q̄ reuerentiaz exhibet ho
norato. fm p̄bim. i. et b. Ergo nō i honore consistit
beatitudo. Et si dicat q̄ beatitudo non est p̄mum
virtutis propter quam virtuosus operatur. sed
honor fm p̄bim in. uij. et b. dicit esse p̄mū vir
tutis. ergo videt q̄ in eo consistat beatitudo. Rñ
dit. b. thō. q̄ p̄b̄s nō dicit q̄ honor sit p̄mūz
virtutis. ita. s. q̄ p̄pter ipm honore hñduz virtuo
sus opet sicut p̄pter beatitudinē. q̄ tūc nō esset
virtuosus. s. ambitiosus. Sed d̄ p̄mū virtutis
q̄ ad exhibentes honore. q̄ q̄si nō hñt hōies qd
maius tent. 7 sic virtuosus accipit honore ab ho
minibz loco p̄mū. **Tertia** rō est. q̄ beatitudo
cū sit p̄fectū bonū nō p̄gruit nisi bonis. Sed ho
nor est cōis bonis 7 malis. Dñ Aug. dicit de
malo plato vel clerico. Et in exemplū culpa ve
hemēter exēdit. cū pro reuerētia ordinis p̄tōz
honorat. di. lxxiij. nemo. Et h̄ tñ efficit beatus
sed p̄fubit. Dñ Symacus papa. i. q. i. ait. Vi
lissimus cōputandus est. si scititate 7 scia nō p̄
cellit q̄ est honore p̄stantior. Ex aut̄ deo 7 excel
lentissimis creaturis maxime exhibeat honor
fm illud. i. ad thi. i. Deo honor 7 glā. hoc est i si
gnū 7 testimoniū excellētie p̄sistētis in eis. nō
q̄ honor faciat eos excellentes. Aman fuit val
de honoratus. q̄ sc̄ds post a fuerū. 7 tamē malus
tandem suspensus est. Hester. iij.

Q̄ in gloria hu .§. III
mana seu fama consistat beatitudo est impossibile
fm. b. thō. i. se. q. ij. Rō est. q̄ fm Ambro. glā
est clara cū laude noticia. Res aut̄ cognita aliē
cōparatur ad cognitionē humanā. aliter ad diui
uā. Hūana enī cognitio causat̄ a rebz cognitis
sed diuina cognitio est cā rez cognitaz. Dñ p̄fe
ctio hūani boni q̄ dicit beatitudo nō pōt causari
a noticia hūana. sed magis noticia hūana de
beatitudine alicui p̄cedit. et q̄dammodo causat̄
ab ipa beatitudine inchoata vel p̄fecta. Et iō i fa
ma vel hūana glā nō pōt consistere hōis beatitu
do. sed bonū hōis dependet sicut ex cā 7 cogniti
one rei. Et iō ex glā q̄ est apud deū dependet bea
tudo hōis sic ex cā sua. fm illud ps. xc. Eripia
eū 7 glificabo eū longi. die. 7c. **Sc̄da** rō est. q̄
beatitudo h̄z in se veritatē. Fama aut̄ seu glā tpa
lis h̄z in se frequēter falsitatē. Nā hūana notis

cia sepe fallit. 7 p̄cipue in p̄tingentibz singula
ribz. cū sunt act̄ hūani. Multi enī credunt bo
ni q̄ sunt mali. Dñ Greg. ad mauriciū. Multi
sunt q̄ de dei iudicio hōies ignorāt. Nā q̄s vos
laudat. ille forte resp̄ndet. 7 quos vos resp̄n
ditis. ille laudabit. xi. q. i. sacerdotibus. Unde
damasus papa qui fuit sanctus. fuit infamat̄
de adulterio. vt refert Hiero. ij. q. vij. s. cū bala
am in fine. Et symō maḡ reputat̄ ē de a roma
nis. **Tertia** rō est. q̄ beatitudo est bonū p̄ma
nens. Dñ dicit stat̄. Sed glā sp̄alis dicit qd
valde transitorioū. Isa. xl. dicit. Omnis caro fe
num. 7 ois glā eius q̄si flos agri. quia vna die
apparet. alia decedit 7 marcet. Dñ Boecius. O
gloria glā qd aliud es q̄ in milibz hōim infla
tio qdam aurū. Sedechias rex israel fuit i ma
gna glā in regno suo. 7 postea capt̄ excecatus
ductus in babiloniā in magna cōfusione. Die
re. vl. vñ nō appretia da in se. Greg. x. q. iij. In
ter verba laudantiū 7 vitupantiū ad mentem
semp̄ recurrendū est. Et si ibi nō inuenit bonū
qd̄ de nobis dicit. magnā debet tristitiā genera
re. Si aut̄ ibi nō inuenimus malū qd̄ de nobis
hōies loquūtur. in magnā debet leticiā resili
re. Verū vt dicit Aug. ibi in ca. Nō sunt audis
endi ad edificatiōē alioz 7 tollendū sc̄daluz
debent̄ p̄seruare bonā famā. 7 cū q̄s pōt d̄z decla
rare innocentia suā. cum iniuste infamatur.

Q̄ consistat beati .§. V.
tudo in p̄tate seu dñio fm. b. thō. p̄ma se. q.
ij. est impossibile. 7 rōe est. q̄ p̄tās se h̄z ad bonū
7 malū. Multi. n. male vtrūq̄ vt frequētius. vt
p̄t̄ in saule primo rege ppli dei. q̄ de optimo ef
fectus est pecc̄ in m̄. Omēs etiā reges israel fue
runt mali reges. etiam iuda. p̄ maiori p̄te. fm
Aug. de civi. dei. Beatitudo aut̄ est purū 7 p̄fe
ctum bonū. 7 nō pōt q̄s vti male. Magis aut̄
posset consistere aliq̄ beatitudo in bono vsu pote
statis. q̄ est p̄ virtutē q̄ i ipa p̄tate. **Sc̄da** rō ē
q̄ beatitudo nō habet anxietatē sed delectatiōez
7 securitatē. p̄tās aut̄ terrena h̄z plurimū anxi
etatis 7 timoris. Dñ Greg. Omne qd̄ hic emi
net. plus meroribz afficit q̄ honoribus gaudet
di. xij. nerui. Et Boe. ij. de conso. P̄tās huma
na solitudinū morsus expellere formidinum
aculeos vitare nequit. Exempluz ponit̄ in illo
dño qui fecit pendere gladiū acutum filo tenui
sup caput amici recumbentis lecti in mensa co
piosissime p̄pata 7c. **Tertia** rō est. q̄ beati
tudo est bonū per se sufficiens 7 non indigens
alio. vt p̄t̄ in. i. ethicoz. ita q̄ ipa adepta nullū
bonū deficit homini necessariū. Sed habita po
testate adhuc multis indiget. als miser esset.
nec eam tenere posset. Indiget enī seruitoribz
officialibz 7 multis adiutorijs. Unde 7 due po
testates principales in ecclia. s. imperialis seu
12

Titulus Septimus

regalis et pontificalis, vna indiget altera, vt dicit Cyprianus di. xvi. cii ad verum. et xxiij. q. v. ca. principes. Et p[ri]ncipalis imperialis frequenter adiuvit et defendit eccl[esi]am seu potestatem papalem vt patet di. lxiij. adrianus. et c. tibi d[omi]n[us]. Et papa confirmat imperatorem.

Q in voluptati .§.VI

bus consistat beatitudo vera impossibile est. Et ratio est s[ecundu]m **Thomam** prima se. q. ij. Quia delectationes spirituales sunt potentiores corporalibus. Sed in delectationibus spiritualibus non consistit principaliter beatitudo perfecta, ergo multo nimis in corporalibus. Quod autem non consistat beatitudo principaliter in delectatione spirituali. Probat per hoc quod in vna quacumque re aliud est quod pertinet ad essentiam rei, aliud est proprium accidens eius. Sicut in homine aliud est quod est animale rationale, aliud quod est risibile. Est autem considerandum quod omnis delectatio est quoddam proprium accidens, quod consequitur beatitudinem vel aliquam beatitudinis partem. Et hoc enim aliis delectatur quod habet aliquod bonum sibi conueniens in re vel in spe, vel solum in memoria. Bonum autem conueniens si sit perfectum, est hominibus beatitudo ipsa. Si autem sit imperfectum, est quidam beatitudinis participatio vel propinqua vel remota vel saltem apparet. Unde manifestum est quod nec ipsa delectatio que consequitur bonum perfectum est ipsa essentia beatitudinis, sed quoddam consequens ad ipsam sicut per se accidens. Sed et voluptas corporalis non potest etiam modo predicto sequi bonum perfectum, nam ipsa sequitur bonum, quod apprehendit sensus qui est vniuersum anime vtens organo corporali. Bonum autem quod pertinet ad corpus et apprehendit s[ecundu]m sensum, non potest esse perfectum hominis bonum. Quia enim pars anime que est absoluta ab organo corporali vt intellectus habeat quidam infirmitatem respectu ipsius corporis, et partem anime corpori concreaturus sicut immaterialia sunt quoadmodum infinita respectu materialium. Nam vniuersale quod cognoscit intellectus est absolutum a materia, et stinet sub se quasi infinita singularia, ideo bonum conueniens corpori quod per apprehensionem sensus causat delectationem corporalem, non est perfectum bonum, sed quoddam minimum in comparatione ad bonum anime. Et sic voluptas corporalis non potest esse ipsa beatitudo, nec per se accidens beatitudinis.

Secunda ratio est, quod beatitudo vera est propria creature rationalis, cuius est capax per rationem vel intellectum. Voluptates autem corporales sunt communes nobis et brutis. Unde et Boetius dicit quod si voluptates nos beatos efficere possent, nihil cause est quin pecudes quoque beate esse dicantur, sed hoc absurdum est dicere. Est autem vehementer appetitus delectationis sensibilis, conueniens ex hoc quod operationes sensuum que sunt p[ri]ncipia nostre cognitionis sunt magis p[re]ceptibiles, vnde a pluribus appetuntur quam delectationes spirituales. Et quod sunt magis note, ideo sumpsit sibi nomen voluptatis. s[ecundu]m philosophum in viij. ethicorum. Et autem modo omnes appetunt delectationes que appetunt bonum. Nam delectatio est quies in bono non desiderato. Tamen delectatio appetitur ratione boni et non e converso. Unde non sequitur quod delectatio sit maximum et per se bonum, sed quod vnaqueque delectatio consequatur aliquod bonum et maxima delectatio et summa, sequitur summum bonum habitum. Tercia ratio est quod beatitudo cum sit perfectum bonum nulli potest esse nociva. Sed voluptates sunt nocive anime et corpori. Unde Boetius in iij. de consolacione tristis esse erit voluptatis quisque libidinum suarum reminisci voluerit intelliget. Et Seneca. Plures occidit voluptas quam gladius. Et Hieronymus quod Galienus dicit. Athletas quorum vita et ars sagina est, non diu vivere posse nec sanos esse, animalibus eorum nimio sanguine et adipe quasi luto inuolutas, nihil tenue nihil celeste cogitare sed semper de carnibus eructare et ventris ingluuiem cogitare, de se, di. v. ne tales. Gregorius dicit. Salomon quippe ex inordinato amore festinarum et v[er]su ad hoc vsque perductus est, vt et templum idolis construeret. xxxij. q. iij. Salomon.

Q in sanitate et .§.VII

quiete corporis et optima dispositione consistat beatitudo, est impossibile. Et prima ratio est s[ecundu]m **Thomam** prima se. q. ij. quod impossibile est quod illius rei que ordinatur ad aliud sicut ad finem, vltimum finis sit p[re]seruatio eius in esse. Sicut nauis que ordinatur vt ad finem ad navigationem, finis eius vltimus non est p[re]seruatio eius sed navigatio. Et si intendit principaliter gubernator eius. Manifestum est autem quod homo ordinatur ad aliquod extra se sicut ad finem. Non enim homo est summum bonum, ad quod inclinatur per naturalem appetitum eius, quod vt dicit Boetius. Insuper est mentibus hominum naturaliter veri summum bonum cupiditas. Non impossibile est quod vltimum finis voluntatis et ratio sit p[re]seruatio sui esse. Non **Eccl[esi]a** xv. dicit quod deus ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu consilij sui, id est liberi arbitrij, ex quo ordinat se ad finem et eligit ea que sunt ad finem. Secunda ratio est, quod dato quod finis ratio et voluntatis esset p[re]seruatio sui, adhuc tamen non possit dici quod finis hominis esset aliquod bonum corporis. Esse enim hominis consistit in anima et corpore, et quis esse corporis dependeat ab anima, non tamen e converso esse anime dependet ab esse corporis. Et ipsum corpus est propter animam, sicut instrumentum propter motorem, vt per ipsum suas actiones exerceat. Non omnia bona corporis ordinantur ad animam et bona eius sicut ad finem. Et ideo est impossibile quod in bonis corporis consistat beatitudo, que est vltimus finis hominis. Ad quod etiam facit quod dicit **Augustinus**, quod maius dandum

Capitulum Quartum

est in amissione vnus anie q̄ mille corporum
xruū. q. iij. si habes. **T**ertia rō est. qz fm leati
tudine homo excellit omnia animalia. sed fm ro/
na corporis homo a multis animalibus superatur. sicut
ab elephante et fenice in diuturnitate vite. a le
one in fortitudine. a caprea et ceruo in veloci
tate. ab aquila et lince in visus acumine. a cane in
in odoratu. ab aranea in leuitate tactus et hmoi.

De beatitudine per §.vii

fecta non consistat essentialiter in cognitione q̄
cum vel cuiuscumque rei nisi perfecta cognitione dei
Et qz non consistat in cognitione sensitiua quicquid.
Probat ex hoc fm bea. lxx. prima se. q. iij. **N**ā
beatitudo hominis consistit essentialiter in comu/
nitione ipsius ad bonum increatum quod est ultim^o
finis. cui homo coniungi non potest per operationes
sensus. qz spūs est deus. Bruta etiam animalia cum
comunicent nobis cum insensitiua operatione. si
in hoc consisteret beatitudo. essent et ipsa beata. qd
est absurdum dicere. Item beatitudo est satiata
nua. sed vt dicitur Eccl̄s. i. Non satiatur oculus
visu nec auris auditu. et sic de alijs.

De non consistat bea §.ix.

ritudo perfecta in operatione intellectus practici.
probat ex hoc fm. be. lxx. vbi supra. qz intelle
ctus actus practici non quiescit propter seipsum sed propter
actiones. Item etiam actiones ordinantur ad aliquem
finem. sed ultim^o finis cuius est beatitudo perfecta
non quiescit propter aliud sed propter se. Item qz beati
tudo consistit in operatione huius fm pbm. et in opti
ma operatione. optima operatio huius est optime po
tentie respectu optimi obiecti. Optima autem po
tentia est intellectus. cuius optimum obiectum est bo
num diuinum. qd non est obiectum intellectus practici
sed speculatiui. Item in his qz primus aduocatus acti
uam. ad quam ordinatur actio intellectus practici
coicant nobis animalia bruta aliquoties. qz tñ non
sunt capacia beatitudinis. Non patet qz beati
tudo non consistit in actione practici intellectus.

De non consistit in §.x.

cognitione speculatiuarum scientiarum beatitudo p
bat fm. b. lxx. vbi supra. Primo qz dñs dicit
Hier. ix. Non gloriatur sapiens in sapientia sua.
Et loquitur de sapia sciāz secularium. Sed de perfecta
beatitudine est gloriandum. g. r. Ratio est ad h. qz
consideratio speculatiue sciē nō se extendit ultra
virtutē principiorum illius scientie. qz in principijs
scientie virtualiter tota scia continetur. Prima autem
principia speculatiuarum sciāz sunt accepta per sen
sum. vt patet in fine posteriorum. Unde tota considera
tio speculatiuarum sciāz non potest ultra extendi quā
sensibiliū cognitio ducere potest. In cognitione
autem sensibiliū non potest consistere beatitudo. que est
ultima perfectio hominis. Non enim aliquid perficit aliq̄

inferiori. nisi fm qz in inferiori est aliquid participatio
superioris. Manifestum est autem qz forma lapidis
vel cuiuscumque rei sensibilis est inferior homine.
Non per formam lapidis non perficitur intellectus
in quantum est talis forma. sed in quantum participat
aliqua similitudo alicui. quod est supra intel
lectum humanum. scilicet lumē intelligibile vel aliqd
hmoi. Per sensibilia autem non potest deuenire in cog
nitione substantiarum separatarum. Omne autem quod est
per aliud reducitur ad id quod est per se. Non oportet quod
ultima perfectio hominis sit per cognitionem alicuius rei.
qz sit supra intellectum humanum. Item beatitudine
nullus potest male vti. Sed consideratio scientiarum
speculatiuarum in parte multi abusi sunt. et abutuntur
in superbia. sicut philosophi. qz cum cognouissent deum
non sicut deum glorificauerunt. sed ad Ro. i. Elati per
superbiam. Et Hiero. fuit dicitur flagellatus. qz ni
mis mordacitate et affectuose vacabat tali studio
vt haberetur distinctio. xxxvii. legitimus.

De non consistat §.xi

beatitudo perfecta in cognitione substantiarum separatarum. i. angelorum. Probat ex hoc fm. b. lxx. vbi
supra. Quia dñs dicit Hier. ix. In hoc glorie
tur qz gloriatur scire et nosse me. Et non dicit scire
angelos. Item rō ad h. qz perfecta hominis beati
tudo non consistit in eo quod est perfectio intellectus fm
alicuius participatione. sed in eo quod est per essentialē
talem. Manifestum est autem qz vnūquodque intem
tum est perfectio alicuius potentie. in quantum ad ipm
pertinet rō proprii obiecti illius potentie. Propriū
autem obiectum intellectus est veritas. Quicquid ergo ha
bet veritatem participatā et contemplatā non facit intel
lectum perfectum vltima perfectione. Quia autem si ea
dem dispositio rerum in esse sicut in veritate. que
cumque sunt entia per participationem. sunt vera per par
ticipationem. Angeli autem habent esse participatum. qz
solum dei esse suū est sua essentia. Non relinquuntur
qz solus deus sit veritas per essentialē. et eius con
templatio perfecta quilibet habet in patria facit perfe
cte beatum. Aliqualem autem beatitudinem imperfectam
fm. b. lxx. nihil philet attendi in contemplatio
ne angelorum. Et sicut in consideratio scientiarum
speculatiuarum. minorē tñ quā in cognitione ange
lorum. Vtraque autem maior in contemplatione diui
norum. que tñ hic non potest haberi nisi imperfecte. Sic
igitur beatitudo quilibet hic haberi potest primo consistit in
contemplatione. scilicet in operatione intellectus
practici ordinantur suas actiones et passionēs. **O**
perationes autem sensus ad beatitudinem partem parti
nere. non quidem essentialiter sed antecedenter et
consequenter. antecedenter quantum ad beatitudinem im
perfectam. que haberi potest in via. qz videlicet opera
tio intellectus perigit operationes sensus. cum
omnis nostra cognitio ortum habeat a sensu. vt di
cit philosophus. Consequenter qz in illa perfecta beati
tudine que expectatur in celo post vltimā resus

Titulus Septimus

rectionem. ex beatitudine anime fiet quedam in
fluentia in corpus et in sensus corporeos. ut in
suis operationibus perficiantur. Non autem operatio intel-
lectus qua deo coniungitur. dependet a sensu.

Utrum beatitudo .s. xii

perfecta consistat in aliquo bono creato siue bo-
no anime siue alio. Respondet ad hoc beatus Tho-
mas prima secundae. q. iij. q. beatitudo est ultimus finis ho-
minis. Sed finis dupliciter dicitur. Uno modo
ipsa res quam adipisci desideramus. Alio modo
usus seu adeptio et possessio illius rei. Si ergo
loquamur de ultimo fine hominis. quantum ad ipsam
rem quam appetimus ut ultimum finem. impossi-
bile est quod ultimus finis vel beatitudo sit ipsa ani-
ma vel aliquid eius. Et ratio est. quod ipsa in se
considerata est ut in potentia existens. Fit enim
de potentia sciente actu sciens. Et de potentia
virtuosa actu virtuosus. Cuius autem potentia sit
propter actum sicut propter complementum. est impos-
sibile quod id quod est finis in potentia existens
habeat rationem ultimi finis. Unde impossibile
est quod anima ipsa sit ultimus finis superior. Simi-
liter nec aliquid eius potest esse finis eius. siue sit
potentia siue habitus siue actus. Et ratio est. quia
bonum quod est ultimus finis est bonum perfectum
complens appetitum. Appetitus autem humanus
qui est voluntas. est boni universalis. Est enim
obiectum voluntatis bonum universale. sicut ob-
iectum intellectus est verum universale. Ob-
iectum autem bonum inherens ipsi anime est bonum parti-
cipatum. et per consequens bonum particulatum. sic non
potest esse ultimus finis hominis seu beatitudo.
Et eadem ratio est de quolibet bono creato extra
animam existente. Cum enim omnis creatura ha-
beat bonitatem participatam. et bonum universale
non inveniatur in aliquo creato. sed solum in
deo. ideo nihil potest quietare voluntatem homi-
nis nisi solus deus. qui est bonum universale. unde
per psalmum. Qui replet in bonis desiderium tuum.
Et Augustinus in libro confessionum. Fecisti nos domine ad te. et
inquietum est cor nostrum. donec requiescat in te.
Et quibus homo qui dicitur minor mundus ordina-
tur ad universum quod dicitur mundus maior. sicut
pars ad totum. non tamen sequitur quod universus
sit ultimus finis hominis. hoc enim esset si ipsum
universum non ordinaretur ad aliud. sicut ad finem
Sed quia universalitas creaturarum ordinatur ad de-
um sicut ad finem omnium. Ideo etiam ultimus fi-
nis partis est deus. Item quibus per hoc homo ef-
ficiatur beatus quod eius desiderium quietatur. sed
naturale hominis desiderium non extenditur ad ma-
ius bonum quam sit ipse capax est sciendum. quod si bo-
num creatum non est minus quam bonum cuius ho-
mo est capax. ut rei intrinsece et inherens. est
tamen minus quam bonum cuius homo est capax ut
obiectum quod est infinitum. Bonum autem parti-

cipatum ab angelo et universo toto. est bonum
contractum et finitum. Sed loquendo de ultimo
fine hominis quantum ad adeptionem ipsam. vel
possessionem seu quicumque usum rei. que appe-
tit ut finis. sic ad ultimum finem pertinet aliquid ho-
minis ex parte anime. quod homo per animam beatitu-
dinem consequitur. Res ergo ipsa que appetitur. est
id in quo beatitudo consistit. et quod facit beatum
sed huius rei adeptio vocatur beatitudo et finis
hominis. Exemplum in avaro cuius finis dicitur
pecunia. ut res que diligitur ab eo. et etiam pos-
sessio pecunie ut usus illius rei. et sic beatitudo
est aliquid anime. Sed id in quo consistit beati-
tudo est aliquid extra animam. Et finis hoc dicit
Augustinus. de civitate dei. quod sicut vita carnis anima
est. ita beata vita anime deus est. De quo dicitur
per dicitur. Beatus populus cuius dominus deus eius.

De dispositionibus ad beatitudinem. Cap. v.

Equitur de beatitu-

dine dispositiva qua. s. disponitur ho-
mo ad perfectam beatitudinem. Et po-
test notari ibi. cum dicitur. Beatus populus cuius comi-
tus deus eius. id est illi qui deum verum habent pro
domino. ut scilicet sint ei subiecti ut servi domino. et
obediunt mandatis eius. illi sunt beati in vita
ista scilicet beatitudine vera sed imperfecta. dispositiva
tamen ad perfectam. de qua per psalmum. Beati
immaculati in via qui ambulant in lege domini.
Et christus dicit Ioan. xij. Scitis hec. Beati
etiam si feceritis ea. Est autem beatitudo dispositiva
operatio virtuosa procedens a bono spirituali
cuius. Pro cuius declaratione dicitur. b. l. v. prima
se. q. lxx. quod ut supra dictum est. beatitudo est ul-
timus finis humane vite. dicitur autem quis iam
finem habere propter spem finis obtinendi. Unde
et finis per bonum in primo ethicorum pueros dicimus be-
atos propter spem. Et apertius ad Rom. viij. air. Spe-
salvi facti sumus. Spes autem de fine quam quis erit
grat ex hoc quod homo convenienter movetur ad fi-
nem. et appropinquat ad ipsum. quod virtus fit per aliam
quam actionem. Ad finem autem beatitudinis movetur
aliquis. et appropinquat per actiones bonorum. si
loquamur de beatitudine eterna. ad quam ratio
non sufficit. sed in eam ducit spiritualis ad cuius
ius sequelam et obedientiam per bona perficimur. Et
ideo beatitudines distinguuntur a virtutibus et
bonis. non sicut diversi habitus distincti ab eis.
sed sicut actus distinguuntur ab habitibus. Di-
stinguitur autem hic operatio in septem pres. que
sunt paupertas. spem. mitas. luctus. esuries et
siris iusticie. misericordia. mundicia cordis. pa-
cificatio. que habentur. Jac. v. Et quibus iusticia et
misericordia et mitas. id est mansuetudo hinc nu-
merata videantur esse virtutes. attribuntur ta-
men bonis. quod etiam bonata sint perfectiora virtu-
tibus cardinalibus. perficiunt enim homines circa

Capitulū Quintum

omnia que perficiunt ipse virtutes. Et sic nō hic significatur habitus illarū virtutum, sed actus tonorum a spūs sancto procedentes.

Sunt autē septem §. I.

beatitudines, sicut sunt septē dona spūs sancti. Unde Augu. de sermone dñi in monte singulari beatitudines singulis attribuit tonis, videlicet dono timoris, paupertatē spūi, qua quis se deo humiliat, quo detur supra. Dono pietatis imitatem seu mansuetudinē. Precipue enim ad mansuetudinē mouet reuerentia ad deum, que p̄tinet ad pietates. Nam pietas est dei cultus s̄m Augu. hac autē frangit ira. Dono scientie attribuitur luctus, q̄ p̄ scientiaz hōmo cognoscit defectus suorum actuum et rerū mundanarum, vnde moueri habet ad luctum s̄m illud Eccl̄s. i. Qui addit scientiam, addit dolorem hac aufertur auaricia. Dono fortitudinis esurietas et sitis iusticie, ad hanc enim precipue mouet animi fortitudo scilicet ad opera iusticie exercenda, et non desistendū propter laborem. Et hac prostermitur accidia. Dono cōsiliū attribuitur misericordia, quia ad miserandum p̄cipue mouet cōsiliū dei. Dan. iij. Placeat tibi consilium meum, peccata tua elemosynis redime etc. Et hac detur inuidia, que non habet compassionem. Dono intellectus attribuitur mundicia cordis, quo gula abicitur, que heletat intellectum p̄pter fumositates. Dono sapientie, purificatio, hac occidit luxuria, q̄ gustata suauitate spūs sancti, q̄ sit per sapientiā, desipit ois caro, s̄m Bern. **Ubi sciendū q̄ cū homo perficiatur p̄ vitam actiuā et contemplatiuam, per quinq̄ dona priora perficitur in actiuā, et actus tonorum ip̄orum quinq̄ expr̄imunt in ip̄is meritis beatitudinū, vnde dicit. Beati pauperes, beati mites etc. hęc enī significant actus. Sed p̄ alia duo, s̄ intellectum et sapientiā pficitur in contemplatiua. Ea vero q̄ p̄tinet ad cōtemplatiuā vitā vel sunt p̄fecta beatitudo finalis, vel aliqua inchoatio eius. Et ideo non ponunt ip̄i actus contemplatiue tanq̄ merita in ip̄is beatitudinibus sed tanq̄ premia, dum dicit. Quoniam ip̄i deus videbunt, quo ad primū, et quoniam filij dei vocabuntur, quo ad sc̄dum in quibus consistit beatitudo. Ponunt autē in ip̄is duabus beatitudinibus vltimis tanq̄ merita effectus vite actiue, q̄ homo disponit ad vitam contemplatiuā, s̄ mūdicia cordis qua pficitur in seip̄o, et pacificatio qua perficitur quo ad proximum. Q̄d autē ponit pro octaua beatitudine, s̄ beati q̄ persecutionē patiuntur p̄pter iusticias, quoniam ip̄orum est regnare celorum, non facit aliam distinctam de per se ab alijs, sed est s̄m. b. lxxv. vbi supra quedam confirmatio et manifestatio omnium precedentium. Et hoc enī q̄ alijs est firmatus in paupertate et mi-**

titate et alijs sequētibz puenit q̄ ab his vobis p̄pter nullā persecutionē recedit, vnde octaua illa pertinet ad septem p̄cedentes. Et p̄secutionem quidē patiuntur homines dupliciter, videlicet vel ab infidelibus et tyrānis exterioribus, vel a peccatis fidelibus per publica mala, vt habet. vj. q. i. §. Est et aliud. Item nō est contra p̄dicta, quod Lucas. vi. ca. referens beatitudines a christo expressas, ponit t̄m quattuor, q̄ s̄m. b. lxx. mattheus narrat sermonē domini factū in monte discipulis, vbi septem expressit beatitudines quas Aug⁹ attribuit tonis tanq̄ p̄fectionibus hominibus. Lucas vero narrat alium sermonem factum turbis in loco campestri, vnde beatitudines narrat ab eo s̄m capacitatem turbarum que solā voluptuosam et t̄palem beatitudines nouerant. Q̄d dñs per illas quattuor beatitudines expressas, excludit q̄ ad predictam beatitudinem terrenā pertinere vident, quorum primū est vt bene sit homini q̄ntum ad abundantiam bonorum exteriorum, q̄d excluditur per hoc q̄ dicit. beati pauperes. Sc̄dum est vt bene sit homini in cibis et potibus, q̄d excludit cum dicit. Beati qui esuriunt. Tertium vt bene sit ei q̄ntum ad cordis iocunditatem, q̄d tollitur, cū dicit. Beati qui lugent. Quartū vt bene sit ei q̄ntum ad exteriorē hominū fauorem, q̄d aufert cū ait. Beati eritis cū vos oderint homines. Unde Ambro. attribuit has virtutes cardinalibus. Paupertatem dicit pertinere ad temperantiaz que illecebrōsa non querit esuriam iusticie, quia qui esuriunt cōpatiuntur, et cōpatiēdo largiuntur. Fletus ad prudentiam, cui⁹ est flere occidua. Pati odium hominum, quo. s̄. quis oditur ab alijs p̄pter bonum, ad fortitudinem pertinet.

Beatitudines autē §. II

septem que ponuntur Mat. v. conuenientissime enumerant s̄m. b. lxx. prima se. q. lxx. Ad cuius euidentiā considerandū est q̄ triplices beatitudinem aliqui posuerunt. Quidam enim posuerunt beatitudinē in vita voluptuosa. Quidam in vita actiua. Quidam in vita contemplatiua. De autē beatitudines diuersimode se h̄nt ad beatitudines futuram, cui⁹ spe dicimur hic beati. Nam beatitudo voluptuosa q̄ falsa est et rationi contraria, impedimentū est future beatitudinis. Beatitudo vero actiue vite est dispositiua ad beatitudinē futurā. Beatitudo autē contemplatiua si sit p̄fecta est ip̄a beatitudo futura essentialiter, si sit imp̄fecta, est q̄dam inchoatio eius. Unde dñs p̄posuit quasdam beatitudines quasi remouētes impedimentū beatitudinis voluptuose. Consistit enī vita voluptuosa in duobz. Primo in affluentia bonorum exteriorum que sunt diuitie vel honores, a quibus retrahitur homo per virtutem, sic vt moderate eis vtatur

Titulus Septimus

Per tonū aut̄ excellentiori modo vt. s. hō tota/ liter ea p̄temnat. Dñi prima beatitudo ponitur Beati paupes spiritu. qđ p̄r refertur vel ad con tēptū diuitiarū. 7 sic exponit̄ paupes spiritu. i. voluntate. vel ad cōtēptū honozū. qđ fit p̄ humili litatem. et sic exponit̄ a Grego. paupes spiritu id est humiles. Scđo vita voluptuosa cōsistit in sequēdo p̄rias passiones siue irascibil' siue concupiscibilis. Et sc̄la aut̄ irascibilis retrahit virtus. ne homo sup̄fluat in eis sin regulā rati onis. Donū aut̄ excellentiori modo. vt. s. homo sin voluntatē diuinā totaliter ab eis tranquil lus reddat. Unde sc̄da beatitudo ponit̄. Beati mites. Et sc̄la aut̄ passionū cōcupiscibil' retra hit virtus moderate hōmōi passionib' vtendo. Donū v̄ro si necesse fuerit totaliter eas abijci endo. quinimo si necessariū fuerit voluntarium lucū assumendo. Dñi tertia beatitudo est. Bea ti q̄ lugent. Actiua v̄ro vita in his p̄cipue con silit q̄ proximis exhibem'. vel sub rōe debiti. v' sub ratiōe spontanei benefici. et ad p̄mū qđez nos virtus disponit. vt ea. q̄ telam' proximis n̄ recusem' exhibere. qđ p̄inet ad iusticiā. Donū autē ad hōc ipm̄ abundantiori quodam affectu nos inducit. vt sicut feruētī desiderio iusticie op̄era impleam'. Dñi quarta beatitudo ponitur. Stati q̄ esuriūt 7 sitiunt iusticiā. Circa v̄ro spō tanea tona nos p̄ficiat virt'. vt. s. tonemus qui bus ratio dicat esse tonandū. p̄ta amicis vel alijs nobis iunctis. qđ p̄tinet ad virtutes li beralitatis. Sed tonū p̄pter dei reuerentiā solaz necessitatē considerat in his q̄bus gratuita be neficia prestat. Dñs Lu. xij. dicit. Cum facis prandium 7 c. noli vocare amicos sed paupes. qđ p̄rie est misereri. Et iō quita beatitudo ponitur. Beati misericordes. Ea v̄ro q̄ ad vitam contemplatiuā p̄tinent. vel sunt ip̄a beatitudo finalis. vel aliq̄ inchoatio eius. Et iō non ponit̄ tur in beatitudinib' tanq̄ merita sed tanq̄ pre mia. ea sc̄z que p̄tinent ad cōtemplatiuā vitam vt supra dictū est. Donū aut̄ tanq̄ merita q̄ dam p̄tinentia ad actiuā vitā. quib' homo dis ponitur ad contemplatiuā. Effectus autēz vite actiue q̄ntū ad virtutes 7 tona quib' homo p̄fi citur in seipso est mundicia cordis. vt. s. mens hominis passionib' nō inquietet. Dñi ponit̄ sexta beatitudo. Beati mūdo corde. Quantū ad vir tutes 7 tona q̄bus homo p̄ficiat in cōmpatione ad proximos. effectus vite actiue est par. fm̄ il lud Esa. xxxij. Opus iusticie par. et iō septima beatitudo est. Beati pacifici. Et aut̄ in scriptu ra facta ponant̄ alie plures beatitudines. vt illa Job. v. Beatus q̄ corripit a dño. Et illa primo ps̄. Beatus vir q̄ nō abijt in consilio 7 c. Necess se est fm̄. b. l. v. vbi supra. om̄s illas ad septez beatitudines reduci. vel q̄ntū ad merita. vt q̄n tum ad p̄mia. qz necesse est q̄ om̄es p̄tineant

aliquo modo vel ad vitā actiuam vel cōtempla tiuam. Unde illa. Beatus q̄ corripit a domino p̄inet ad beatitudinē luctus. Alia sc̄z. Beatus vir qui nō abijt. p̄inet ad mundiciā cordis. si cut etiā illud ps̄. xxxij. Beatus q̄ tenebit 7 alli ter puulos suos ad petra. Dñs sic exponit̄ Amb. q̄ habet cogitationes infirmas 7 lubricas elidat ad christū. q̄ om̄es irrationabiles motus sui re uerentia 7 discretionē comminuat. vt pe. di. iij. In salticib'. Illud aut̄ puer. iij. Beatus qui in uenit sapientiā p̄tinet ad p̄mū forte beatitudi nis. Et sic te alijs que possent induci.

De premiis dicta .§. III.
rum beatitudinū in p̄senti vita. Nota q̄ Am bro. dicit illa impleri 7 p̄tinere ad futurā beati tudinē. Aug'. aut̄ dicit ea impleri in p̄nti vita. p̄cipue in p̄fectis. Criso. dicit aliq̄ p̄tinere ad p̄sentem vitā. aliqua ad futurā. Sed bea. l. ho. vbi supra dicit q̄ om̄ia p̄nt p̄tinere ad p̄sentē vitam 7 futurā. Pro aut̄ declaratione dicit idē q̄ spes q̄ est de beatitudine potest esse in nobis p̄ p̄ter duo. Primo p̄pter aliquā preparationē 7 dis positionē ad futurā beatitudinē. qđ est per mo dum meriti. Alio modo p̄ quādam inchoatōez imperfectam future beatitudinis in vitis sanctis etiā in hac vita. Aliter enī habet spes fructifica tionis arboris. cū virescit in frondib'. aliter cū iam primordia fructuū incipiūt apparere. Sic ergo ea que tangunt̄ in beatitudinib' tanq̄ me rita sunt qđam preparationes seu dispositiones ad beatitudinem vel p̄fectam vel inchoatā. Ea v̄ro que ponunt̄ tanq̄ premia. possunt esse vel ip̄a beatitudo p̄fecta. 7 sic p̄tinent ad futurā vi tam. Vel aliq̄ inchoatio beatitudinis. sicut est i vitis p̄fectis. 7 sic premia p̄tinent ad vitā p̄ sentem. Cū enim aliq̄s incipit p̄ficere in acti bus virtutū 7 tonozum. potest sperare de eo q̄ p̄uenit ad p̄fectionem patrie. Quo imple antur premia illa in p̄senti. sic declarat. b. l. v. post Aug. Regnum celoz potest intelligi p̄fecte sapientie munitū. fm̄ q̄ incipit spirit' in eis regnare. Possessio terre significat affectum bo num anime requiescentis per desiderium in sta bilitate hereditatis superne. que p̄ terras signi ficatur. Consolant̄ in hac vita sc̄z que est para clytus id est consolator participando. Saturat̄ tur 7 in hac vita illo cibo de quo christus. De cibis est. vt faciā voluntatem ei' qui misit me In hac etiā vita cōsequuntur homines dei misericordiam. Et etiā purgato oculo p̄ tonum intel lectus deus quodā modo videri potest. Sicut et in hac vita q̄ motus suos pacificauit seu paci cant ad similitudinē accedentes filij dei vocantur hec tamen omnia p̄fectius erūt in patria.

De premiis di .§. III.

Capitulū sextum

ctarum beatitudinum quō cōuenientissime as-
signantur p̄cipiunt in vita futura. et hoc cō-
siderata p̄ditione s̄m tres beatitudines sup̄ as-
signatas. Tres enī prime accipiunt p̄ retractio-
nes ab his in quibus vita voluptuosa consistit quā
homo desiderat qurens illud quō naturaliter desi-
derat. Sed h̄ nō debz quere nisi in deo. nō aut̄ in
rebus t̄p̄alibus et caducis. Et iō premia triū prima-
riū beatitudinū accipiunt s̄m ea quā in beatitudine
terrena aliq̄ quunt. Querunt. n. h̄ies in rebus
exterioribus. s. diuitiis et honoribus excellentiā quā
dam et abundantiam. quoz uti s̄q̄ importat regnū
celoz. p̄ quō homo p̄sequit̄ abundantiam et excellē-
tiam bonoz in deo. Et iō regnū celoz d̄ns pau-
peribus spiritu p̄mittit. Querunt etiā h̄ies fero-
ces et inimicos p̄ bella et litigia securitatem sibi
acquirere inimicos suos destruendo. vñ de repro-
misit securā et quietā possessionē terre uiuentiū
p̄ quā designat soliditas bonoz eternoz. Quer-
unt etiā h̄ies in concupiscentiis et delectationibus
h̄ie consolationē contra mundi huius labores. et iō
solationē lugētibz repromittit. Alie vero due
p̄tinent ad opa actiue beatitudinis. quā sunt opera
virtutū ordinantiū h̄iem ad primum. a quibus
opibus aliq̄ retrahunt p̄pter inordinatū amo-
rem p̄p̄riū boni. et iō d̄ns illa p̄mia attribuit his
beatitudinibus. p̄pter quā h̄mies ab eis discedit.
Discedunt. n. aliq̄ ab opibus iusticie nō reddē-
tes debitū. sed p̄t̄ aliena rapientes. ut bonis
t̄p̄alibus repleant. et iō d̄ns esurientibus iusticias
saturitatē repromittit. Discedunt aliq̄ ab opibus
misericordie. ne se immisceant miseris alioz
scz indigēdo. et iō d̄ns misericordibus misericor-
diam repromittit. p̄ quā liberant̄ ab omni miseria
Alie vero due p̄tinent ad p̄emplariā beatitudi-
dinē seu felicitatē. et iō s̄m p̄uenientiam dispositi-
onum quā ponunt in merito. premia redduntur.
Nā mundicia oculi disponit ad clare videndū
D̄n mundis corde dei visio p̄mittit. Constitu-
ere vero pacē vel in seipso vel inter h̄ies mani-
festat h̄iem esse dei imitatorē. qui est deus vni-
tatis et pacis. et iō p̄ premio reddit̄ gl̄ia dei filia-
tionis. quā est in perfecta coniunctione ad deū p̄
sapientiam consummatam. Et ut dicit Crisostomus. oia ista
premia vnum sunt in re scilicet ipsa beatitudo
eterna. Sed quēam intellectus nō capit humanus
ideo oportuit p̄ diuersa nobis nota describere
obseruata p̄uenientia ad meritū. Item sicut
octaua beatitudo est quādam firmitas cōm p̄ceden-
tium. ita debentur sibi oim beatitudinū p̄mia.
et ideo redit ad caput. ut intelligant sibi omnia
p̄mia p̄sequēter attribui. Vel s̄m Ambrosio. pau-
peribus p̄mittitur regnū quantum ad gl̄iam ani-
me. Passis aut̄ in corpore p̄secutionē regnū quan-
tum ad gl̄iam corporis. Notandū etiā quod ista pre-
mia se h̄nt p̄ additionē ad inuicē. Nam plus
est possidere terrā regni celoz quā h̄re simpliciter

Nam multa habem⁹ que nō firmiter et pacifice
possidemus. Plus est etiā cōsolari in regno quā
h̄re et possidere. Multa enī cū dolore possidem⁹
Plus est etiā saturari quā simpliciter cōsolari. Nam
saturitas abundantiam solatiōis importat. Si
seruicordia vero excedit saturitatē. ut plus. s. acci-
piat quā meruerit vel desiderare poterit. Adhuc
est maior videre deū. sicut maior est quā in curia re-
gis nō solū pranderet. s. etiam videt faciem regis. Si
mam aut̄ dignitatē h̄z in throno regia filii regis.

Nota secundū d̄omi

¶ **S. V.**
num Joā. d̄nici sup̄ mat̄. alia pulcrā exposi-
tionē de his septē beatitudinibus. quā potest p̄dica-
ri in festo omnium sanctorū. Et poterit sumi illud
thema. Merces vestra magna est in celo. Mat. v.
Et illud ps. cxv. Beati omnes qui timēt d̄m
qui ambulant in vīs eius. Vbi tria nota.
Primo inchoatiū saluatiōis sp̄ualis. ibi. Qui
timēt d̄m. et in h̄ est merces n̄ra. Secūdo diuer-
sificatiū p̄uersatiōis virtualis. ibi. qui ambulāt
in vīs eius. et in h̄ est merces multa. Tertio cō-
pletium appetitiōis h̄ianalis. ibi. beati omnes
et h̄ est merces in celo. et sic merces v̄ra multa est
in celo. Quantū ad primū nota quod principū
salutis est timor. nō t̄n̄ quicquid. sed timor domini
Eia. xxxiij. Diuine salutis sapia et scia. timor d̄ni
ip̄eritaur⁹ ei⁹. ps. ix. Timor sapiē timor d̄ni.
D̄n nō dicis h̄ie simpliciter. beati qui timēt. s. be-
ati qui timēt d̄m. Aliq̄ enī h̄nt timorē mundi
scz nō displicendi h̄ibus. Sicut inuit adā nō dis-
plicere uxori et tristari eaz. Aliq̄ timēt pellem suam
ut petrus. p̄pter quō negauit christū. Vñ Aug.
xi. q. iij. Timendo mortē carnis tue. dabis mor-
tem anime tue. s. quā quā p̄pter hoc facit contra prece-
pta. Aliq̄ timēt p̄cise penā inferni. nō timentes
deū offendere. si existimarēt infernū nō esse. S.
dicit Joā. in p̄ia canonica quod timor talis qui. s.
dicit seruilis nō est in charitate. nec sufficit ad sa-
lutē. quāuis disponat ad eā. Vñ Aug. Cum p̄ ti-
morē gehenne aliq̄s sibi cauēt a malo. fiet pau-
latim p̄suetudo iusticie. et incipit quod bonū erat
amari. xxiij. q. vi. Nullū igit̄ horum timorū est prin-
cipū salutis. sed timor d̄ni. quod. s. quod abstinere a ma-
lo. et bonū facit. ne deo displiceat ip̄m sup̄ omnia
amans. Et in isto timore est merces magna et
multa. Merces v̄ra. i. v̄m quod timeris. Eccl. ij.
Qui timet deū credite illi. et nō euacuabit mer-
ces v̄ra. Signū huius timoris est illud quod dicit
Eccl. vij. Qui deū timet nihil negligit. s. eozū
que sunt necessaria ad salutē. Quantū ad se-
cundū nota quod multe sunt vie quā omnes h̄nt di-
ctum principū. s. timoris quibus p̄uenit ad celū
et ad beatitudinē verā. Et ut dicit p̄uer. iij. Die ei⁹
vie pulcre. s̄m aut̄ quod reperiunt septē stat⁹ h̄im
in ecclia militanti. sic in isto euāgelio notatur
septem vie salutis p̄ quās itur ad beatitudines. ut

Titulus Septimus

quolibet vadat p̄ viā suā. Et beati omnes q̄ ambulānt in vīs ei⁹. **Primus** stat⁹ est eccliaſtico rī sine religioſoz ſiue alioz clericoz. ⁊ hōrū via eſt paup̄tas ſpūs. Et tūc ſunt beati. ſi de mūdo nihil q̄runt. q̄ deo ſunt mancipati. Nō eſſet venenum in ecclia dei. ſi mōdi ambitio ⁊ auaricia nō poſſideret eos deſ. Ad h̄ faciunt autoritates rī. q. i. Clericus. ⁊ ca. cui portio. **Secūds** stat⁹ eſt doctoz ſcientia p̄ditozū. ⁊ hōz via p̄cipua eſt humilitas. Nam vt dicit puer. xi. Vbi humilitas ſibi eſt ſapia. ſcientia aut̄ inflat ſm aplm. h̄ beati mites. id eſt humiles. h̄ enī poſſidēt terram lacte ⁊ melle manantē. id eſt intellectuz dulceſ ſcripturaz. q̄ ſup̄bis claudūt ⁊ cōtentioſis ⁊ ca. uilloſis laicis ⁊ prophānis. Propterea ſm dyoniſium moyses habuit magnaz noticiā de diuinis. qz miſiſim⁹ erat ſup̄ terram et humilis poſſident etiā iſti terras ſc̄z eccleſie. quia tales regunt vel regere debent alios. **Tertius** stat⁹ eſt ſolitariozū vel penitentium. Et hōrū via eſt continere lugere ſua ⁊ alioz peccata. quaſi luce gratie egeant ſemp. ⁊ iō ſunt beati. Vñ Aug. dicit de vero penitente. qz ſemp̄ debet lugere. de pe. di. iij. Si aplus. Eſt autē duplex genus lachrymarum ſeu cōpūctionis ſc̄z coloris peccatorum. ⁊ amoris ſuperiorum. q̄ figurate ſunt p̄ iringuiz ſuperus ⁊ inferus. quod dedit caleph̄ axe filie ſue ⁊ filio ſp̄ſe orthonielis. **Judi. i.** Expoſitionem ipius figure ponit grego. circa finem tercij libri dialogozū. **Quartus** stat⁹ ſequētes ſunt ſecularium. **Primus** eſt principū ſeu rectorum quoz ſtudiū debet eſſe circa ſc̄lam iuſticie. iuxta illud ſap. i. Diligite iuſticiā qui iudicat̄ terram. Nam beati q̄ eſuriūt ⁊ ſitiunt iuſticiā. dicit ſaluator in quarta beatitudine. **Summū. n.** bonum in rebz humanis eſt iuſticiā colere. et ſua vnicuiqz iura ſeruare. Greg. in regiſtro. Et **Iſido.** dicit. ir. di. Iuſtū eſt principem obtemperare legibz ſuis ⁊ c. **Quintus** ſtatus eſt diuituz ⁊ hōrū via eſt inſiſtere opibz miſericordie. ſi aut̄ fecerūt abraā. loth. iob. thobias ⁊ multi alij in veteri teſtamento. Vnde ſaluator dicit. Facite vobis amicos de māmona iniquitatis. i. diuitijs vt recipiant vos in eterna tabernacula. Beati miſericordes ſequit̄ in q̄nra beatitudine. quia ſp̄i miſericordiā p̄ſequētur. **Diuitibz** aut̄ q̄ non ſunt miſeri paup̄z dicit. Ite maledicti i ignē eternum. Sicut patuit in diuite epulone. **Sextus** ſtatus eſt rebz familiaribz ditoruz. vt artiſtices. mercatores matrimonio ſancto vtētes. Et de iſtis dicit. Beati mundo corde. Nam ſi cor eſt mundū ⁊ manus. i. opera erunt munda. **Principiū. n.** om̄is peccati a corde p̄cedit. p̄pter qd̄ dicit puer. nū. Om̄i custodia cuſtodi cor tuum. qm̄ ex ip̄o vita p̄cedit. ſ. gr̄e qua de⁹ videt. **Hac** mirabiliter fluxit iob. xxxi. in cōiugio poſitus. ⁊ dicebat iter cetera. pepigi fedus cū oculis

meis ne cogitarē qd̄ de virgine. **Septim⁹** ſtatus eſt infirmoz ⁊ paup̄z q̄ deſpecti multa incōmoda patiunt. Et ſi h̄ ſunt pacifici. i. q̄ paciēter tolerant. ⁊ pacē cū deo faciūt. dimittētes peccā propter q̄ cōiter immittunt̄ aduerſa ſunt h̄i. **Job v.** In ſer tribulatioibz liberabit te. ⁊ in ſeptima nō tanger te malū. Et ſic p̄ has vias incedētes ad eternā beatitudinē ⁊ mercedē pueniūt. vbi eſt merces multa ſm̄ illud dictum abrae. gen. xv. merces tua multa nis. **Quātū** ad tertū vbi notat̄ cōplēmentum h̄iani deſiderij qd̄ eſt beatitudo d̄z beati oēs. ſ. tales erūt. Et h̄ in celo. vbi eſt oīs p̄fectio ſup̄dictaz beatitudinuz. ſed alio modo q̄ h̄c. **Illa. n.** aſa h̄z ſpūs paup̄ratez. qz nihil cupiſcit. qm̄ illū h̄z q̄ eſt ſup̄ oia. ſ. deum. **Ideo** q̄ ſunt paupes ſpiritu. qm̄ ip̄oz ē regnuz celoz. i. deus. **Ite** ibi nulla eſt aduerſitas. Nō enī eſuriēt neqz ſitient ampli⁹. vt d̄z Apoc. xxi. ⁊ iō q̄libet eſt miſis. nulla ibi iravel odiū v̄l mala inſio h̄z locū. ſed terrā viuētū pacifice poſſident. **Reperitur** ibi ſumma ḡratia cantātibz cunctis. **Sanctus** ſctūs ⁊ c. Et talis regratiatio eſt totalis nō p̄tialis. qz in veritate agnoſcunt a ſe nihil h̄re. Et hoc eſt lugere. i. luce egere. **Lo** gnoſcunt. n. ſe in p̄pria natura egere ſemp. ſed dei gr̄a ſemp̄ gaudere ⁊ ſolari. p̄. clxix. **Exulta** tiones dei in guttere eoz. Nulla eſt ibi inordinata dilectio. Et iō nō cōtritaſ filius de damnatione p̄ris nec ecōuerſo. ſed iuſticiā dei venerat̄ cū ſumma leticia. iuxta illud p̄. lūij. **Letabitur** iuſt⁹ cū viderit vindictā. Et ſic ip̄am iuſticiam eſuriūt ⁊ ſitiūt. q̄ quidē iuſticia nō fundat̄ in crudelitate ſed diuina miſericordia. **Haſi** deus dāmandos ad adignū puniret. eos ampli⁹ laret. ſed cū eis miſericorditer agit. naturā preſeruans ab annihilatioe impoſit̄ penis p̄ſeruatiuis. **Sicut** medic⁹ miſericorditer agit cū iſtmo ponēdo vnguentuz corroſiū ſup̄ plagaz inſanabile. ne cit⁹ putrefacta p̄ducatur ad mortez. **Leticia** eoz eſt qz diuinā miſericordiā in oibz vīs ſuis p̄ſpiciūt ⁊ in dānatis ⁊ in ſe. Et ſic miſericordes miām p̄ſequunt̄. put̄ miā dicit̄ miſericordia ſua ſuaſitas rigās corda. Et h̄c miā ſumma eſt dilectioſis in h̄is. vt q̄libet ex dulcedie amoris dicat. **Miſericordias** dñi in eternuz cantātibz. **Q̄** clara viſio ibi exiſtit ⁊ q̄ vniuerſalis. **Quid** eſt enī qd̄ nō videant. q̄ videntē om̄i vident. Et h̄. iō qz mundi ſunt corde. **Dicit** enī de ip̄is apoc. xiiij. **Sine** macula ſunt ante thronuz dei. vt nec minimū veniale poſſit ibi repiri. **Eſt** ibi ſecuritas p̄petua ſine q̄ nō forent beati. ⁊ h̄c eſt pax eis. **Vñ** pacifici ⁊ filij dei vocabuntur. **Eſa. xxxij.** **Sedebit** p̄ls in pulcritudine pacis in requie opulenta. qz ſm̄ p̄. clxvij. **Conforta** uit ſeras portaz tuaz. i. ſup̄ne h̄iſim. vt nullus inimicus poſſit accedere eos p̄turbare. nullus cuius exire. ibi ē ſumma ḡratulatio de p̄ſeſis

Capitulū Quintum

et oppressis in mundo. **I**uuat enim meminisse malorum militie et pugne et quod periculose pro quod tamen coronati. **U**nde summā iocunditatem habent. Et ideo beati qui persecutiones patiuntur propter iustitiam etc. Et sic beati omnes qui in uariis a timore incesserunt per vias predicatas scilicet paupertatem, humilitatem, lachrymositatem, equitatem, pietatem, puritatem, equanimitatem horum merces multa est in celo.

Alia adaptatio de .§. VI

septem beatitudinibus ad septem etates cuiuslibet secundum dominum iohannem dominici super matthaeum. Et potest sumi per ritum in festo uini scriptum illud. **B**eati eritis. **M**at. v. Et indici illud psalmi. **B**eati immaculati in uia, maculā proprie in aiam inducit solū mortale peccatū. **S**icut in nō. **A**lli qui in uia culati uiuunt in presenti tempore, i. sine mortali, ut de ipsis penitentes saltem recedunt immaculati, i. sine criminali, si erunt beati. **N**ā si aliquis mortale repant in transeunte de uia mortis ad alium statum, ut dicit augustinus, eterna illi anima trucidabit, di. xvi. §. alia. **D**ita autem pars distinguitur per septem etates, in quibus oibus regulat nos christus per septem beatitudines in euangelio matthaei, v. **O**mnes istas qui aliud non sunt quam actus fructuosi, uelut quilibet habere simul habitua liter. **L**icet quilibet per se adaptari possit uni etati hominis. **P**rima igitur etas infantia usque ad septennium est humilis et pauper spiritu. **N**isi enim uerbi fuerit et efficiamini sicut paruuli hi etc., i. humiles etc. mat. xviii. **H**ec est beata, quia ait ipse. **S**inite paruulos uenire ad me, talium enim est regnum celorum. **E**t sicut illi sunt beati, et iporum est regnum celorum, sic qui erunt pauper spiritu, erunt beati, et eorum est regnum celorum. **S**ecunda etas pueritia usque ad annos, xii. quada alia specie humilitatis resulget, et facilliter placat, et est esse mitis. **I**psi etiam sunt beati qui peccare non possunt, s. qui usque habeant usum rationis. **N**ā ante usum rationis sicut nec mortaliter sic nec venialiter peccatur secundum beati. **C**l. **E**t multum tamen habet usus rationis annos, xii. **Q**ui iura ponunt illi esse annus discretionis in masculo. **S**ic et mures possidet terram uiuentium, psalmi. xxvi. **M**ansueti autem hereditabunt terram etc. **T**ertia etas subicitur temptantibus multum, qui dicitur adolescentia usque ad annum, xviii. **S**undus, n. tunc delectat. **A**llicet caro, hostis impugnat, propter quod dicitur. **E**ccl. vlti. **A**doleſcentia et voluptas uana sunt, etc. q. i. **O**mnis etas prona est ad malum ab adolescentia sua, nil incertius uita adolescentium. **R**emedium igitur tunc pena se macerare, et in continuo luctu contra peccata pſeuerare. **E**xemplum de cecilia qui cilicio membra tomabat, tunc gemitibus exorabat, biduanis et triduanis ieiuniis etc. **E**t sic beati qui lugent etc. **O**ratio enim ut dicitur glo. tunc lenit, lachryma cogit, s. exaudire et subuenire et solari. **L**ob. iij. **P**ost lachrymarum

et flentium exultationes infundis. **Q**uarta etas est iuuentus usque ad annum, xl. qui magis inhiat lucris per phas et nephas extorquet qui sua non sunt, robur etiam iuuentus animam possidet. **I**o inuista pſa nisi fortiter caueat committit. **S**ed pecunia male acquisita corpore animamque commaculat, ait ambrosius. **E**t ite omnes cupidi, oēs auari, gregi lepra cum diuitiis suis possidet eterno cruciatur breui fructu, i. q. i. **E**to. **E**t id tu iuueis sitim et esurie hēas continue iusticie et utique sinceritatis et scripturam, si vis esse beatus. **B**eati qui esuriunt et siti, etc. **E**t alibi. **B**eati uir qui post aurum non abijt nec sperauit in pecunie thesauris. **Q**uinta etas qui de uiriliter aut pſectio uirilia ad occasum declinat, hec deus et contra commissam uidere, ut ualeant peccata et elemosynis insistere, si etiam uolēda non commisit, quod non portabit secum uolēda in dō. **E**t siue qui commisit siue non, misericorditer uiuat. **N**ā ad examen iudicis currit ubi misericordibus misericordia datur, et crudelibus secundum quod male gesserit. **I**udicium enim sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam etc. **C**ontra psalmi. cxi. **I**ocundus homo qui misereatur et commodat disponit sermones suos in iudicio. **P**oterit, n. talis allegare ordinatōes a christo factas. **M**at. xxv. cū dixerit. **B**entite benedicti etc. **E**suriui, n. etc. **S**ed notandum est quod dicit augustinus in enchiridion et obſuādū, dicitur enim quod qui uult ordiāte dare elemosynā deus a se primo incipe, et eā sibi primito dare. **E**t n. elemosyna opus misericordie uerissime de quod dicitur ē. **F**ili miserere aie tue placens deo. **B**eati igitur misericordes etc. **S**exta etas qui est ueneranda senectus. **C**orpe quod si uult mōda ē. **D**eficiente, n. naturali calore caro ut in pluribus multum frigescit. **E**t sic et artus ad actualia peccata in mures quasi reddunt. **S**olus enim senex est loquacitate potēs. **S**ua igitur peccata ex corde procedunt, nisi fuerit obstinatus usque ad illud tempus in malum. **N**ā ut dicitur puer. xviii. **A**doleſcens iurta uia sua ambulās etiam tū senuerit non recedat ab ea. **Q**uales fuerit illi senes qui falso accusauerunt susannā, quod non ualuerunt turpitudines exercere cū ea, ut solini erāt alias decipe, dan. xii. **E**t sic legitur de illo sene nicolao, xl. annos luxurioso, qui beatus andreas orauit. **H**odie sunt multi tales senes maledicti inueterati diez malorum, qui tenarum et labacitaribus et mille modis corrupit pueros, propter quod de eis dicitur. **L**aſus iuuenti oēs uos estis. **E**t ut dicitur. **B**re. lxxvi. di. tanta. **T**ales seniores grauius quam ceteri sunt puniendi et arguendi de suis malitiis. **S**ep̄tia etas qui de decipita, et nullo unquam annorum numero finit, pſimiliter in huiusmodi imitari et coloribus multis. **N**am ut dicitur in psalmi. lxxix. **S**i in potētibus octoginta anni, et apli eorum labor et color. **S**ed pſectio sua eorum est huiusmodi paces et patientia in aduersis, nam ex una parte longa experientia facit eos suspectos, ita ut si uideant huiusmodi ridere, putant quod uideant eos. **I**nfirmitas facit eos sibi metē tediosos. **D**auitas etiam

Titulus Septimus

iuueni q̄rit solacia ⁊ terfiones ex eis. Et sic oportet eos secū ⁊ cū alijs h̄re pacē. si debēt bene transire. Et beati pacifici. qm̄ ⁊c. et qm̄ illa etas plena est p̄secutiōibz. Om̄ia enī elemēta vidētur p̄sequi eū ad destruendū. id̄ subdit. Beati q̄ p̄secutionē patiunt̄ p̄pter iusticiā ⁊c. Sic ergo collige in te om̄es has virtutes. h̄ndo pacē cū oībz aduersis ⁊ h̄ibz. mundiciā cordis ab iniquitatibz. Esa. i. Lauamini. mundi estote. auferre malū cogitationū v̄raz. Misericordiā in opibz Lu. vi. Estote misericordes. Iusticiā in p̄uersatiōibz. Sap. i. Diligite iusticiā q̄ iudicatis terrā. Fletū ex temptatiōibz. Jaco. iij. Miseri estote ⁊ lugete. Viritatē in p̄teritatiōibz. Matth. xi. Discite a me qz mitis sum. ait christus. Paupertatē sp̄s seu h̄ilitates. i. petri v. Humiliamini sub potēti manu dñi. Sic enī eritis immaculati in viā. ⁊ p̄ hanc viā puenietis ad patriā vbi sunt beati. q̄ ex eo qz beati sunt nō p̄nt nō obrinere qd̄ volūt. als nō eēt beati. Nā fm̄ Aug. Beatus est q̄ habz quicqd̄ vult. Ergo si volent nos esse saluos salui erimus. Et id̄ orandi sunt vt velint. Sic potes dicere quare diuersos sanctos oramus. ⁊ quō orāt p̄ nobis ⁊c.

Alia adaptatio .§. VII

de septem beatitudinibz ad seprē etates mūdi fm̄ dñm iōannē dñici sup̄ math. p̄t sumi p̄thematē in festo oīm sanctorū illud. Beati enī ⁊c. Matth. v. Et induci illud Boetij de philof. sola. qz om̄is mortaliū cura quā multipliciū studiorū labor exercet. diuerso quidē calle p̄cedit. ad vni⁹ tñ. beatitudinis finē nititur puenire. Sed multi nō q̄rentes diligenter in q̄ consistat vera beatitudo. ⁊ quō pueniat ad eam. cū aliqd̄ attingit de p̄cularibz conditiōibz eius. que aliql̄iter vident̄ h̄si in ista vita. h̄c s̄sūt ⁊ ponunt finē suū. Sicut aliq̄ in diuitijs. aliq̄ in potentijs ⁊ h̄mōi. Sed ista doctrina seprē beatitudinū reducit mūdū ad felicē statū primū ⁊ beatum. a quo deuians p̄ peccata incidit in diuersos errores. Primus enī status ⁊ prima etas cecidit p̄pter rapinā a regno celoz. Per viāz oppositam reuerti potes quo ad primā beatitudinem. s. Beati pauperes spiritu. Sc̄da etas cecidit p̄ ambitionē nembroz ⁊ suoz sequacium turrim confusionis edificantium. vt possiderēt terras mortuozū. Reuerrere ad possessionē terre viuentiū quod p̄tinet sc̄da. qz beati mites ⁊c. Tertia etas cecidit. qz aduersa i deserto sustinere nolebat. imo prospera putabat aduersa ⁊ cōsolationē tm̄ in minimis requirebat. Sed vade ad cōsolationē optatam ⁊ nō cognitā p̄ luxum mundi p̄ntis. qz beati q̄ lugent ⁊c. Quarta etas aruit. qz sitiebat moderamina regni. et iusticia calcata pueri regna tenebant. ⁊ saturalris regno p̄petuo. si iusticiā rectaz eluriers. qz

beati q̄ esuriūt ⁊c. Quinta etas crudelitate maxima tabuit. vt libri Zacharie ⁊ testant. ⁊ crucales crudeliter occisi sunt. vt habet ibidē. Sicut tur qz oīs hō misericordia indiget. p̄ misericordiā resurge. q̄ ad quintū. Tūc enī misericors ⁊c. min⁹ nat⁹ est. qz beati misericordes ⁊c. Et qz de mūdo corde nat⁹ est. mūdo corde vixit. se nōb ondere venit. enī seq̄mur si mūdi corde erimus ⁊ sic eū intuebimur. qz beati mūdo corde ⁊c. Sz etas septima seditionibz ⁊ guerris plena erit. quā soli pacifici tute transibūt. qz beati pacifici ⁊c. Et merito. qz illi pacifici a p̄secutiōibz non erunt immunes. imo plus ceteris cruciabunt. Nō sequit̄ de p̄secutiōe ⁊ p̄mio suo qz beati qui p̄secutionē patiunt̄ ⁊c. Ex his potes facere vna p̄dicationē. adde ad singulas beatitudines quōd talia mala regnant in mūdo. ⁊ p̄terea destruit ip̄m. Ita vt iōannes euāgelista dicat. v. c. Totus mūdos in maligno posit⁹ est Sz de discipulis christi dicit. qz de mūdo nō sunt Ioan. xvij. Et id̄ si volum⁹ esse discipuli christi. vt cū eos repetiam⁹ in monte glie. oportet nos h̄re istas beatitudines p̄trarias p̄ditionibz mundanozū sicut habuerit sancti isti quoz festa agim⁹.

De singulis beatitudinibz in p̄culari. ⁊ p̄mo de paupertate sp̄itus. Cap. vi.

Inc de singulis ha

ritū est videndū in p̄culari. s. seprē beatitudinū. dilatarando materiam ad vnam p̄dicationē p̄ qualibet beatitudine. Est igit̄ prima. Beati pauperes spiritu. quomā ip̄ozum est regnum celozū. Mat. v. vbi dicit Cris. in omelia. Sunt quidā naturaliter ⁊ ex cōplexiōe pauperes. humiles ⁊ virtuosī. Sed tales non sunt beati. Vnde dicit nō simpliciter beati pauperes. sed addit spiritu. i. illi qui ex voluntate ⁊ electione se humiliant. Ideo hic incipit radicē euellere superbiam. qz h̄c fuit radix ⁊ fons malicie vniuerse p̄tra quā ponit h̄ilitates velut quōdā stabile fundamentū. q̄ subiecta cū stabilitate alia sup̄edificantur. hac destructa pereunt quecunqz bona congregaueris. h̄c ille.

Sciendum autem .§. I

qz paupertas sp̄s p̄t sumi ⁊ exponi tripl̄. ⁊ h̄c est regnū celoz. Primo ē paupertas sp̄s p̄ verā humiliationē. Sc̄do est paupertas sp̄s p̄ inordinati affectus remotionē. Tertio est paupertas sp̄s per totalē mundi abedicationē. Primo ergo dicit̄ spiritu pauper verus humilis. Nō August. Paupertas sp̄s dicit̄ humilitas spiritualis. q̄ sp̄m instantē eradicat. euacuat seu extenuat. Nā scriptura aliq̄ vocat ventū sp̄s. fm̄ illud act. ij. Fact⁹ ē repente de celo son⁹ tanq̄ de h̄m̄ris sp̄s. i. venti. Supbi ei dicunt̄ inflati. ⁊ q̄si vento distenti. Et nota qz nō dicit christus. Be

Capitulū sextum

an̄ q̄ nō h̄nt sp̄m̄. i. ventū. s. elatiōis et inanis glorie. q̄ pene nullus est. Nulla est enī tam excelsa virt̄. q̄ dulcedine gl̄ie nō tangatur. Et tō dicit. beati paupes spiritu. i. qui parum h̄nt de isto spiritu seu vento elatiōis. et q̄nto quis minus tangit. eo tanto melius. Est autē h̄silitas s̄m̄ Bern. qua unusquisq̄ verissima sui cognitione vilescit sibi ip̄s. Et vere magnā causā habet unusquisq̄ se h̄siliandi. Nam ultra innumeras miseras suas anīe et corpis. q̄ntūcumq̄ sit p̄fectus. nescit t̄n̄ terminū suū vtrū saluet vel damnet. Dñ̄ dixit dñs ad Job. Indica mihi si nosti oīa. in q̄ via habitet lux et tenebrarū q̄s sit locus ut doceat unūquēq̄ ad terminū suū. i. s̄m̄ Grego. in. xix. libro moral. Si te plenā scientiā h̄e putas dic in q̄ via habitet lux. i. in cuius mentē veniens iusticia impleat. et tenebrarū q̄s sit locus. i. in q̄ iniquitas ceca p̄duret. ut ducas unūquēq̄ ad terminū suū. i. ut diiudices siue is q̄ nunc iniquus cernit in malis vitaz s̄m̄ niat. vel is q̄ iustus cernit extremitatē vite sue iuste ac p̄fecte p̄cludat. Quis ista vel saltez impetrit? audiat. Multos videm? q̄tidie qui iusticie luce resplendent. et t̄n̄ ad finē suū nequicie obscuritate tenebescunt. Et e contra. Multos tenebris p̄ctōz involutos. ad lucē virtutis fore reuertos. aliq̄s s̄m̄p in bonis permanere. alios s̄m̄p in malis. Exempla. Illa gentilitas deo auersa. luce iusticie deo perfusa est. et iudea dudū dilecta et illuminata perfidie nocte cecata relicta est. Larro de cruce intravit in regnū. Judas de ap̄latus gl̄a demersus est in tartarū. Alius larro cū christo crucifixus p̄seuerans in malo. induc̄ est ad infernū. Aliq̄ ap̄l̄i p̄manētes in sancto p̄posito puenerūt ad regnū. Beati iudicia p̄siderans ap̄l̄s vas electiōis raptus ad tertiuū celū de seip̄o timens et humilians ait Castigo corpus meū et in seruitutes redigo. ne cū aliq̄s p̄dicauerim ip̄e reprobo inueniar. Idcirco ait dñs interrogat iob. Si nouit finē bonum vel malū quē habituri sunt luminosi iusti. vel tenebroso p̄cores. dicēs. Indica mihi tē. Et alioz finem cognoscere nō valens. ad suū finem recurrat. q̄ sicut alioz. ita nec suū nescit. Et inde nesciens finē suū timeat. timens h̄silitat. humiliat̄ de actibz suis nō se extollat. et nō elatus spiritu sup̄bie in arce gratie p̄sistat. Beati ergo paupes spiritu. i. humiles. quomā ip̄o rū humiliū est regnū celoz. q̄ ut dicitur puer. xxix. Humilē spiritu suscipiet gloria. Del dicitur paupes spiritu. i. animo. qui. s. omnino nihil se habere putant. nec seip̄os. nec corpus. nec animā. nec membra. sed omnia vt cōmodata habent. et vt alienis vruntur. h̄c Cris. Et pertinet ad p̄fectam humilitatē. vel etiā regnū celoz. i. p̄sidentia in ecclesia. Dan. iij. Domina turatissim̄ in regno h̄im. et cuiusq̄ voluerit

dabit illud. et humillimū constituet sup̄ eū. Exemplū de petro ap̄lo. ambrosio. nicolao. gregorio et alijs. Secūdo dicit paup̄ spiritu. i. voluntate. Sunt enī aliq̄ paupes necessitate coacti. qui. s. indigent rebo necessarijs. Et q̄ nō habēt desiderant et murmurant male contenti de sua paup̄tate impatiētes. Isti nō sunt beati sed miserī et reprobi. q̄ nō paupes spiritu. i. voluntate. Aliq̄ sunt paupes rebo tp̄alibz. sed patienter ferunt suā paup̄tatē. nō murmurātes sed vt̄ laudantes. Et ista paup̄tas est ad meritū rōne patientie. vt dicit Ambro. di. xlvj. Sicut hi. qualis fuit lazarus mendic̄ et paup̄ q̄ moriens portatus ē ab angel̄ in sinū abrae. vt scribit Lu. xvi. Tertū sunt paupes affectu. et diuites substantia id est nō h̄ntes affectū inordinatū ad terrena q̄ possident abundantē. vt abraaz. de q̄ scribitur q̄ erat diues in possessione auri et argenti. Et scribit ludouicus rex francie. et gregori⁹ magn⁹. Et p̄ cōtrariū ad istā paup̄tatē dicit. Impossibile est diuitē intrare in regnū celoz. Bar. xix. Loquit̄ enī de eo diuite q̄ habet affectū inordinatū ad ea q̄ possidet. ponens finem suū in diuitijs. Isti ergo q̄ paupes sunt spiritu. i. affectu et si diuites rebo sunt beati. Tertio dicit paup̄ spiritu. q̄ ex feruore p̄fectiōis oībo se expropiat affectu et effectū. vt viri religiosi. Dñs Cris. sup̄ h̄c in omelia. Illos paupes beatificat. qui spiritu. i. p̄pter sp̄m̄ suū se bonis p̄p̄t̄s priuat. Jacobi. ij. Nonne paupes dñs elegit diuites in fine et heredes regni. Istud autē nō fit nisi ex magno feruore spirit⁹. de quo spiritu ait ap̄l̄s. Spiritū nolite extinguere. i. feruorē. Extinguit̄ autē cū q̄s abrenūciās seculo incipit ponere affectum ad tp̄alia videlicet ad vilia et parua. Arathon p̄s vocuit duos iuuenes discipulos suos p̄temnere mundū et effici paupes frangēdo et cōminuendo lapides p̄ciosos magni valoris i aspectu p̄p̄t̄. Sed nō esse verā paup̄tatē istā. q̄ nō spiritui. i. p̄pter sp̄m̄ sed p̄pter gl̄am inūdi. Unde nec deo gratā oīdit iohannes euāgelista. vt habet in legēda ei⁹. Illi autē q̄ sunt veri paupes spiritu p̄ perfectū p̄ceptum terrenoz. vt dñctis. francisc⁹. et prius et p̄fecti ap̄l̄i. istoz est regnū celoz. Quinimo sunt futuri iudices assessores cū christo i ultimo iudicio Job. xxvi. Paup̄ibz tribuit iudiciū. i. p̄tātes iudicandi. s. assessorie. Unde et christus dixit ap̄l̄is Bar. xix. Vos q̄ reliquistis oīa et secuti estis me. sedebitis sup̄ sedes duodecim iudicātes duodecim tribus israel. Sicut p̄ duodecim tribz intelligitur omnes iudicandi. ita p̄ sedentes in duodecim sedibz intelligunt omnes p̄fecti paupes qui cū christo iudicabunt. s̄m̄ Augustinum.

Beati mites quo .s. II
niā ip̄i possidebūt terrā. Post beatitudinē pau

Titulus Septimus

peritatis. scda beatitudo est mititatis vel mansuetudinis. Qui enim pauper est. multis lacessitur inurijs. 7 ideo necessarium est qd sit mitis. **Unde Ambro. super Lucam.** Cum simplicitate contentus fuero inops. superest vt mores meos temperem. Quid enim mihi prodest carere temporalibus nisi fuero mitis. **Ubi notandum qd mitis 7 mansuetus idē sunt fm rez. sed differit ratione.** Nam mitis est qd alios offendentes tolerat. **Unde Papias.** Mitis est lenis et ad sustinendū iniuriā tacens qsi mutus. **Ita suetus est qd manu assuetus est. qui nulli iniuriam irrogat. Del sic.** Mitis est qui nulla animi accessione turbat. sed in tranquillitate animi 7 bonitate iugiter perseverat. **Mansuetus est autem cui facile est sustinere. non malū pro malo reddere. 7 sic mitis dicitur in affectu. mansuetus in effectu.** **Comuniter autē sumit p eodez vt synonyma. Et sumit tribz modis.** **Primo sic.** Mitis est quē mentis amaritudo non afficit. **Et sic importat lenitatem quantū ad motum. et excluditur amaritudo rancoris.** **Unde Augu.** Mitis sunt qui cedunt improbitatibz. 7 non resistunt malo. sed vincunt in bono malū. **In bono scz mititatis 7 mansuetudinis malū rancoris 7 indignationis. reddens bonū p malo.** **Dicit idē Augu. sup ps.** Sex differentiē sunt retributionū. scz reddere p malis bona. **Non reddere mala p malis hęc duo bonozū sunt. sed primum melius. Non reddere bona pro bonis. Reddere mala p bonis. Hęc duo malozū sunt. 7 posterius deterius. Et reddere bona p bonis. 7 mala p malis. hęc duo sunt mediocum.** **Sed prius pinguū bonis. xiiij. q. iij. ser.** **Secundo exponitur sic.** Mitis est quē ira non detur. sed omnia equanimiter sustinet. **Et sic ptnet ad innocentiam sic excludit amaritudo liuoris. i. vindictę p innocentiam.** **Unde Ambro. super Lucā.** Mitiga affectū tuū vt non irascaris. aut certe iratus ne peccaueris scz alij offendendo. **Preclarū est enī motū tempore consilio. nec minoris virtutis dicit tempore iracundiam qm omnino non irasci. Et permaxime iudices 7 rectores oportet ab ea cauere. qz pvertit iudiciū. obnubilans rationē.** **Unde Greg.** Illa propositiō sollicitudo utilis est. illa cautela laudabilis in quo nihil sibi vendicat furor. sed totū ratio agit. **Restringenda est ergo sub ratione pās. nec quid agendū prius qm concitata mens ad tranquillitatem redeat.** **Nam comotiois sue tempore iustum putat omne quod fecerit. xi. q. iij.** **Illā sicut phurifer patronus ioseph. qz iratus est contra eum. cū falso fuit accusatus ab vxore qd voluisset sibi violentiam inferre non discussa veritate iniuste incarceravit eum. Sicut ergo ira impedit iudiciū ne iuste fiat. 7 veritate ne capiatur. Ita econtra de mititate dicit ps. xiiij. Diriget**

mansuetos in iudicio. docebit mites vias suas. **Tertio modo dicit mitis qd non irritat alios nec nocet nec nocere cogitat. qd ptnet ad equanimitatem. p quā excluditur amaritudo impatientie 7 indignationis.** **Ad hanc christus portatur dicens Mat. v. Discite a me qz mitis suz.** **Omnia enī que hnt irritare hoiez. i. puocare ad iram 7 impatientiam. passus est christus.** **Nam turbatur quis cū ei auferunt sua. Et christo fuerunt. ablata enā ppria vestimenta 7 coraz eo luto exposita. Irascitur quis cum corumeliariū sustinet verbū. 7 infertur maledictio. detractio. 7 hmoi.** **Christus autē contumelias sustinuit. in passione derisiones. blasphemias. detractioes calumnias. omniaqz equo animo sufferens.** **Irritatur homo cū in amicis suis 7 sanguine is iniurias sustinet. Et christus in matre et discipulis opprobria 7 psecutores passus est.** **Verba vnicuiqz sunt aspera 7 horrore habita. 7 multo magis ipa mors.** **Sed hęc omnia vt mitissim⁹ agnus christus tolerauit. vnde p Hiere. c. i. dicit. Ego quasi agnus mansuetus qd portatur ad victimā.** **Mites ergo esse oportet exemplo pñf simi magistri.** **Sunt autē mites beati. Qd patet tripliciter. p oppositū. p effectum 7 p fructū.** **Primo quidē mites sunt beati. patet p oppositum. nam contrariorū eadez est disciplina. vt. s. quicqd de vno dicit. intelligatur oppositum de alio contrario. Sicut de alix dine dicitur qd est disgregatiua visus. Ita de nigredine que est contraria ipi. oportet dicere qd est aggregatiua visus.** **Nunc ergo mititas opponit rabiez 7 iracundia mansuetudini. Sed rabies seu iracundia emiseria p peccatū. Et Sap. viij. dicit. Miseros facit populos peccatū. naz miseria et felicitas seu beatitudo opponunt. ergo mititas seu mansuetudo rē. Scdo patet hoc p effectū. **Nā mititas facit hominē impassibile. qd probatur ex B qd pbs dicit in libro ethicorū. qd mitis patif s; nō deducitur. i. vincitur. quia lesiones nō sentit ira qd conturbetur.** **Mititas est sicut mollis culcitra que dura recipit. in qua animus leniter 7 suaviter requiescit sicut corpus in culcitra. Eccl. xiiij. Felix qui nō habuit animi sui tristitias. Tertio patet ex fructu qd est hereditas supne patrię. ps. xxxvi. Mansueti autem hereditabūt terras rē. Unde p premio dicit. Quoniam ipi hereditabunt terrā. Quod pōt intelligi de triplici terra quā possidebūt mites. s. terrā mundi. terras corporis pprię. 7 terras paradysi. **Primo qz immites 7 feroces terrā mūdi destruūt. iō nō merentur eam possidere. Sed qz mites terras mundi pacifice regūt. cuz mititate se hnt ad subditos. iō possident terrā. i. regnū mūdi. Dñ 7 moyses qui fuit prim⁹ rector populi dei. 7 p totam vitam suam dicitur qd erat mitissimus hoim qui sunt super terram. Et tominium Dolosemis et na******

Capitulū sextum

buchodonosor. ad nihilū deduxit. Et ad hoc faci-
cit qd dicit Eccl. x. Sedes ducum superborum
destruit et sedere fecit mites pro eis. Secdo im-
mites et feroces nō possidebunt terram corporis
proprij. imo eam destruunt. qz nō subsistit sen-
sualitatem rationi. sed ira supantur. q̄ inducit
ad nocendū alijs ppter qd aliquādo morte peri-
munt. Sed et ex ipsa passione ire ita sanguis in-
cendit q̄ notabiliter nocet corpi. Dñ dicit Ec-
cles. xx. zelus et furor minuūt dies. Refert Au-
gu. in de ciui. xvi. Syllam nobilissimū romanū
q̄ pluries fuerat cōsul romanorū. a quo cepit bel-
lum intestinū in vrbē. et diuisio seu partialitas
tra mariū. q̄ ex ira sua rupta vena effuso san-
guine mortuus est. Sed mites vel mansueti qz
hnt̄ omniū corporis sui. subsistētes sensualita-
tem rationi possident terrā. Luc. xxi. In paciē-
tia v̄ra possidebit̄ anias v̄ras. etiā sensiuam.
Tertio immites et feroces a terra paradysi ex-
cludunt. mites autē pacifice et q̄ere et secure to-
minū videbūt in terra viuentiū. de q̄ ps̄. Cre-
to videre bona dñi in terra viuentiū. Terra ista
mundi. est terra mortuorū. sed supna patria est
terra viuorū. q̄ terra dicit̄ ppter firmā stabilitatē
Dñc Aug. Videntur immites et dimicent pro
terrenis et t̄palibz rebus. Sed beati mites. quo-
niā ipsi possidebūt terrā illam de qua euelli nō
possunt. Et de qua ps̄. cxli. Portio mea tomine
sit in terra viuentiū. Significat enī q̄ndam sta-
bilitatē hereditatē perpetue. vbi ania p̄ bonuz af-
fectum tanq̄ in loco suo requiescit. sicut corp̄
in terra. Ipsa enī est requies et vita sanctorū.

Beati qui lugent §. III

quoniā ipsi consolabunt. Mat. v. Nec est terra
beatitudo q̄ ratiōabiliter sequit̄ primas et sc̄bas
Nam post mūdi cōtempnū paup̄tatem. post q̄
etez mētis p̄ mīritatē seu mansuetudinem. va-
cans homo sib̄ ipsi nil inuenit nisi flebile. Dñs
Ambro. sup̄ Lucan. Cū hoc feceris vt sis paup̄
et mīris. memēro qz peccator es. lugero peccata
tua. Unde dicit̄. Beati q̄ lugent. Sed nota tri-
nū luctum h̄ndum. Prim⁹ luctus est de perpe-
trata iniquitate. Sc̄dus de aliena calamitate.
Ternus de delata felicitate. Primus luctus est
de perpetrata iniquitate. ps̄. Laboraui in gemitu
meo. lauabo p̄ singulas noctes. i. peccata lectū
meū. s. conscientie. Et in t̄cē. Deduc q̄si torrē-
tem lachrymas p̄ diem et noctem. et nō quiescat
pupilla oculi tui. Dñc habuit petrus post ne-
gationē christi. quando egressus foras fleuit ad
mare. Mat. xvi. Et ex his lachrymis et luctu
sequit̄ homo remissionē peccatorū. et p̄ sequēt
euasione damnatiōis. Dñc prosper. Lachry-
mis ex vera cordis contritiōe fluentibz restringē-
tur eterni ignis incendia. de pe. di. i. facili⁹. Si
autē homo deflet mortē amici et sanguinei vel

damna rerū. q̄nto magis habet lugere mortem
anie sue. vnde sequit̄ infinitū damnū. Augu.
Sciat se peccator culpabiliter reū si deflet dam-
na rerū et tēp̄is. et nō deflet aniam p̄ditam
ex peccatis. de peni. di. ij. Beati ergo qui lugent.
Ecce fructus. quoniā ipsi consolabuntur. de spe re-
missionis peccatorū concepta. Sic maria magi-
dalena que lachrymis rigauit pedes christi. au-
dit meruit. Dimissa sunt ei peccata multa. Et
deinū. Fides tua te saluam fecit. vade in pace.
Lu. vii. In hui⁹ figurā christus fleuit lazarus
mortuū cui enī resuscitauit. Ioan. xi. Ad innu-
endum qz optet peccatorem flere et clamare postu-
lando misericordiā ad hoc vt resurgat ad vitas
glorie aut gratie et multa facere. Qui autē plan-
gunt peccata et tñ nō defertit sunt filies ei qui la-
uat laterem crudū. qui quāto plus lauat tanto
plus luti facit. dicit sima. de peni. di. iij. Inuti-
les sunt tales lachryme cū p̄posito iterandi pec-
cati. Sc̄dus luctus est de miseris primorū
sp̄ialibus et tēp̄alibz. Hiero. ir. Quis dabit
capiti meo aquā et oculis meis fontē lachryma-
rū. vt plorare valeam die ac nocte inter fratres
populi mei corporaliter et sp̄ialiter. Si quis habe-
ret multos fratres. et videret vnū paralyticum
aliū paup̄rimū inde fame mori. aliū calumnia-
ri. aliū falso infamari. aliū contemni et depreda-
ri. aliū magnis p̄secutionibz v̄geri. aliū truci-
dari. aliū multipliciter infirmari. aliū martyri-
zari. et in penis deficere. innumeros ad inferna
descendere et h̄mōi. vere haberet magnā causā
continue lugendi. hoc autem contingit cuilibet
nostrū. Nam omnes sum⁹ fratres vt dicit chri-
stus. Mat. xxij. Unus est enī pater vester qui
est in celis. Cum ergo quilibet videat tot mise-
rias et penas quotidie et pericula et damna cor-
poris et anime certe continue habet de flere. Et
deflere quidem mortem propinquoꝝ et ami-
corū. humanum est. moderate tamen. vt di-
citur Eccl. xxi. Modicum plora super mortuo
defecit enim lux eius. Immoderate autē repre-
hensibile est. Sed multo magis deflendi sunt de-
fectus anime scilicet peccatorū mors. Dñc
Augu. Sunt ne christiane in te viscera pieta-
tis q̄ plangis corpus a quo recessit ania. et non
plangis aiā a q̄ recessit deus. Et Hiero. Qui
nō est indutus clemētia et viscera misericordie
et lachrymarū. quous spiritualis videatur. non
dum impleuit legem christi. di. lxxxvi. Et yma-
xime hoc conuenit prelatis et doctoribz. qui ma-
gis debent zelare salutem populorū. Dñs di-
cit̄ Joel. ij. Inter vestibulū et altare plorabāt
sacerdotes ministri tom̄i dicentes. Parce to-
mine parce populo tuo. Sic samuel multo t̄pe
lugebat pro peccato saulis regis. vt pater. i. Re-
gum. xvi. Hoc etiam agendum christus exem-
plo suo nos docuit. qñ videns ciuitates fleuit

Titulus Septimus

super eam dicens. si cognouisses et tu. supple fte
res. **L. u. xix.** Ad hanc considerans exterminium illi
us civitatis futurum. et calamitates huius. ex com
passione defleuit. **Moraliter** sicut **Breg.** conside
rans exterminium anime peccatricis et eius dam
nationem futuram etiam fleuit compatiens ei^o mi
serie. Sic et beatus pater dominicus cum appropinqua
bat ad aliquam civitatem deflebat cogitans peccata
eius. Et hanc gratiam ut dicitur in legenda ei^o de
derat dominus ei flendi pro miseris et afflictis. **Unde**
se continere aliquando non poterat in oratione. quin vor
eminus audiret ac si mortuum lugeret. Et beati
qui lugent. quoniam ipsi consolabuntur. et de exau
dicatione eorum pro quibus lacrymantur. et de meri
to sue compassionis. iuxta illud **Ps. xciiij.** secundum
multitudinem dolorum in corde meo etc. **Tertio** lu
cus est de dilatata felicitate. de qua **ps. xli.** Fue
rit mihi lacryme mee panes die ac nocte. **Unde**
dicitur mihi quotidie ubi est deus tuus. **Considere**
rare enim debet anima gustans suavitatem. quanta in
superna patria felicitas. ubi nullum bonum deerit.
nullum malum aderit. estque deus omnia in omni
bus. vacatur ibi laudibus dei. ubi iugiter sonant
organa sanctorum. qui sicut odor balsami sunt
ante deum. et angeli et archangeli hymnum decan
tant ante thronum dei. clarisque facie dei intuent
impleturque omne desiderium. et ad hanc felici
tatem est creata. Sed dum peregrinatur in corpo
re consequi non potest. imo quotidie in pericu
lo est ea amittendi in perpetuum non potest non to
lere. **Reperiunt** autem iste lacryme calefacien
tes et pinguefacientes animam in solitudine scilicet
cessando a strepitu mundanorum occupationum
In cuius figuram legitur **Gen. xxxvi.** quod omnia inuenit
aquas calidas. id est balneares in solitudine. **Pro**
curantur etiam precibus. **Unde** in huius figuram legi
tur **Judic. i.** quod ara filia caleph et sponsa otho
niel. qui dicitur est saluator fuit ammonita a spou
so suo othonieli. quod postularet a patre terram ir
rugam. **Cum** igitur ambularet cum patre suo ca
leph sedens super asinam suspiravit. **Et** cum pater
interrogasset quare suspiraret. **Respondit.** terram a
rentem dedisti mihi iunge et irriguam. **Et** dedit
ei pater irriguam superi^o et inferi^o. **Ara** est anima fi
lia dei pro creatione. et sponsa saluatoris pro fide.
hec admonet a christo sponsa suo ut petat a deo
irriguum. id est terram cordis cum aqua copunctionis
que ambulans per viam virtutum cum deo. id est dei ad
iutorio. sedens super asinum. id est dominans passio
nibus carnis. suspirat affectans et petens sibi da
ri a deo cor copunctionis et lacrymarum. et deus
exaudit dans ei non solum copunctionem de peccatis
que est irriguum inferius. sed etiam de dilatione
patrie que est irriguum superius. **Christus** in cruce
oravit cum lacrymis et clamore valido. sicut apo
stolus ad **Hebr. v.** Exauditusque est pro sua reue
rentia. **Lacrymarum** est pro magno affectu intro

ducendi nos in supernam patriam. considerans ne
gligentiam hominum ad ipsam gloriam appetendam
consequendam. **Nullus** enim videt eam extrema
re. propter quod dicit **1. Cor. i.** Die syon luger. eo
quod non sit qui vadat ad solemnitatem. **Sed** bea
ti qui lugent. quoniam ipsi consolabuntur. et in presen
ti per internam delectationem. et in futuro per
eternam glorificationem.

Beati qui esuriunt §. III

et sitiunt iusticiam. quoniam ipsi saturabuntur. **Matth.**
v. **Hec** est quarta beatitudo dispositiva. que recte
et ratione sequitur tres predictas. **Qui** enim munda
na contempsit mores malitiae erexit. et alienas
miserias luxit. iam potest esurire et sitire iusticiam.
quod prius non potuit. **Unde** **Ambro.** super **Lucam**
Postquam delicta defleui. incipio esurire et sitire iu
sticiam. **Eger** enim cum in gravi morbo est non esu
rit. **Beati** ergo qui esuriunt etc. **Ubi** **Hiero.** Non
sufficit velle iusticiam. nisi et iusticie famem pari
amur. **Nunc** enim nos satis iustos credamus.
sed semper iusticie opera esurire. id est desiderare am
pliora intelligamus non contenti operibus bonis
factis. **Et** dicit **Bre.** Summum bonum in rebus hu
manis est iusticiam colere. et sua unicuique iura
servare. **Et** q. d. **Cum** devotissimam. quod pertinet ad
iusticiam. **Beati** ergo etc. ubi tria nota. **Primo** quod
modo esuriet pariat spiritualis. **Secundo** quomodo iu
sticia esuriet generalis. **Tertio** quomodo ipsa sati
atur anima rationalis. **Quantum** ad primum sci
endum quod illi esuriunt spiritualiter qui desiderant operari
Illi sitiunt qui desiderant scire talia opera. **Est** autem
varia esuriet et sitis. **Aliqui** enim esuriunt et sitiunt
id est desiderant et laborant. ad hoc ut scientiam
vanam consequantur ut curiosi. **Sed** isti non satian
tur. quoniam deficiunt. sicut illud **ps. cvi.** Esurien
tes et sitientes anima eorum in eis defecit. **Nam** ut
ait apostolus. **Semper** addiscentes nunquam ad scientiam
veritatis pervenientes. alii esuriunt et sitiunt pecu
niam desiderantes. scilicet acquirere et laborare ad habendum
pecuniam ut avari. sed nunquam satiantur. imo
semper plus crescit aviditas. **ps. xxxij.** **Divites**
equerunt et esuriunt. **Ambro.** **Hec** satietas nunquam
aderit cupiditati nec finis. **dist. xlvj.** **Sicut** hi.
Alii esuriunt et sitiunt. id est desiderant hunc. et ad hoc labo
rant ad habendum potentiam vel dignitatem aut vo
luntatem ut superbi et voluptuosi et lascivi. **Sed**
nunquam satiantur. imo semper magis anxiantur. pro
verbio. **xxvij.** **Leo** rugiens et visus esuriens. sicut
mel in arbore. princeps impius super populum pau
perum. **Et** de filio prodigo et luxurioso dicitur. quod
cupiebat implere ventrem suum de siliquis qual
porci manducabat. id est delectationibus venereis.
et nemo illi dabat. **L. u. xv.** **Solum** esurientes iu
sticiam et sitiientes saturabuntur. **Unde** dicit **Eccl. xv.** **Ec**
ce servi mei qui operati sunt iusticiam comedent.
et vos. scilicet peccatores esurietis. bibent et vos sitietis. **Ita**

Capitulū sextum

ti q̄ qui esuriūt r̄c. Quātū ad sc̄dm. Quō esuri-
tur iusticia r̄ sicut dicit Crisost. q̄ illi esuriūt
iusticiam. qui s̄m iusticiā dei desiderant ouersa-
ri. Illi sicut qui scientias ei⁹ acq̄rere cupiunt.
Iusticia aut̄ hic sumit̄ p̄ virtute generali. que
vr̄ ait p̄bus est ois virt̄. h̄c reddit vniciq̄ qd̄
sui est. Et deo quidē tria. Nam vt̄ creatori ho-
norē. Ap̄lus. Soli deo honor r̄ gl̄a. honor sc̄z la-
trie. qz̄ solus est creator. Vr̄ redemptori amorē
Apoc̄. i. Dilerit nos r̄ lauit nos a pct̄is n̄ris
in sanguine suo. Nulla aut̄ maior puocatio ad
amorē. q̄ p̄uenire amādo. ait Aug. Et ip̄e chri-
stus dilexit nos. i. Jo. iij. Vr̄ dño r̄ iudici timo-
rem ei delem⁹. Malach. ij. Si ego dñs v̄r vbi ē
timor meus. Dicere. Quis nō timebit te o rex
gentiū. Esuriunt q̄ r̄ sitiūt iusticiā. qui semper
magis ac magis cupiūt deū honorare. amare r̄
timere. Et sitiūt affectates scire. quō ista meli⁹
p̄ficiant. Proximo etiam iusticia exhibet tria.
Obediētiā sup̄iori. ad Ro. xij. Dis aia presta-
tibz̄ sublimioribz̄ subdita sit. qz̄ non est prestas
nisi a deo. s. opante vel p̄manente q̄ ad mā-
lam r̄ vsurpatam p̄tatem. Concordiā equali.
i. Loz. i. Idipm̄ dicat omēs r̄ nō sint i vobis
salmata. i. discordie. Beneficiētiā seu puidē-
tiam inferiori. i. pe. ij. Pascite eū q̄ in vobis est
gregem. Et Lu. xij. Fidelis seru⁹ r̄ prudēs quē
constituit dñs sup̄ familiā suā. vt̄ det illis cibū
in tpe. s. necessariū. Sibz̄q̄pi iusticia exhibet tria
Lordi intentiōis mundiciā. Sap. i. In simpli-
citate cordis. i. pura intentiōe q̄rite illā. Vr̄ cu-
stodiam. ps. xxiij. Dixi custodiā vias meas. vt̄
nō delinquā in lingua mea. Posui ori meo cu-
stodiam. Carni exhibet iusticia disciplinā. Et
emplo pauli dicent̄. Castigo corpus meū et in
seruiturē redigo Beati q̄ qui esuriūt r̄ sitiūt iu-
sticiam. id est q̄ semp̄ audi sunt ad sciendum r̄
opandum q̄ p̄tinent ad debitiū exhibendū proxi-
mis. r̄ ad custodiendū cor. os r̄ omnes sensus
suos s̄m iusticiā. Quātū ad tertius. s. q̄ sit
ista sarietas qua sariant̄ esuriētes r̄ sitiētes iu-
sticiam. h̄ndef q̄ est triplex. Prima est. quia vt̄
dicit Aug. Illo cibo sariabunt̄ r̄ saturabunt̄ in
p̄senti. de quo dñs ait. Deus cibo est vt̄ facias
voluntatē eius q̄ misit me patris mei. quod est
summa iusticia. Sc̄da est multiplicatio bonoz̄
operū r̄ meritorū. q̄ mentē replent r̄ reficiūt spū
ali telectatione. Qui enī multū desiderat iusta
opari. qd̄ est esurre. multa bona facit. nunq̄ q̄
elicit a bono ope. ps. cxxi. Paupes ei⁹. s. ecclie
saturabo p̄mbo. i. refectiōis spūalis. Lerna sa-
rietas est in futuro. De q̄ ps. xvi. Satiabor cuz
apparuerit gl̄a tua. Nam in p̄nti rationalis es-
urit vel sitit primā veritatē. cui dat̄ prelibatio
fidei modo. Concupiscibilis esurit r̄ sitit sum-
mam bonitatē. cui dat̄ modo p̄libatio charitatē
Inscibibilis summā sublimitatē. cui dat̄ modo

prelibatio sp̄i. Caro esurit r̄ sitit sue glorifica-
tionē. s̄m illud ps. lxxij. Sitiuit in te ania mea
q̄ multipliciter tibi caro mea. S̄z in futuro ra-
tionalis sariabit̄ visione dei. Concupiscibilis de-
lectatiōe. Inscibibilis sariabit̄ fructiōe corp⁹ sua
glorificatione. Mat̄th. xij. Tūc iusti fulgebūt
sicut sol in regno p̄ris mei q̄ ad corp⁹ Dñi Isa.
lx. Tūc videbis q̄ ad rationales r̄ afflues q̄ ad
concupiscibile r̄ miraberis q̄ ad irascibile. Et vili-
tabit̄ q̄ ad corpis glorificationē. gl̄a enī anie di-
latatur r̄ extendit̄ vsq̄ ad corpus. Dñi Isai.
Sitiētibz̄ r̄ esuriētibz̄ iusticiā beatitudine in-
tribuit dñs. significans sc̄oz̄ auiditate perfecta
in celo sarietate repleti. Et Crisost. Saturabunt̄
sc̄z largitate remunerantis dei. quoniam maio-
ra erunt premia dei q̄ sanctorū desideria. Be-
ati ergo qui esuriunt r̄c.

Beati misericordes .s.v

quoniā ip̄i misericordiā consequent̄. Mat. v.
Hec est q̄nta beatitudo r̄ apte ponit̄ in q̄nto lo-
co. qz̄ s̄m glosam. Misericordia de p̄cedentibz̄
nascit̄. qm̄ sc̄z p̄cesserit hūilitas r̄ anim⁹ māsue-
scat. r̄ suos r̄ aliorū casus defleat. ac iusticiā esu-
riat. postea nascit̄ vera misericordia. Tunc enī
alienas miseras facit suas. r̄ p̄ viribz̄ iuuabit̄
r̄ si iuuandi facultas deest. cōpassio non deest.
Et recte post iusticiā ponit̄ misericordia. qz̄ s̄m
glosam ita iste sc̄z misericordia et iusticia sunt
p̄uicte. vt̄ vna altera debeat tempari. Nam iu-
sticia sine misericordia est crudelitas. r̄ miseri-
cordia sine iusticia ē remissio r̄ dissolutio. Ad
diffuse declarat Grego. dist. xlv. disciplina. Ad
misericordiā christus hortabat̄ dicens Lu. vi.
Estote misericordes sicut r̄ p̄r̄ vt̄ celestis mise-
ricors est. Et ratio est. Quia beati misericordes
qm̄ ip̄i misericordiā p̄sequētur. Et postea chri-
stus dixit. Estote misericordes. Quomō vel in
quibz̄ delem⁹ esse misericordes. oñdit in eo q̄
subdit. s. in tribz̄. In dando sniam. Vnde sub-
dit. Nolite iudicare r̄ nō iudicabimini. In cō-
tonando vel subdendo misericordiā. Vnde sub-
dit. Dimitte r̄ dimittemini. In subleuando
inopiam. Vnde dicit. Date r̄ dabit̄ vobis. Et
in omnibz̄ his est misericors pater celestis ad
eos qui faciūt misericordiam. Beati ergo mi-
sericordes quoniā misericordiā consequentur.
Prima ergo misericordia qua delemus vt̄
ad primū est in iudicādo. Vnde dicit Hiero.
Misericordia hic non solum intelligitur in el-
lemofynis. sed in oī pctō fratris. vt̄ alter alteri
us onera portem⁹. Job. xij. Misere mini mei
miseremini mei saltez vos amici mei. Quare
me p̄sequimini sicut de⁹ r̄ carnibz̄ meis satura-
mini r̄c. Misericordia est cōpassio sup̄ aliena
misera. Misericordia est pctm̄. Luz̄ ḡ videt
quis proximū aliquid facere qd̄ habet sp̄ez ma-

Titulus Septimus

li. si nō est certus nō debet iudicare eū. sicut nec
deus qui oīa nouit nō uoluit iudicare facta so-
lutorum nisi prius uideret clare. **D**adam in-
q̄t et uidebo si clamorē qui uenit ad me ope im-
pleant. **Gen. xix.** Sed et si a malo culpe defectus
excusari nō pōt prius in actu suo excusat in-
tentionē. Considerat fragilitatē. experit in se ma-
lorū tēptationē. et sicut uellet sibi misereri. ita et
miseretur primo. **S**i etiā habet de ipso iudicare
misericordia utatur in alleuando penā. cōfide-
rans qd̄ ait **Jacoby** in canonica sua **Judiciū** si-
ne misericordia fiet illi. qui non fecit misericor-
diam. **S**ed nō sic multi faciūt etiā qui uidentur
amici. sed sunt proprii ad iudicia teneraria.
et festucas in alieno oculo uident. non suas tra-
les. ut scribit in euāgelio **Lu. vi.** **S**ua crimina
alleuiant et excusant. aliena aggrauant et perse-
quuntur scilicet appetendo et querendo punitiones.
ut deus id est ac si ipsi essent innocētes et nō in-
digentes. et ipsi misericordia ex miseris suis et
carnibus saturant. crudelitates scilicet exercendo.
Beati ergo misericordes in iudicando. non te-
merarie. nō suspitiose. nō p̄sumptuose. nō usur-
patue. sed pie ex cōpassione. quoniā et ipsi mise-
ricordiam cōsequuntur cum iudicabuntur a deo.
Secunda misericordia est in cōdonando iniuri-
am. **U**nde dicit. dimittite scilicet iniurias uobis
factas et dimittimini. **Prover. xxi.** **Q**ui p̄on-
est ad misericordiā benedictus a dño. **Auguf.** di-
cit tibi deus. dimitte et dimittet tibi. dimisi pri-
us dimitte uel postea. **P**am si nō dimiseris re-
uocabo te. et quicquid dimiseris replicabo tibi. de
peni. **dist. iij. ps. cij.** **Q**uomō miseretur pater fi-
liorum. miserus est deus timentibus se. **P**ater
carnalis. quōis filius multotiens faciat contra
ordinationes suas. tñ parit sibi compatiens.
Sta et deus dimittit scilicet iniurias sibi innume-
ras quotidie a nobis factas. **U**nde **Ambros.**
in passione christi. **L**ibenter ignosco scilicet iniuri-
as mihi factas. prompte indulgeo. misericordi-
am malo q̄ sacrificiū. de peni. **di. i.** **E**xemplū in
paulo q̄ ait de se ipso. **Q**ui prius sui blasphemus
et contumeliosus persecutor scilicet christi et fides-
lum. sed misericordiam consecutus. i. ad **Phil.**
mo. i. **E**t in euāgelio ipso ubi mandat miseri-
cordiam. dicit. **N**on est discipulus sup̄ maḡm
perfectus aut om̄is erit si sit sicut magister ei.
Christus est magister qui q̄ntas iniurias susti-
nuit et q̄ misericorditer indulserit. pater in
passione eius. **B**eati ergo misericordes quoni-
am ipsi misericordiā cōsequuntur. scilicet remissio-
nem suorum peccatorum. **U**nde dicit **Ecc̄. xviij.**
Relinque proximo nocenti te. id est tibi. nō di-
cit qui nocuit tibi. sed nocenti p̄cipaliter quā-
to uisionis ira solet magis feruescere. et tūc de-
precanti tibi soluent peccata tua id est dimittē-
tur. sicut soluit cera ad ignē et glacies ad solem

Et ad **Colosen. iij.** **D**onantes inticez. si q̄s ad-
uersus aliquē habet querelam. sicut et christus uol-
nauit nobis. **T**ertia misericordia est in sub-
leuando inopiā. **U**nde dicit. **D**ate scilicet elemosy-
nam et dabitur uobis misericordia elemosyne
multiplicis **Prover. xiij.** **Q**ui miseretur pauperi
scilicet dando elemosyna. beatus erit. **B**ylarius. **I**n-
tantū deus beniuolētie nostre in om̄es delectat
affectu. ut suā misericordiā solū misericordibus
sit daturus. **Ecc̄. xxix.** **C**onclūde elemosynā in
sinu pauperis. i. da occulte nō propter laudē hu-
manam et ipse orabit p̄ te scilicet pauper cui dabis.
Date ergo et dabit uobis. **E**t qd̄ dicitur ostendit
ipse deus in euāgelio eodem dicens. **M**ensurā
bonam. cōfertam. coagitatā et superfluentē da-
bunt in sinu uestri. scilicet pater et filius. et spi-
ritus sanctus. scilicet a quo om̄e datū optimum
dabunt pro elemosyna data ex misericordia. et
mensura bona pōt referri ad bona sp̄alia q̄ mul-
tiplicantur hominibus dantibus elemosynas largas
ut dicit in puer. **iij. ca.** **H**onora deus de tua sub-
stantia scilicet dando pauperi ut impleantur hor-
rea tua. et uino torcularia redundabunt. **E**xem-
plum legis q̄ in quodā monasterio. cui daban-
tur ibi abundanter elemosyne pauperibus. abūda-
bant monachi multum in sp̄alibus. **I**n p̄cessu
tempis ceperunt desistere ab hoc ope misericor-
die. et monasteriū etiā deficiebat in redditibus
et cum quidē conquirentur de huius defectu. di-
xit eis quidam sanctus hō. **D**uo fratres sunt
quos habebatis in isto monasterio. **U**nus di-
cebatur date. et alius dabit uobis. **I**sti semp̄ uol-
lunt sibi manere. **S**ed vos emisistis date. et rō-
alius scilicet dabit noluistis manere uobiscum sed re-
resist. **I**deo ergo indigetis. qz nō utimini miseri-
cordia ad pauperes. **S**ecundo mensurā coagitatā
i. calcetam dabit in sinu uestri id est mentē
uestram quo ad bona sp̄alia. quia ut dicit pro-
uer. **xij.** **M**isericordia et ueritate redimunt ini-
quitas. **E**t p̄ ipam etiā misericordie elemosynam
disponitur et auget ad gratiā. **S**icut patet p̄ ex-
emplum in uita patriū in legenda macharū de
illo simplici maco. qui ex eo q̄ fecit misericordiā
defendendo uirginem a sociis ne eam opprime-
rent. et reducendo ad suos. et mulieres inuentas
in deserto quasi desperatas. p̄ retentione uiri et
filiōrum in carceribus pro debitis. ipse refocillauit
et debita soluit. **Z**achario fuit reuelatū q̄ futu-
rus esset socius eius in gloria. **E**t sic ex illa mi-
sericordia inductus est ad monitiōe macharū
ad deserendū seculū et seruiendū deo. **T**ertio
mensurā cōfertā id est cumulatā q̄ ad gl̄iaz aīe
excedentē capacitatē meritorum eius. **Q**uarto
superfluentē. i. trahentem quo ad gl̄iam cor-
poris. que procedit ab anima seu ab anime glo-
ria redundantē in corpus. **M**isericordibus enī
dicit in uiltima resurrectione. **V**enite b̄ndicti

Capitulū sextum

patris mei percipite regnum.

Beati mūdo corde .§.VI

quonia ipi teū videbūt. **Mat. v.** Conueniēter seruo loco ponit beatitudo mundicia cordis. qz seruo die hō format' ad ymaginē dei. q̄ quidē p̄ pctm̄ obrebrata erat in hōie. Sed immundicia cordis reformat' p̄ grām. Nam ymaginem dei quā homo p̄ culpā sexta die amisit. **Christ'** sexta mūdi etate restituit. et mūdis corde infudit p̄ grās. **Merito** ḡ post p̄dicta seq̄tur beatitudo de mundicia. qz nisi prius illa quinqz habeant' mundū cor in hōie nō creatur. **Vnde Ambro.** Qui misericordiā de fert misericordiaz amittit nisi mūdo corde misereat. Quia eni vt ait **Crifost.** multi misereat. sed impudica agunt. estimantes sufficere misericordiā. oñdit qz nō sufficit misereat et impudica agere. et iō addidit de mundicia dicēs. **Beati mūdo corde.** Et nota qz nō dicit mūdi i exterioribz vel in corpe. **Cōtra** q̄ **Christus** ait **Mat. xxiij.** De vobis scribe et pharisei q̄ mundati quod de foris est. intus autē pleni estis rapina et immundicia. s. cogitationū. **Crifost.** sup **Mat.** Quā deus neqz corpis mundiciaz laudet nec sordes odēnet. pone tñ qz deus odit sordes corpōz. vestimētōz et vasōz. q̄ necesse est vt ipō vsu sordident. q̄ntomagis sordes p̄sentie horret. quā si volum' semp mūdā seruam' **Dicit** ḡ. beati mūdo nō corpe. s. corde. **Hec** autē mundicia in tribz intelligit'. Primo vt mūda sit rōnalis ab errore male instruente. **Scdo** vt mūda sit cupiscibil' ab amore male inflamante. **Tertio** vt mūda sit irascibilis a timore male hūiliante. **Delet** mūdicia esse in intellectu a tribz vt sit mūda rational' vitz. **Primo** a duplicitate intentionis. **Scdo** a falsitate opinionis. **Tertio** a prauitate cogitationis. **Quartuz** ad primū q̄ simulatā hz intentionē. vt q̄ facit aliquid malo fine. vel q̄ vnū hz in corde et aliud in ore seu ope. nō est beatus sed miser. **Ecl. ij.** De duplici corde. **Et iterz.** De pctōzi ingrediēti terrā duabz vīs. **Hoc** agit **Sim Babani.** q̄ mala facit et bona sperat. vel q̄ sectat' opa carnis. et sanctificationē spūs se p̄ficere arbitrat'. **Del** q̄ quo ad exteriora viā gradit' paradysi. s. agēdo opera de genere bonoz. quo ad interiora incedit p̄ viam inferni. **Diere.** nū. Laua a malicia. s. intentionis cor tuū. **Scdo** delet intellect' esse mūdis a falsitate opinionis. vt nil sentiat p̄tra veritates fi dei. sicut discipuli q̄ videntes **Christuz** resuscitatum errimabant fantasima esse. **Quā** **Christ'** ait **Quid** turbati estis. et cogitationes ascendunt. s. ab inferis i corda v̄ra. **Actū** Fide purificās corda eoz. s. ab erroribz. **Tertio** debz esse rationalis mūda a prauitate cogitationis. **Mat. xv.** **Et** corde exeunt cogitationes male. **Furta** et h'. **Et** vt dicit **Greg.** Nequaqz cogitatio immūda

da mentē maculat cū pulsat. sed cū hanc p̄ delectationē superat. vt pe. dif. iij. **Quā** **Isa. i.** dicitur Lauamini. quo ad p̄ntū. mūdi estote quo ad scdm. auferte malū cogitationū vestraz ab oculis meis. quo ad tertū. **Scdo** delet esse mūda cupiscibilis ab amore mundane affectionis. ab amore prauē delectationis. a malo peruerse opationis. **Mat. vi.** Vbi est thesaurus tuus ibi est et cor tuū. **Vbi** **Crif.** Si nil tibi vltimus mali eueniat. nō paruum senties iacuram inferioribz affixus. et seruis eoz factus. et a celestibz cadens et nil excelsoz cogitare valēs **Scdo** delet affectus esse mūdis ab amore prauē delectationis. **Th. iij.** **Quandaz** seruau animā meam ab omni cōpiscencia scilicet carnis et spiritus. **Et** dñs p̄ p̄xtam. **Vsqz** quo morabuntur apud te cogitationes noxie. **Tertio** delet esse mūda affectio a praua operatione. **Pro. uer. xxi.** Qui mūdis est scilicet corde rectum est opus ei'. **p̄. xxiij.** Quis ascendit in montem dñi. innocena manibz id est opibus et mūdo corde. **Tertio** delet esse mūda irascibilis a timore male humiliante. **Mat. x.** Nolite timere eos q̄ occidit corpus. **Vn** ap̄s ait. **Vndus** ego sum a sanguine omnū restit'. **Non** enim subre fugi quin omne consiliū dei manifestaret vobis scilicet de agendis q̄ dicit' p̄pter timorē non dimisi quin dicerem veritatē necessariam qz tunc mūdis nō esset. **Qui** eni nimis timet aduersa defacili p̄det mundiciam cordis. et incurrit plura peccata. **Sed** si quis diceret istā beatitudinē haberi nō posse. qz scribitur **pro. xx.** Quis potest dicere mūdū est cor meū. purus sum a peccato. q. d. nullus. ergo nō potest haberi ista beatitudo mundicie. **Respondeo.** Aliud est dicere se mūdū a peccato. qd nullus potest dicere assertiue. qz delicta q̄s intelligit. **p̄. xvij.** q. d. nullus. **Et** nihil mihi scius sum. s. non in h' iustificat' sum. ait ap̄s. **Et** h' p̄pter incertitudinē stat' nri. qz nemo scit vtri odio vel amore sit dign'. **Ecl. ij.** **Tum** etiā p̄pter inseparabilitatem venialit'. **Jo. i.** Si dixerim' qz pctm̄ non habem'. ipi nos seducim'. **Aliud** est esse mūdis a pctō quinqz. **Et** istō quibz ex p̄pria natura esse nō possit. tñ esse pōt ex diuina grā. **Sim** illud **Job. xij. ca.** Quis pōt facere mūdū de immūto conceptū semine. **Nōne** tu q̄ solus es. **Et** cū tali mūdicia pōt videri de' in vita p̄nti multipliciter. **Jacob** vidit deum facie ad faciem. sed emarcuit neruus femoris eius. quod significat extinctionem concupiscencie carnalis. **Et** **Isa.** sed mundatis labijs. **Et** paulus raptus. sed ceciderunt squame ab oculis eius ip̄to baptizato **Beati** ergo mūdo corde. quoniam ipi deum videbunt.

Beati pacifici quo. §.VII

Titulus Septimus

nias filij dei vocabunt. **Mat. v.** **De** beatitudo
apre in septio loco ponit. dicit glo. qz in sabba
to vere requirit. dabit vera par. ser etatibz trans
actis. Ambro. sup Lu. reddit ratione. qre con
grue beatitudinē de iudicia sequitur ista de pace
dicens. **Cū** interiora tua vacua feceris ab omi
lale peccati ne dissensiones ex affectu tuo pce
vant. a te pacē incipis vt alij pacē feras. vñ dz
beati pacifici. Circa qd tria sunt notāda. **Pr**
paciis sublimitas. scdo paciis integritas. tertio
paciis auiditas. **Quantū** ad primū dicit **Aug**
g. xix. de ciui. dei. q oia appetit pacē. qd diffu
se pbat p multa exempla z irrationabiliū ania
liū z latronū inter se. Et etiā ex b qz bellū quod
naturaliter oēs hōrent. ppter ea gerunt vt pue
niatur ad pacē. Non enī par querit vt bellum
exerceatur. sed bellū gerit vt par habeat. xxiij. q.
i. **Militare.** ps. lxxv. In pace factus est loc' ei
scz dei. Hanc apls mādauit dicens. **Pacē** habe
te. z deus pacē z dilectiōis erit vobiscū. ij. Cor.
vlti. **Quantū** ad scdm qz tribz modis aliq si
unt pacifici. Et beati pacifici. qm̄ rē. **Pr**mo qui
dem cū deo ei in oibus obtempando. scdo in se
ipso motus illicitos refrenando. tertio cū proxi
mo pcordiam inter eos pcurando. **Nec** dicim
tur hi pacifici qz hnt animū pacatus iniurijs fa
ctis a proximo. vt nō inde oturbent. qz hoc pri
ner ad scdam beatitudinē. s. mititatē. Sed qz in
uigilant paci reformande qz ad deū. z b p peni
tentia qz p culpā eam amittūt z paci pseruāde
in seipis z paci faciende inter primos. **Pr**mo
ergo beati pacifici. qz. s. obtempando mādatis
dei. p oia pcordant cū eo. ad Ro. v. **Iustificati**
ex fide pacem habeamus ad deū. **Dr. n. ait** **Aug**
gus. Sicut qd est superius in nobis. s. mens vel
ratio vs ceteris inferioribz reluctantibz impa
re. ita qd est in nobis superius. s. ipa ratio debet
subijci priorī se. s. deo. **Nec** enī impare infe
rioribz pōt nisi superioribz subijciatur. **Vnde** in
primis parentibz euz rebellauit ratio deo. trans
grediens mandatū. z caro se rebellauit rationi
sentiendo stimulos carnis. Et hoc est par qz da
tur hōibz hōne voluntatē. Lu. ij. **Scdo** beati paci
fici. s. qz refrenant in se illicitos motus. **Job. v.**
Scias qz pacē habeat tabernaculū tuū. i. corpus
Vñ z **Augu.** **Pacifici** sunt in seipis. qz oēs ani
mi motus z carnales pcupiscencias hntes edo
mitas z ratiōi subiectas. sunt regnū dei in quo
ita ordinata sunt oia. vt quod in hōie est princi
pium imperat reluctantibz. que sunt nobis be
stisqz cōmunia. **Cū** vt dicit **Aug.** **Ista** subie
ctio sensualitatē ad ratiōne pfecte nō pōt habe
ri in hac vita. sed hoc nunc pacifici agunt. vt to
mantes pcupiscencias carnis ne regnent. qnqz
pueniant ad plenissimā pacē. **Tertio** beati pa
cifici. s. qui qrunz pacē cum proximo. **fm̄** illud ad
Ro. xij. **Si** fieri potest qd ex nobis est cū oibus

pacem hntes. **Cris. sup Mat.** **Pacifici** ad alios
qui nō solū inimicos in pace recōciliant. sed eti
am qz immemores maloz diligūt pacem. **Per**
tinet ad istā pacem vt non solum nō qrant vin
dictam lesi. sed qrant cum eis ledentes habere
pacem et discordantes ad pacem reducere.

Quantū ad tertium principaliter sublimitas
paciis ostenditur ex fructu eius seu premio qd re
promittit. qz. s. filij dei vocabunt. **Tria** autē fa
ciunt hōiem filij dei qdas piculari modo. **Pr**
mo fides formata. **Joan. i.** **Dedit** eis pātem
filios dei fieri. his qz credunt in noie eius. **Qui**
nō ex sanguinibz neqz ex voluntate carnis rē.
Scdo charitas pfecta. **Mat. v.** **Diligite** inimi
cos vros rē. vt sitis filij pāris vri. **Tertio** pacē cō
cordia. **fm̄** illud. **Beati** pacifici qm̄ filij dei vo
cabunt. qz **fm̄** **Cris.** tales diligētes pacēz cō
sto sunt filies. qz est par nra qz fecit vtrazqz vnuz
fm̄ aplm̄. vel qz **fm̄** **Aug.** **In** deo est summa qes
z nil repugnans. Et sic hnt tales similitudines pa
tris. **Del** **fm̄** **Chrys.** in deo est summa qes z nil
repugnans. z sic hnt talē similitudines pāris. **Del**
fm̄ eundēz **Cris.** **Pacifici** dicunt qz nec odiunt
nec litigant. sed litigantes z discordātes ad pa
cem reducūt. **Hi** recte vocant filij dei. qz vnige
niti hoc opus fuit pgregare dispersa. z pacifica
re contra se preliantia. hoc autem est maximuz
z dignissimum. s. esse filius regis eterni.

Beati qui perse .§. VII.

cutiōne patunt ppter iusticiāz. qm̄ ipoz est re
gnū celoz. **Mat. v.** **De** octaua btritudo ē qdas
manifestatio z pfirmatio pcedentiū. **Ex** b. n. qz
aliqz est pfirmat' in pcedētibz lōis. in paupe
re spūs. imitater aliqz. sequitur qz ab alijs lōis p
pter nullā psecutiōne recedat. **Vñ** ista beatitudo
priet qz ad oēs pcedētes. **Cris. sup Mat.**
dicit. qz posita btridie de pace subdit de psecutiōe
ne qz existimaret qz sp qzere sibi pacē sit lōnū.
pura assentiendo mal. ppter ea subdit. **Beati** qz
psecutiōez patiunt. **Vbi** tria notāda sunt circa
istā btritudinē. **Pr**mo supplicii afflictiōis. ibi. be
ati qz pse. pa. **Scdo** motiū passiois. ibi. ppe iu
sticiā. **Tertio** pmiū toleratiōis. ibi. qm̄ ipoz ē
re. ce. **Quantū** ad primuz. vnqz psecutio affli
ctio est. **Dicit** autē apls. qz. thi. iij. **Om̄s** qz pie vo
lūt viuē in christo. nō ē vt psecutiōez patiāt p
pter iusticiā. Et hoc a carne. demone z hōmie
Caro enī psequit spiritum. volens eum trahere
ad suas concupiscencias. **In** cuius figuraz fu
it ludus hismaelis cum ysaac. qui psecutio dz.
Vnde apls ad **Gal. uij.** **Is** qz **fm̄** carnem na
tus est. pseqbat euz qz **fm̄** spm̄ nat' est. i. appe
tit' sensual ratiōne. a demōe qz hnt iustus susti
ner psecutiōne. dū varqz modis qrit eū tēge
z occidē. ps. xvij. **Perseqr** inimicos meos z cōp
hendā illos z nō puerat donec deficiāt. **Perseqr**

Capitulum VII

mur demones psequentes. cum resistimus eorum
suggestionibus. Ab hinc fit persecutio. Et b' dupli-
citer. quia p iniurias corporales vel p mala ex-
pla. unde augusti. vtrumq; genus persecutionis
distingues. ait sup ps. cvl. r in mltis alijs. **D**ox
tribulatoz christo. i. martyz inter passiones pe-
riclitantur. sed d' capite psumertu. q' n' illis vox
omnis iusti. cui ex charitate abundas misetas
christianoz passio est. vt loz' corpales persecu-
tionem a nullo in sodomis sustinuerit. sed a ma-
lis eoz cum quibz hirabat. Est g' persecutio iusti
vel a leone i impetu. vt a dracone i insidijs. vñ
q. i. aduersitas. s. est r aliud. **Q**uantu ad fm
scz te moriuo passionis. qd scz debz esse iusticia
que includit omnē virtutē. **N**az pati ppter sua
peccata persecutionē. i. punctionē. n' facit hoiem
beatu sed miser. vñ. i. petri. uñ. dicit. **N**emo ve-
strum patiat quasi homicida. aut fur. aut male-
dicius. **I**dē. **S**i quid patimini ppter iusticiam.
beati. **E**t hoc est qd dicit. **B**eati qui persecutionē
patiantur propter iusticiam. cnf. sup math.
Quidā patiunt' persecutionē ppter non comittē-
dam ydolatriā. **E**t isti sūt beati qz ppter iusticiā
fidei patiunt'. vt fideles a paganis. vt laurenti-
us. vincērius. iohānes r paulus. cosmas. r da-
mianus. a diuersis tyrannis ydolatrijs. vt **A**g-
nea. lucia cecilia. karyrina. et innumeri vtrius-
q; sexus. **A**liqui patiunt' persecutionē ppter veri-
tatem nō deserendā. **D**e catholici ab hereticis. si-
cut athanasius. hilarius. ambrosius r plures
aliq. ab arrianis. r imperatore eis fauente. **E**t
bermigid' fili' regis hispanie a suo pte iustus
occidi. quia ab arrianis noluit accipe o munio-
nē. vt narrat greg. in dialogo. **E**t isti etiā beati.
quia ppter iusticiā veritatē patiunt' persecutionē
Sed h' q's ex potentibz ait cris. q' christiani vi-
dent. forsitā ppter peccata sua correptus a te
fuerit persecutus. beatus es cū **I**o. bapti. qui scz
nō ppter fidē. sed ppter veritatem dicendā cir-
ca matrimoniū violatū ab herode corripuit. p
secutionē r mortē est passus. **Q**ui g' ppter cau-
sam dei aliquid patitur. r si a suis patitur. mer-
cedem martyrj accipiet a deo. **B**eati ē qui pse-
cutionē patiunt' ppter iusticiam. **Q**uantuz
ad tertiu scz te pmo. **N**ota q' regnū celoz est
per persecutionē patientiū tribz modis. **P**rimo
modo spontanea voluntate. **V**oluntarie sacri-
cabo tibi rē. **S**cdō cū pseuerantia. **D**n' qui pse-
nerauerit vsq; i finē hic salu' erit. **T**ertio ex cau-
sa legitima. quia ppter rectā intentionē r cām.
Nam vt ait ap'ls. **L**oz. rñ. cap'lo. **S**i tradidero
corpus meū ita vt ardeam. charitatem aut nō
habuero. scz faciendo ppter laudē humanā nō
ppter deū. nihil mihi pdest. j. ad cor. rñ. **E**t no-
ta q' idē premiū in prima r octaua beatitudine
ponit'. **P**rimo quidē qz martyrij genus est pau-
peritas voluntaria. r in cōspectu seculi sunt pau-

peres spū q' persecutionē patiunt'. **S**cdō. quia p
paupertatem emit regnū celoz sed persecutione r
passione p christo p'cipit regnū. **T**ertio fm am-
bro. quia paupibz spū p'mittit regnū celorum
q'ntū ad gl'iam aie s' sustinentibz persecutionē et
passionē in corpe p christo. p'mittit regnū celo-
rū q'ntū ad gl'iam corpis. **B**eati ergo rē.

De vltio fine hoīs q' est beatitudo pfecta. **C**a. vñ

Restat uidere de bea-
titudine pfecta. que est vltimus finis
hōis. quā diffinit beati' cum dicit
q' est status omnium bonoz aggregacione pfect'
Immo videndū est si ē aliqd creatū vel increa-
tū. **P**ro cuius declaratiōe dicit. b. th. p'ia. scde. q.
iñ. beatitudo est vltimus finis. **F**inis aut alicu-
ius dicit' dupliciter. **V**no mōtes quā cur imus
adipisci. sicut auaro finis est pecunia. **A**lio mō
ipā adeptio vel possessio seu vsus. aut fructio
eius rei q' desiderat'. **S**icut si dicat' q' possessio
pecunie est finis auari. r frui re voluptuosa est
finis impati'. **P**rimo ergo mō vltim' finis hō-
minis est bonū increatū scz deus. q' solus sua in-
finita bonitate pōt volūtatē hōis pfecte imple-
re. **E**t ista dicit' beatitudo obiectiua vel causari-
ua. qz deus est obiectū r cā nre beatitudinis. **D**n'
r bonus dicit' deū esse ipāz beatitudinē necesse
est cōfiteri. **S**cdō vltim' finis seu beatitudo hō-
minis est aliqd creatū in ipō existens. qd nihil
aliud est q' adeptio vel fructio vltimi finis. vñ
Aug. dicit q' illis rebz fruendū est q' nos b'ros
faciūt. **F**actio aut impōtat qd creatū. et ista di-
cit' beatitudo adeptiua vel fructiua. ex eo q' eas
adipiscimur r fruimur. **S**ic igit' q'ntū ad obie-
ctū r cām. beatitudo est qd increatū. sed quāntū
ad essentā est quid creatū. **C**ū aut dicitur beati-
tudo est quid summū bonū. intelligendū est q'
est adeptio summū boni. nō q' ipā adeptio q' di-
cit' beatitudo sit summū bonū quod est deus et
p cōsequens quid increatū. **E**t sicut beatitudo di-
cit' vltim' finis. i. adeptio vltimi finis. **P**roba-
tio r declaratio quō beatitudo pfecta sit opatio. nō
quecūq; sed opatio intellectuua nō quecūq; s'z
clare visionis diuine essentie. **E**t primū pbat
sic. b. th. p'ia scde. q. iñ. scz q' beatitudo sit ope-
ratio scdm q' beatitudo est aliquid creatū i ipō
hōmie existens. **B**eatitude est vltima hōis pfe-
ctio. **D**nūquodq; aut in tāntū est pfectū inq'ntū
est actu. **N**ā potentia sine actu ipfecta est. ergo
beatitudinē oportet in vltimo actu hōis cōsiste-
re. **M**anifestum est aut. q' opatio est vltimus
actus operatiuis. **V**nde r scds actus noiarur a
pbo in scdo de anima. **N**am hōis formā prest
esse in potentia opans. sicut sciens. potentia cō-
siderans est. **E**t inde est q' in alijs qz rebz vna
queq; dicit' esse scdm suā opationē. **N**ecessē ē
igitur beatitudinē hōis opationē esse. **V**nde

Titulus septimus

Philosophus in primo ethi. dicit felicitatem esse operationem secundum perfectam virtutem. Cum autem sit duplex actio secundum philosophum. Unaqueque procedit ab operante in materiam exteriorem. sicut mure. secare. et homini. Et talis actus non potest esse beatitudo hominis. quia talis operatio non est perfectio agentis sed magis patientis. Alia est actio manens in ipso agente sicut sentire velle. et intelligere. et talis actio est perfectio agentis. et potest esse beatitudo. Ista autem operatio que dicitur beatitudo. alio modo est in deo. alio modo in angelis bonis et sanctis. alio modo in viatoribus. Nam in deo in quo est beatitudo per essentiam. operatio eius est esse ipsi. In angelis et beatis in vita eterna. est ultima perfectio secundum aliquam operationem qua iunguntur bono increato. Et hoc est in eis operatio unica et sempiterna. In viatoribus autem secundum statum vite presentis. est ultima perfectio. secundum quam homo iungitur deo. Sed hoc operatio non potest esse continua et unica. Nec obstat predictis quod beatitudo dicitur vita eterna. iob. xvij. Hoc est vita eterna ut cognoscant te solum etc. Et vita non est operatio. sed secundum philosophum vivere viventibus est esse. Nam secundum thomam. vita dicitur dupliciter. Uno modo ipsum esse viventis. Et sic beatitudo non est vita nisi in deo cuius esse est sua etiam operatio. Alia modo dicitur vita operatio viventis. secundum quam principium vite erigitur in actum. Et sic nominamus vitam activam et contemplativam. Et hoc modo beatitudo perfecta dicitur vita eterna. Ex autem boetius dicit beatitudinem statum omnium bonorum. intelligitur per hoc. quod beatus est in statu omnis boni perfecti. id est firmitate et dignitate. non quod non sit in actu.

Que operatio que est. **S**. I beatitudo est operatio intellectus. probatur sic. beatitudo cum sit perfectum bonum. oportet quod sit optima perfectio vel perfectionis operatio. Optima operatio est optime potentie ergo optimi obiectum est deus. Potentie autem principaliores anime sunt intellectus et voluntas. Sed beatitudo non potest esse essentialiter actus voluntatis. unde restat quod sit actus intellectus et quod non potest esse actus voluntatis. quantum ad id quod est essentialiter ipsa beatitudo. sic probatur beatus thomas. prima secundae. q. iij. Manifestum est ex premissis quod beatitudo est consequutio ultimi finis. Consequutio autem finis non consistit in ipso actu voluntatis. Voluntas enim fertur in finem et absentem cum ipsum desiderat. et presentem cum in ipso requiescens delectatur. Manifestum est autem. quod ipsum desiderium finis non est consequutio finis. sed motus ad finem. delectatio autem advenit voluntati. ex hoc quod finis sit ei presens. Non autem e converso aliquid sit presens quod voluntas delectatur in ipso. Oportet ergo aliquid aliud esse quam actum voluntatis. per quod sit presens ipse finis voluntati. Et hoc manifeste

apparet circa fines sensibiles. Si enim consequatur pecuniam esset per actum voluntatis. statim a principio cupidus consecutus esset pecuniam quantum vult eam habere. Sed a principio quidem est absens ei. Consequatur autem ipsam per hoc quod manu eam apprehendit. vel aliquid homini. et tunc iam delectatur in pecunia habita. Sic igitur circa intelligibilem finem stringit. nam a principio volumus consequi finem intelligibilem. Consequimur autem ipsum per hoc quod fit presens nobis per actum intellectus. Et tunc voluntas delectata quiescit in fine iam adeptio. Sic ergo essentia beatitudinis in actu intellectus consistit. Sed ad voluntatem pertinet delectatio consequens beatitudinem. sicut quod dicit Augustinus in x. confessio. quod beatitudo est gaudium de veritate. quia scilicet ipsum gaudium est consummatio beatitudinis. Patet etiam hoc scilicet quod beatitudo consistat in actu intellectus. Ex hoc quod dicitur iob. xvij. Hoc est autem vita eterna ut cognoscant te solum etc. Cognitio autem pertinet ad intellectum non voluntatem. Non est contra predicta quod Augustinus dicit. xix. de civi. dei beatitudinem consistere in pace. Nam pax pertinet ad ultimum finem boni et per consequens ad beatitudinem non quod essentialiter pax sit ipsa beatitudo. sed quod antecedenter et consequenter se habet ad eam. Antecedenter quidem in quantum iam sunt remota omnia perturbantia et impedientia ab ultimo fine. Consequenter autem in quantum homo ad epro ultimo fine remanet pacatus et in suo desiderio quietatus. Item si obijciatur. Beatitudo est summum bonum. Sed bonum est obiectum voluntatis. ergo beatitudo consistit in actu voluntatis. Respondit beatus thomas quod primum obiectum voluntatis non est actus eius. sed aliquid quod aliud bonum. sicut nec primum obiectum visus est visio. sed visibile. unde ex hoc ipso quod beatitudo pertinet ad voluntatem tanquam ad primum obiectum eius. sequitur quod non pertineat ad ipsam tanquam actus eius. Item si obijciatur sic. Si beatitudo est operatio. ut dictum est. ergo est nobilissima operatio. Sed nobilior operatio est dilectio dei. que pertinet ad voluntatem quam cognitio que pertinet ad intellectum. ergo et contra. Respondet beatus thomas. quod dilectio preeminet cognitioni in movendo. Sed cognitio prior est dilectione. scilicet attingendo. Non enim diligitur nisi cognitum. et ideo intelligibilem finem primo attingimus per actionem intellectus. sicut et sensibilem finem primo attingimus per actionem sensus. Item quis finem prius apprehendat intellectus quam voluntas. tamen quia motus ad finem incipit a voluntate. ideo voluntati delectatur id quod ultimo consequitur affectionem finis. scilicet delectatio. seu fructio. Item ex hoc quod Augustinus dicit. quod beatus est qui habet quicquid vult non tamen nisi per actum voluntatis est quod habeat.

Capitulum VII

quicquid vult, et ideo prius ad voluntatem.

Quod ista opera .§. II

ratio intellectus in qua assentialiter consistit beatitudo perfecta est visio diuine essentie, et non potest esse alia operatio quod probat beatus thomas prima secunde, q. 117, sic. Homo potest esse perfecte beatus quousque restat sibi aliquid desiderandum et querendum, quia beatitudo est quietatiua. Sed qui non videt diuinam essentiam restat ei aliquid desiderandum et querendum. Nam cum deus sit causa prima omnium rerum, et omnia sint quidam effectus dei. Cum intellectus cognoscit essentiam alicuius effectus, nisi cognoscat etiam causam illius effectus, non solum an sit, sed etiam quid sit seu essentiam eius, remanet homini naturaliter desiderium cum cognoscit effectum, et sic habere causam cognoscendi etiam de causa quid sit, et illud desiderium est admiratio et causat inquisitionem, puta si quis cognoscat eclipsim solis, considerat quod ex aliqua causa procedit, de qua quia nescit quid sit, admiratur et admiratio inquit, nec ista inquisitio inquit quousque perueniat ad cognoscendam essentiam cause. Sic cognoscens intellectus essentiam alicuius effectus nisi cognoscat et de deo qui est causa eius quid sit, remanet inquietus et per consequens non potest esse perfecte beatus. Cognoscere autem non potest perfecte causam primam, nisi ipsam essentiam eius videndo. Omnis cuiusque enim perfectio potest attenditur secundum rationem sui obiecti. Obiectum autem intellectus est, quicquid est in essentia rei, ut dicitur in 117, de anima. Unde in tantum procedit perfectio intellectus, in quantum cognoscit essentiam alicuius rei. Oportet ergo cognoscere seu videre essentiam dei qui vult perfecte cognoscere. Et ideo etiam dicitur, 1. Jo. 14. Cum apparuerit similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est, id est essentiam eius. Et in hoc consistit beatitudo perfecta. Et ista visio dicitur visio anime.

De delectatione requiritur .§. III

ritur ad beatitudinem, sicut concomitans ipsam. Pro cuius declaratione dicitur, b. th. prima secunde, q. 117, quod quadrupliciter aliquid requiritur ad aliud. Primo modo sic preambulium vel preparatorium ad ipsum, sicut disciplina requiritur ad scientiam. Secundo modo sic perficiens aliquid, sicut anima requiritur ad vitam corporis. Tertio modo sicut coadiuuans extrinsecum, sicut requiruntur amici ad aliquid agendum. Quarto modo sicut aliquid concomitans, sic si dicam quod calor requiritur ad ipsum ignem. Et hoc ultimo modo delectatio requiritur ad beatitudinem. Causatur enim ex hoc quod appetitus requiescit in bono adepto. Unde cum beatitudo nihil aliud sit quam adeptio summi boni non potest esse sine delectatione concomitante, sic

nec ignis sine calore. Et quod augustinus dicit, quod visio est tota merces fidei, verum est quantum ad essentiam beatitudinis. Unde per hoc non excluditur delectatio, sed ostenditur quod ipsa non potest tineri ad essentiam beatitudinis, sed est ut accidens proprium, ut risibile consequitur rationale. In ipsa etiam redditione mercedis delectatio includitur. Nam cum alicui merces redditur, voluntas merentis requiescit, quod est delectari. Item non est contra predicta quod philosophus ait in 117, ethicorum, quod delectatio impedit actionem intellectus, quia corrumpit estimationem prudentie. Non enim loquitur ibi philosophus de delectatione concomitante intellectum, hoc enim non impedit operationem intellectus, sed magis confortat ipsam, ut dicitur in 117, ethicorum. Ea enim que delectabiliter facimus, attentius et perseuerantius facimus. Sed loquitur de delectatione extranea, hoc impedit operationem intellectus, quandoque quidem ex intentionis distractione quia dum vni vehementer intendimus, necessarium est quod ab alio distrahatur, quandoque ex contrarietate, sicut delectatio sensus contraria rationi impedit estimationem ipsius prudentie, magis quam operationem speculatiui intellectus. Est sciendum quod in beatitudine visio est quid principalius et potius quam delectatio, huius ratio est secundum beatum thomam, ubi supra, quia delectatio consistit in quadam quietatione voluntatis, quod autem voluntas in aliquo quietetur non est nisi propter bonitatem eius in quo quietatur. Si voluntas quietatur in aliqua operatione, ex bonitate operationis procedit quietatio voluntatis, nec voluntas querit bonum propter quietationem. Sic enim ipse actus voluntatis esset finis quod est contra premissa. Sed ideo querit quod quietetur in operatione quia operatio est bonum eius. Unde manifestum est quod principalius bonum est ipsa operatio, in qua quietatur voluntas, quam quietatio voluntatis in ipso. Patet etiam id ex hoc quia causa est prior effectui, sed visio est causa delectationis. Quod autem dicit philosophus, 117, ethicorum, quod delectatio est perfectio operationis, non sic est intelligendum quasi delectatio ipsa operationem perficiat, in specie sua, sed est perfectio concomitans operationem, sicut decore dicitur perficere iuuentutem, non quod faciat. Sic et delectatio non facit visionem dei perfectam in specie sua, sed consequitur eam. Item notanda est differentia inter appetitum sensitivum et intellectivum circa delectationem. Nam appetitio sensitiva quae sequitur appetitum sensitivum, non attingit ad communem bonum, sed ad aliquod particulare quod est delectabile, et ideo secundum appetitum sensitivum qui est in animalibus, operationes queruntur propter delectationem. Et natura in operationibus necessariis ad preservationem individui et

Titulus septimus

speciei delectationis appositus. ut huiusmodi operationes ab animalibus non negligant. Sed intellectus apprehendit universalem rationem boni. ad cuius consecutionem sequitur delectatio. Unde principaliter intendit bonum quod delectationem. Non est autem aliquid erummandum simpliciter secundum ordinem sensitivi appetitus. sed magis secundum ordinem intellectivi appetitus. Item non obstat quod delectatio seu fructio succedit caritati et visio fidei. sed maior est charitas fidei. ergo prior videtur delectatio. Nam charitas cum non querat bonum dilectum propter delectationem. secundum hoc est ei conveniens. ut delectetur in bono ad se pro quod amat. ideo delectatio non respondet charitati ut finis. Tunc enim prederet ratio. sed magis visio responderet charitati per quam visionem finis fit ei presens.

Quo ad beatitudinem .§. III

beatitudinem perfectam requirit etiam comprehensio. Quod sic probat. be. Tho. ubi supra. Cum beatitudo consistat in consecutione ultimi finis. ea que requiruntur ad beatitudinem. sunt consideranda ex ipso ordine ad finem. Ad finem autem intelligibilem ordinatur homo partim per intellectum. partim per voluntatem. Per intellectum quidem in quantum in intellectu preexistit aliqua cognitio finis imperfecta. Per voluntatem autem. Primo quidem per amorem qui est motus voluntatis in aliquid. Secundo per realem habitudinem amantis ad amatum. Que quidem potest esse tripliciter. Quibus enim amatum est per se amari. et tunc iam non querit. Quibus non est per se sed non est possibile ipsum adipisci. et tunc etiam non querit. Quibus autem est possibile ipsum adipisci. sed est elevatum super facultatem adipiscendum. ita ut statim haberi non possit. et hec est habitudo sperantis ad speratum. que sola habitudo facit finis inquisitionem. Et his tribus videtur aliqui in superna beatitudine. Nam perfecta cognitio finis responderet imperfecte presentia ipsius finis in delectatione. Sed delectatio in fine iam presentem consequitur delectationem. Et ideo necesse est ad beatitudinem ista tria concurrere. scilicet visionem que est cognitio perfecta intelligibilis finis. comprehensionem que importat presentiam finis. delectationem seu fructioem que importat quietationem rei amantis in amato. Et de comprehensione dicit apostolus. i. ad corinthios. ix. Sic currite ut apprehendatis. Spiritualis autem cursus terminatur ad beatitudinem. Comprehensio in secundum be. thomam dicitur dupliciter. Uno modo inclusio comprehensio in comprehendente. Et sic omne quod comprehenditur a finito est finitum. Unde hoc modo deus non potest comprehendi ab aliquo intellectu creato. Alio modo comprehensio nihil aliud nominat nisi attentionem alicuius rei. que iam principaliter habetur. sicut aliquis consequens aliquem. dicitur enim eum comprehendere. quan-

to tenet eum. Et sic beati comprehendunt. Ipsa autem comprehensio non est alia aliqua operatio preter visionem. Sed est quedam habitudo ad finem iam habitum. Unde ipsa visio vel res visa secundum quod principaliter adest. Est obiectum comprehensionis. Et sicut ad voluntatem pertinet spes et amor. quia eiusdem est amare aliquid et tenere in illud. ita ad voluntatem pertinet et comprehensio et delectatio. quia eiusdem est habere aliquid et quiescere in illo. Sciendum etiam quod rectitudo voluntatis requiritur ad beatitudinem antecederet et sequenter. antecedens. quia sicut materia non sequitur formam nisi sit debito modo disposita ad formam. ita nihil potest sequi finem nisi sit debito modo ordinatum ad ipsum. Non nullus potest ad beatitudinem pervenire nisi habeat rectitudinem voluntatis que rectitudo existat per debitum ordinem ad ultimum finem. Consequenter autem requiritur quia sicut dictum est beatitudo ultima consistit in visione divine essentie que est ipsa essentia bonitatis. Et ita voluntas videns dei essentiam ex necessitate amat. deum. Sicut voluntas non videns deum ex necessitate amat quicquid amat sub ratione boni quam novit. Et hoc ipsum est quod facit voluntatem rectam. Unde non esset beatitudo sine recta voluntate.

Ad beatitudinem .§. V

perfectam hominis non requirit corpus ei adesse. sed ad bene esse et corpus perfecte dispositum. Pro cuius declaratione dicit. be. thom. pre. scilicet. q. uij. quod aliquid posuit quod beatitudo perfecta que consistit in dei visione non potest anime advenire sine corpore existenti. dicentes quod anime sanctorum a corporibus separate ad illam beatitudinem non perveniunt usque ad diem iudicii quando reassument corpora. Sed apparet esse falsum. et auctore et ratione. Plurimorum quidem quia dicit apostolus. ij. ad corinthios. v. Quoadiu sumus in corpore peregrinamur a domino. Et que sit ratio peregrinationis ostendit dicens. Per fidei enim ambulamus non per speciem. Ex quo apparet quod quoadiu quis ambulat per fidem non per speciem carens visione divine essentie. non dicitur esse deo presentem anime autem sanctorum a corporibus separate sunt deo presentes. Audemus autem et bonam voluntatem habemus peregrinari a corpore et presentes esse ad dominum. Unde manifestum est quod anime sanctorum a corporibus separate ambulant per speciem videntes dei essentiam in quo est beatitudo vera. Apparet et hoc ratione. Nam intellectus ad sui operationem non indiget corpore nisi propter fantasmatum in quibus intelligibilem veritatem intuetur. Manifestum est autem quod divina essentia per fantasmatum videri non potest. per eo videlicet quia materialia sunt. deus autem pure immaterialis. Unde cum in visione divine essentie constat perfecta hominis beatitudo. non dependet a corpore ipsa beatitudo hominis. et per

Capitulum VII

et insequens sine corpore potest esse anima beata
Ad quod etiam facit quod dicitur. Apoc. xiiij
Beati mortui qui in domino morantur. **S**ci
endum tñ qd ad perfectionem alicuius rei. du
pliciter aliquid pertinet. Uno modo ad consti
tuendā essentia rei. sicut anima requiritur ad
perfectionem corporis. Alio mō requiritur ad
perfectionē rei. quod pertinet ad bene esse eius
sicut pulcritudo corporis. Vel velocitas ingenij
pertinet ad perfectionē hominis. Quāvis ergo
corpus primo modo ad perfectionē beatitudinis
hominis non p̄tineat. pertinet tñ secundo mō.
Cum enī opatio dependat ex natura rei. quāto
anima p̄fectior erit in sua natura. p̄fectius ha
bitur suam p̄p̄iam operationem. in qua felici
tas consistit. Unde aug. sup. gen. xij. dicit. qd n̄
sic possunt videre anime sanctorū separe a cor
poribus incommutabilem substantiam ut sancti
angeli vident sine alia latentiore causa. Sive
quia inest eis quidā naturalis appetitus cor
pus administrandi. Quod tñ dicit hic aug. qd
anime separe non vident deū sicut angeli. non
est intelligendū scdm̄ inequalitatem quantita
tis quia etiam modo alique anime sunt assūm
ptae ad superiores ordines angelorū. clarius vi
dentes deū q̄ inferiores angeli. Sed scdm̄ ine
qualitatē p̄portionis. Quia omnes angeli etiā
infini habent omnem p̄fectionem quam sunt
habitu. nō autē anime separe sanctorū. Itē
quamuis impedimentū opationis quod est p̄
modum contrarietatis. ut frigus impedit obie
ctū caloris. repugnet felicitati. nō tñ repugnat
ei impedimentū quod est per modū cuiusdā
defectus. cum sc̄z res impedita non habet omē
quod requiritur ad omnimodā sui perfectionē
sed repugnat tale impedimentū operationis
omnimode eius p̄fectioni. Et sic separatio a cor
pore dicitur animā retrahere a fine. ne tota ten
dat in visionem diuine essentie. Appetit. n. ani
ma sic frui deo. qd etiam ipsa fruiro tenet ad
corpus p̄ redundantia. sicut ē possibile. Et ideo
q̄d ipa fruitur deo sine corpore. appetitus eius
quiescit in eo. qd tñ adhuc ad participationē eius
vellet corpus pertingere. Unde corpore sump
to crescit beatitudo extensiuē non intensiuē.
Ad beatitudinem autem imperfectam que
habetur in via. vtiq̄ requiritur corpus de neces
sitate. quia huiusmodi beatitudo est in opatio
ne intellectus practici v̄ speculariui. Sed ope
ratio intellectus in hac vita nō potest esse sine
fantasmate. que est in organo corpali. Requi
ritur quoq̄ ad beatitudinem p̄fectam omnino
p̄fecta dispositio corporis antecedenter ⁊ conse
quenter. Antecedenter quidē. quia secundū
Augustinum. Si tale sit corpus cuius sit diffi
cilis ⁊ grauis ministratio. sicut caro que corru
pitur aggrauat animā. auertit mēs ab illa visio

ne summi celi. Consequēter vero. quia ex beati
tudine anime fiet redundātia ad corpus. vt et
ipm̄ sua p̄fectione portat. b. th. vbi sup.

De ad beatitudinem .s. VI

nē p̄fectam non requirunt bona exteriora nec
amici. Ratio primi est. quia hōis bona exteriora
vel requirunt ad sustentationē animalis corpo
ris vel requirunt ad opationes quas p̄ anima
le corpus exercemus. que humane vite conue
niunt. Illa autē beatitudo perfecta. vel erit in
anima corpori vnita. iam nō animalis. sed sp̄iali
Et ideo nullo modo ista exteriora bona requi
runt ad illam beatitudinē. cū ordinent ad vitā
animalem. Sed ad beatitudinē imperfectā que habe
tur in via. requirunt ista bona. non quasi de ess
sentia beatitudinis. sed quasi instrumentaliter
deseruentia ipi beatitudini. que consistit in ope
ratione virtutis scdm̄ vitam actiuam vel con
templatiuā. **Q**uā aut in scripturis sanctis pro
mittatur p̄ premio regnū. vt math. xv. Deni
te benedicti p̄tis mei. ⁊c. vel estis ⁊ potus. vt. lu
ce. xij. vt edatis ⁊ bibatis sup. mensam meā
in regno meo. hōmōi locutiones scdm̄. bea. th. v.
sunt metaphoricē intelligende. quia solent in
scripturis sp̄alia per corpalia designari. vt ex
his que nouimus ad desiderandū incognita re
surgamus. Et sic per cibū intelligitur delectatio
per diuitias sufficientia qua homini sufficit de
us. per regnū exaltatio hominis vsq̄ ad cōiun
ctionem cū deo. **Q**uā aut merces sanctis p̄mittit
in celis math. v. Per celos scdm̄ aug. intelligit
tur altitudo sp̄ialium bonorū. Nihilominus ra
men locis corporeis aderit non p̄pter neces
sitate ad beatitudinem. sed p̄pter quandam cō
gruentiam ⁊ decorem. Quod vero uerius dicit.
qd beatitudo est status omnium bonorū. ⁊c. Int
telligitur de illis bonis que cōueniunt vite sp̄i
rituali. in qua consistit perfecta beatitudo. Ista
vero bona deseruiunt vite animali. ideo illi bea
titudini non competunt. Tamē quicquid bo
ni inuenitur in istis totum habebitur in sum
mo fonte bonorū. Et sic est ibi congregatio om
nium bonorum. **D**e amicis autem si sunt
necessarij ad beatitudines dicit beatus thomas
vbi sup. qd ad beatitudines patrie. non requiri
tur societas amicorū de necessitate sed de bene
esse. Et ratio est. quia hōmo habet totam pleni
tudinem sue p̄fectionis in deo. Quāuis enī
charitas que est in patria non deficiat sed p̄fisi
ciatur se extendat ad deū ⁊ primū. tñ p̄fectio
charitatis est essentialis beatitudini q̄rum ad
dilectionē dei. Unde si nō esset nisi vna anima
fruens deo. beata esset non hōis primū que dili
gere. Sed suppositū primo sequit dilectō eius
ex dilectione dei. Et qd uerius dicit qd nullū
boni sine consortio est iocūda possessio. intelli

Titulus septimus

gitur quoniam in illo bono quod habet non est plena
sufficiens. Sed in deo habet omnia sufficientia.
Sed ad felicitatem seu beatitudinem imperfectam
ut dicit philosophus in 10. ethicorum. felix indiget amicis
non propter utilitatem cum sit sibi sufficiens. nec pro
pter delectationem cum habeat in se perfectam delecta
tionem in operatione virtutis. Sed propter bonam
operationem ut scilicet eis benefaciat. et ut eos inspici
ens bene facere delectetur. Et ut eis benefaciendo
adiuuet. Indiget enim homo auxilio amicorum
in operibus vite activae et contemplativae.

Quod homo potest adipisci .§. VII.

Sci ista perfectam beatitudinem. Et hoc non per sua natu
ralia. nec per operationem angelorum. sed per opera merito
ria. que habent virtutem principaliter ex gratia dei.
Primum sic declarat. b. th. prima secundae. q. v. Beati
tudo non potest ad perfectionem perfecti boni. Quicquid ergo
est capax perfecti boni potest ad beatitudinem perveni
re. Ex autem hoc fit capax perfecti boni. ex hoc apparet
quod eius intellectus apprehendere potest universalem et
perfectam bonum et voluntas eius appetere potest illud.
Ergo potest homo adipisci beatitudinem. Quamvis enim
nunc in via sit homini naturalis. ut dicitur in
rebus materialibus. non spiritus intelligibiles in fan
tasmatis intelligit. nec sine fantasmate potest
intelligere. In patria habet alium modum intelli
gendi conaturalis. secundum. scilicet. quod non possit homo beati
tudinem adipisci per sua naturalia. probat sic. b. th.
q. eadem. Beatitudo hominis perfecta consistit in visione
divine essentiae. videre autem deum per essentiam est su
pra naturam. non solum hominis sed omnis creature. ut in
parte prima ostendit. Naturalis enim cognitio unius
cuiuslibet est secundum modum substantie sue. sicut de in
telligentia dicitur. uniuscuiusque quod est secundum modum
sue substantie. Sicut de intelligentia dicitur in libro de
causis. Cognoscit ea que sunt super se. et ea que sunt
in se secundum modum substantie sue. His autem cogno
itio que est secundum modum substantie creature. deficit a
visione essentiae. que in infinitum excedit omnem sub
stantiam creatam. Unde nec homo nec aliquid crea
tura potest consequi ultimam beatitudinem per sua natu
ralia. Ad quod facit quod ait apostolus. 1. ad cor. 2.
Oculus non vidit nec auris audiuit et in corde ho
minis non ascendit que preparavit deus diligenti
bus se. Sed nec etiam virtute angeli vel cuius
cuius alterius creature potest eam adipisci. Huius
ratio est secundum. b. th. ubi supra. quia cum omnis
creatura sit nature legibus subiecta. utpote ha
bens limitatam virtutem et actionem. Illud quod
excedit naturam creatam. non potest fieri aucto
ritate seu virtute alicuius creature. Et ideo si
quid fieri oporteat quod sit supra naturam. hoc
fit immediate a deo. sicut suscitatio mortui. illu
minatio ceci. et homini. Cum ergo beatitudo sit
quoddam bonum excedens naturam creatam. im
possibile est quod per actionem alicuius creature con

feratur. Sed beatus fit homo solo deo agente.
Iuxta illud psalmi. lxxxiij. Gratia et gloria dabit dominus
Et autem angelus illuminet intellectum angeli in
ferioris vel hominis. hoc est quo ad aliquas ra
tiones divinarum operum. non quantum ad visionem
divine essentiae. Nam ad hanc omnes a deo illu
minantur. Ultimum videlicet quod requirant bona
opera ad beatitudinem consequendam. patet ex hoc
quod christus ait ioh. xij. Scitis hec beati eritis si te
ceritis ea. Huius ratio est secundum. b. th. ubi supra. quod
eorum que nata sunt habere perfectum bonum. ali
quid habet ipsum sine motu. aliquid per unum mo
tum. aliquid per multos motus. Habere bonum per
se cum sine motu convenit ei quod naturaliter ha
bet illud. habere autem beatitudinem naturaliter est
solum dei. Unum solum dei est proprium. quod ad bea
titudinem non moveatur per aliquam operationem pre
cedentem. Cum ergo beatitudo excedat omnem
naturam creatam. Nulla pura creatura pervenit
ter consequitur beatitudinem absque motu operationis
per quem tendit ad ipsam. Sed angelus qui est
superior quam homo ordine nature. consecutus est
eam ex ordine divine sapientie uno motu ope
rationis meritorie. homines autem consequuntur ipsam
multis motibus operationum que menta dicuntur
Unde secundum philosophum. beatitudo est premium vite
tuorum operationum. Preerigitur autem operatio
hominis ad beatitudinem. non propter insufficientiam
divine virtutis beatificantis. sed ut servetur or
do in rebus institutis a deo. Notandum est autem
quod primas creaturas dominus statim de imperfectis
procurat. absque aliqua dispositione vel operatio
creature procedente. quia sic instituit prima indivi
dua species. ut per ea natura prepararetur ad po
steros. Et similiter quia per christum qui est de
us et homo. beatitudo erat ad alios derivanda. se
cundum illud ad hebreos. 2. Qui multos filios ad
duxerat in gloria statim a principio sue conce
ptionis sine aliqua operatione meritoria prece
dente. anima eius fuit beata. Sed hoc est singu
lare in christo. Pueris autem baptizatis subiecit
meritum christi ad beatitudinem consequendam
licet desint merita propria. eo quod per baptismum
sunt membra christi effecti. Quod autem apo
stolus dicit ad romanos. xij. beatitudinem hominis
esse cui deus confert iusticiam sine operibus.
Intelligitur de beatitudine spei que habetur per
gratiam iustificantem. data sine operibus pre
cedentibus.

Quod ista perfecta .§. VIII

beatitudo non potest haberi in hac vita sed habetur
tamen in alia. et magis ab uno quam ab alio. Primum
probat. b. th. prima secundae. q. v. triplici ratione. Et
prima est ex ipsa beatitudinis ratione. Nam cum
beatitudo sit sufficiens et perfectum bonum om
ne malum excludit. In hac autem vita non potest

Capitulū Septimū

est excludi omne malū. Multis enim malis presens vita subiacet. q̄ vitari nō p̄nt. et ignorātie ex p̄te intellectus. et inordinate affectiōis ex p̄te appetitus. et multiplicis penalitatis ex p̄te corporis. ut diligēter exequat̄ au. xix. de ciuitate dei. Ad q̄d e. iā facit illud Job. xij. Homo nar̄ de muliere breui viuens tpe. repletur multis miseris. **S**c̄da ratio est. qz desiderium boni hic fatiari nō potest. Naturaliter enim homo desiderat p̄maneri iā boni q̄d habet. bona autē presens vite sunt transitoria. cum etiā ip̄a vita transeat. quā naturaliter desideramus. et eam perpetuo manere vellemus. qz naturaliter homo refugit mortem. **T**ertia ratio est. Si consideretur id in quo specialiter beatitudo consistit. scilicet visio diuine essentie. q̄ non potest homini puenire in hac vita. qz nō potest intelligere nisi reflectēdo se ad fantasmata. q̄ cum sint materialia. per ea diuinā essentia q̄ purus spiritus est. videre nō potest. vnde nō potest quis in hac vita pericete esse beatus. Non obstat p̄dictis q̄ plures possunt beatitudinē in hac vita consistere. Iuxta illud. Beati dixerunt p̄p̄m cui hec sunt. Et quod in pluribus dicit nō potest esse falsum totaliter. qz videtur esse naturale q̄d in pluribus est. Nam reputant plures ip̄i in hac vita esse aliquā beatitudinē p̄pter aliquā similitudinē vere beatitudinis. Et sic non ex toto a sua estimatione deficiunt. Imperfecta autē beatitudo hic potest esse in vita tamē virtuosa. **Q**uantū ad sc̄dum sciendum q̄ vnus alio est beator in alia vita. q̄ntū ad adceptionē beatitudinis seu fruitionē. Pro cuius declaratione dicit. b. l. v. ubi supra. q̄ in beatitudine nō includitur nisi ip̄e finis vltimus. qui est summū bonū q̄d est beatitudinis obiectū et causa. non potest esse vna beatitudo maior q̄ alia. qz non est nisi vnu summū bonū. scilicet deus cuius fruitione om̄s sūt beati. sed q̄nto ad adceptionē huius vel fruitionē. potest vnus alio esse beator. qz q̄nto magis homo bono fruatur. tanto beator est. Conuenit autē aliquē magis frui deo q̄ alii. ex eo q̄ est meli⁹ dispositus vel ordinatus ad eius fruitionē. p̄fecti⁹ frui deo q̄d clarius videt eū. Sicut clarius et limpidius videt et p̄fectius fruatur q̄ habuit hic in vita maiorē charitatem. Sic ergo vnitas tenari q̄ p̄missus est laboratoribus in vinea Math. xx. significat vnitatem beatitudinis ex p̄te obiecti. Sed multiplicitas mansionū. de q̄ christus dicit Jo. xij. In domo patris mei mansiones multe sunt. significat diuersitatem beatitudinis p̄m diuersis gradū fruitionis. **E**xempla p̄nt hic induci de eodez alio. qui celebrabilis gustat a sanis ab vno q̄ ab alio. p̄m dispositionē gustus. Et de eadez re q̄ melius intelligitur ab vno q̄ ab alio. et cū pluribus differētis. p̄m meliōrē dispositionē oculi. Nō obstat q̄ beatitudo dicit summū bonū in superlatino.

quia intelligitur q̄ est summū boni adeptio et fruitio. i. dei quo omnes fruuntur.

De beatitudine. §. i.

potest amitti si est p̄fecta ut sup̄ne patrie. patz ex eo q̄ christus ait Mat. xxv. Ibi iusti in vitam eternā q̄ est p̄fecta beatitudo. Eternū enim defectu caret. Circa b. Orige. sequēs errorē quorundā platonicoz. posuit q̄ vult beatitudinē hō potest fieri miser. sed b. esse falsū manifeste appareret duplici rōe fm. b. l. v. prima se. q. v. Et prima est re ip̄a cōmuni ratōe beatitudinis. Cū enī ip̄a sit p̄fecte bonū et sufficiens. oportet q̄ desiderium hominis quietet. et omne malū excludat. Naturaliter autē homo desiderat retinere q̄d habet bonū. et q̄ retinendo ip̄m obrineat securitatem alioquin necesse est q̄ timore amittendi vel timore de certitudine amissionis affligat. Requiritur ergo ad p̄fectā beatitudinē q̄ homo certā opinionē habeat. qz bonū q̄d habet nunq̄ amittet. Que quidē opinio si vera sit. consequens est ip̄am beatitudinē nunq̄ amittere. Si autē falsa sit. hoc ip̄m est quoddā malū falsam opinionē habere. Nam falsum est malū intellectus. sicut verū est bonū ip̄ius. Nō erit igit̄ vere beatus si aliq̄d malū inest ei. **S**c̄do idēz appareret si consideretur ratio beatitudinis in speciali. Dicitur enī supra q̄ consistit in visione diuine essentie. Est autē impossibile q̄ aliq̄s vidēs diuinā essentia velit eā non videre. qz omne bonum habitū quo q̄s carere vult. aut nō est sufficiens et q̄ritur aliquid sufficientius loco eius aut habet aliq̄d incommodū annexū. p̄pter q̄d renit in fastidiū. Visio autē diuine essentie replet aniam om̄ibus bonis. cū coniungatur fonti totius bonitatis. Similiter nō habet aliq̄d incommodū adiunctum. et sic ex p̄pria voluntate beatus nō potest deserere beatitudinē. Similiter nō potest eam p̄dere deo subtrahente. qz cū subtrahit huius beatitudinis sit quedā pena. nō potest talis pena subtractionis infligi a deo iusto iudice. nisi p̄ aliqua culpa. Sed culpa cadere non potest in eum q̄ videt dei essentia. cū ad hanc visionē se quitur de necessitate rectitudo voluntatis. Sicut nec aliud agens potest eam subtrahere. qz aia deo coniuncta. sup̄ oia alia eleuat. et sic nō potest aliq̄ modo amitti p̄fecta beatitudo. sed imperfecta q̄ est in via potest perdi. et p̄ obliuionē et p̄ occupationem quo ad contemplatiuā. et p̄ vitia q̄ ad actiuam vitam.

De septē genera. §. i.

bonoz que hic appetunt. in patria possidentur. vnde implet omne desiderium bonis. p̄pter q̄d merito dicit Apocal. xix. Beati q̄ ad cenam agni nupriaz vocati sunt. vñ figurant p̄ cenā magnā quā fecit Auerus (qui interpretatur beatitudo)

Titulus Octauus

principibus suis. **B**etter. i. Et de hac potest ergo
ni etiam illud. Homo quidam fecit cenam magnam. **Lu**
ce. xiv. Et etiam per illas nuptias factas a rege.
Matth. xxii. Omnia para sunt venite ad nupti-
as. **Hec** autem declarat. **b. th. li. ii.** contra gentiles
sic. Est enim quoddam desiderium hominis in quantum intel-
lectualis est de cognitione veritatis. quod quidem homines
consequuntur per studium contemplatiue vite. et hoc
maxime in illa visione confirmabitur quoniam per visi-
onem prime veritatis omnia que intellectus natu-
raliter scire desiderat. ei innotescit. **Iurta** il-
lud **Hiere. xxxi.** In die illa non nocebit vnusquis
quod primo suo etc. **Greg. viii. dialogor.** quid est quod
nesciant qui scientiam omnia sciunt. Et **Exod. xxi.**
dixit dominus moysi. Ego ostendam tibi omne bonum
que intelligenda sunt de his que pertinent ad perfe-
ctionem intellectualis nature. **Quoniam** illa visione
cognoscent omnes naturas omnium specierum creatu-
rarum et virtutes et propria accidentia. que pertinent ad
perfectionem vniuersi. Et per cognitionem naturali-
um specierum cognoscet indiuidua sub huiusmodi spe-
ciebus existentia. Omnia autem huiusmodi que agno-
scit per hanc visionem. simul actu considerat. et sic
videt infinita. **Tamen** ea que deus facere potest. que
tamen nunquam fecit nec facturum est. non cogno-
scent sancti. **Similiter** quantum ad rationes rerum factu-
rarum. quas omnes intellectus non potest cognosce-
re nisi diuinam bonitatem comprehendat. **Tertio** nec
etiam cognoscunt ea que ex sola voluntate dei depen-
dent. sicut predestinatio. electio. iustificatio et huiusmodi.
que pertinent ad sanctificationem creature. **Hec** omnia
soli intellectui diuino reseruantur. **Ecd. viii.** In-
telligi quod omnium operum dei non possit homo in-
uenire rationem. et **Job.** Forte vestigia dei comprehendes etc.
Est secundo quoddam desiderium hominis finem que habet rationem qua inferiora dispo-
nere potest quod quidem adipiscuntur homines per stu-
dium actiue vite. **Quod** desiderium ad hoc est prin-
cipaliter. vt tota vita hominis finem rationem dispona-
tur. quod est viuere finem virtute. **Quislibet**. n. vir-
tuosi finis in operando. est proprie virtutum bonum. sicut
virtus vt fortiter agat. **Hoc** autem desiderium tunc
implebitur. quia ratio erit in summo vigore diuino lu-
mine illustrata. ne a recto deficere possit. **Conse-**
quuntur autem civilem vitam etiam quedam bona que ho-
mo indiget ad civiles operationes. sicut honoris
sublimitas. que homines inordinate appetentes
ambitiosi et superbi sunt. **Ad** summam autem hono-
ris altitudinem homines per illam dei visionem perducuntur
in quantum deo quodammodo vniuntur. **Et** propter hoc si-
cut deus rex seculorum dicitur. ita et beati deo iuncti
reges dicuntur. **Apoca. xxi.** Regnabit cum christo
Et alibi videlicet beati dicuntur. **Fecisti** nos deo
nostro regnum et sacerdotes. i. reges. **Consequen-**
tur civilem vitam. et aliud appetibile. scilicet fame cele-
britas. per cuius inordinatum appetitum efficiuntur
homines inanis glorie cupidi. **Beati** autem

in illa visione celebris redduntur. non finem homi-
num viatorum modum sed beatorum. **Et** ideo frequen-
tissime illa beatitudo in sacra scriptura gloria no-
minatur. sicut in psalms dicitur. **Exultabunt** sancti in
gloria etc. **Est** et aliud in civili vita appetibile
scilicet diuitie. per cuius inordinatum appetitum et amo-
rem multi efficiuntur illiberales et iniusti. **In** illa
autem beatitudine est omnium bonorum sufficientia
in quantum beati fruuntur illo qui comprehendit omnium
bonorum perfectionem. propter quod dicitur **Sap. viii.** **De-**
nerunt mihi omnia bona pariter cum illa. **Et** in
psalms. **Gloria** et diuitie in domino eius. **Est** aliud
hominis desiderium. quod est sibi et alijs animalibus com-
mune. vt scilicet delectationibus perfruatur. quod homines
maxime consequuntur finem vitam voluptuosam. et
cuius immoderantiam homines efficiuntur intem-
perati et incontinentes. **In** illa vero felicitate de-
lectatio perfectissima tanto erit perfectior ea que est
finem sensum. qua etiam bruta animalia perfruuntur.
quanto intellectus est altior sensu. tanto etiam
illud bonum in quo delectabimur maius est
omni sensibili bono. et magis intimus et magis
continue delectans. quanto etiam illa delectatio
est magis pura ab omni admixtione contristantis.
de qua dicitur in psalms. **Inebriabuntur** ab vbertate ro-
mus tue etc. **Est** et naturale desiderium omnibus
rebus commune. per quod conservationem sui desiderat.
finem que est possibile. per cuius immoderantiam ho-
mines redduntur timidi. et nimis sibi a laboribus
pentes. **Quod** desiderium tunc omnino complebitur
tunc. quoniam beati perfectam sempiternitatem consequentur
ab omni nocimento securi finem illud **Isa. xliii.**
Et apoca. xxi. Non esurient amplius neque sitient
etc. **Et** sic patet per diuinam visionem que consequuntur
intellectuales substantie veram felicitatem. in qua
omnino desiderium quietatur. et in quo est plena
sufficientia omnium bonorum. que finem **Aristo.** ad
felicitatem requiritur. **In** hac vero vita nihil est
adeo simile felicitati superne. sicut contemplatio ver-
ritatis per hoc est possibile. **Hinc** et **August.** in
vltimo. de ciuitate dei ait. **Quarta** ibi felicitas. vbi nul-
lum malum aderit nullum bonum latebit. erit deus
omnia in omnibus. **Et** infra. quid est enim quod dominus per
prophetas ait. **Ero** illorum deus in perpetuum. nisi ero
eis vnde fatientur. **Ero** eis quicquid honeste ab ho-
minibus desiderari potest. **Ero** illis salus et vita
gloria et honor. victoria et copia. pax et omne bonum
Et in fine. **Dacabimus** et videbimus. videbimus
et amabimus. amabimus et laudabimus. **Iurta**
illud psalms. **Beati** qui habitant in domo tua domine.
in secula seculorum laudabunt te.

Titulus octauus de fide

Fides sumitur octo modis. // Cap. i.

Denum de fide age-
dum. de qua apostolus ad **Hebreros. ii.**